

Jeden den Ivana Děnisoviče

Alexandr Solženicyn

Ivan Solženicyn – Jeden den Ivana děnisoviče

V pět hodin ráno, jako každý den, zazněl budíček — tloukli kladivem o kolejnici u štábního baráku. Přerývané vyzvánění proniklo jen slabě okenními tabulkami pokrytými na dva prsty námrazou a brzo utichlo; bylo zima, dozorcí se nechtělo dlouho zvonit.

Zvuk ustal, a venku byla pořád ještě tmoucí tma jako vprostřed noci, když Šuchov vstával na kýbl, do okna svítily jenom tři žluté lucerny: dvě v koridoru, jedna uvnitř tábora.

Nějak dlouho nešli odemknout barák, ani nebylo slyšet, že by se služba chystala vynést na tyčích záchodovou bečku.

Šuchov nikdy nezaspal budíček, vstával, hned jak se ozval. Do nástupu měl asi tak půldruhé hodiny svého soukromého, neerárního času. Kdo se vyzná v táborovém životě, vždycky si může přivydelat: někomu spíchnout ze staré podšívky potah na palčáky, mohovitému kamarádovi z party přistrčit suché válenky přímo na palandu, aby nemusel šlapat bosky a dolovat je z hromady, nebo oběhnout sklady, okouknout, kde by se dala někomu udělat službička, zamést nebo něco přinést; anebo skočit do jídelny, chvíli sbírat misky se stolů a odnášet je, naskládané v kupách na sebe, do umývárny — taky se přitom sežene trocha jídla. Jenže tam by se rád přiživil kdekdo, a hlavně když v miskách něco zbyde, člověk se neudrží a začne je vylizovat. A Šuchov si dobře zapsal za uší slova svého prvního parťáka Kuzjomina — byl to starý táborový mazák, v třiačtyřicátém roce seděl už dvanáct let, a řekl jednou na holoseči u ohně nové várce svých zelenáčů, které přivezli z fronty: „Mládenci, tady platí zákon tajgy. Ale kdo je člověk, dokáže žít i tady. Víte, kdo v táboře zajde? Kdo vylizuje misky, kdo věčně dřepí na marodce a kdo chodí práskat k bezpečákovi.“

Pokud jde o ty práskače, to tedy přehnal. Ti si vždycky krk zachrání. Jenže ta záchrana stojí cizí krev.

Vždycky vstával Šuchov hned, jak se ozval budíček, dnes ale nevstal. Už včera večer nebyl nějak ve své kůži, bůhví co to bylo, napůl ho rozrážela zimnice, napůl měl v celém těle lámání. Ani v noci se pořádně nezahřál. V polospánku mu chvílemi připadalo, že se doopravdy rozstonal, chvílemi, že je mu kapku lip. Pořád si přál, aby ještě nebyla ráno.

Ale ráno přišlo v svůj čas.

Ostatně, jak se taky zahřát—okno na prst zamrzlé a na stěnách kolem celého střepeu — barák je pořádná haluzna! — bílá pavučinka. Jinovatka.

Šuchov nevstával. Ležel na horní palandě dvojáku, deku a vatovaný kabát přetažené přes hlavu a chodidla v jednom rukávu blůzy. Neviděl nic, ale podle

zvuků rozeznávat všechno, co se děje v celém baráku i v koutě, kde spala jeho parta. Třeba teď. Dva dědci ztěžka šlapou, jak nesou po chodbě jednu z beček — vejde se do ní osm kbelíků! Prý služba pro invalidy, lehká práce. Jen ať to někdo zkusí vynést jí a nerozlejt! Teď zase žuchla u pětasedmdesátky o zem hromada svázaných válenek ze sušárny. Aha, a teď i u nás (naše parta byla dnes v sušárně taky na řadě). Parták a jeho zástupce se obouvají mlčky, jejich dvoják vrže. Zástupce teď půjde do výdejny pro chleba a parták na štáb, do výrobně plánovacího oddělení.

Ale dnes tam na VPO nepůjde k úkolářům, jak chodívá každý den. Šuchov si vzpomněl; dnes jde přece o všechno — jejich partu, stočtyřku, chtějí ze stavby dílen strčit na nové pracoviště, na „Socměstečko“. Jenomže to Socměstečko je pláň holá, samá sněhová hrbatina, a než se tam vůbec něco začne dělat, musí lidi nejdřív vykopat díry, postavit sloupy a natáhnout ostnatý drát — sami na sebe, aby neutekli. A teprve pak stavět.

Měsíc se tam nebudou mít kde ohrát, to je hotová věc, ani bouda pro psa tam není. A oheň si tam nerozděláš — z čeho taky? Makej jako ras, jinak ti není pomoci.

Parták z toho má těžkou hlavu, jde to vyžehlit.

Navézt do toho některou jinou partu, nějaké vejry, co v tom neumějí chodit. S prázdnýma rukama se člověk samozřejmě nedomluví. Aby s sebou rovnou vzal půl kila špeku pro úkoláře. Jestli ne kilo.

Copak zkusit by se dalo leccos. Co kdyby Šuchov zkusil zdekovat se na marodku, pěkně se na den ulejt z práce? Je opravdu jak rozlámaný.

Počkat — který dozorce má dneska službu!

Už svzpomněl. Službu má „Půldruhýho Ivana“, seržant, hubený černooký čahoun. Když se na něj člověk poprvé koukl, šla z něho hrůza. Ale pak se ukázalo, že se s ním dá vyjít nejlíp ze všech těch orgánů; jakživ nenapaří korekci, netahá k raportu. Takže Šuchov si může ještě pohovět, než půjde do jídelny devítka.

Dvoják se zatřásl a zahoupal. Vstávali dva najednou: nahoře Šuchovův soused, baptista Aljoška, dole Bujnovskij, bývalý námořní kapitán druhého stupně.

Dědci už vynesli obě bečky a teď se začali hádat, kdo má jít pro horkou vodu. Háдали se jako dvě štětky.

Svářeč z dvacáté party na ně vztekale vyjel: „Heleďte, vy chcípáci,“ a praštil po nich válenkou, „že vás půjdu srovnat!“

Válenka dutě bouchla do sloupu. Hned bylo ticho.

V sousední partě zavrčel zástupce: „Vasile Fjodoryči! Ti mrzáci z proviantu nás vzali na hůl: měli jsme dostat po devíti stech čtyřikrát o fasovali jsme jenom třikrát. Komu mám teď ubrat?“

Řekl to potichu, ale celá parta to samo sebou slyšela a zatrnula: někomu ten krajíček večer odříznou.

Šuchov si zatím ležel dát na slehlých pilinách svého slamníčku. Kdyby se to už

aspoň nějak vystříbřilo! Bud' pořádná horkost, nebo ať to lámání přejde. Takhle to není ani ryba ani rak.

Zatímco si baptista šeptal modlitby, vrátil se Bujnovskij, který si odskočil na malou, a prohlásil jen tak do vzduchu, ale jaksi škodolibě: „Držte se, rudá flotilo! Třicet grádů, jen to hvízdne!“ Nato se Šuchov rozhodl, že půjde na marodku.

A přesně v tu chvíli z něho něčí pravomocná ruka strhla blůzu a deku. Šuchov shodil z obličejе kabát a nadzvedl se. Pod ním stál hubený Tatar, hlava mu dosahovala právě k hořejší palandě.

To znamenalo, že má dnes službu mimo pořadí a že se připlížil jako kočka.

„Šč — osm set padesát čtyři!“ přečetl Tatar z bílého proužku našitého na zádech černého kabátu. „Tři dny korekce s vyváděním!“

A sotva se ozval jeho zvláštěně přiškrcený hlas, v tu ránu se to zahemžila v polotmě baráku, kde svítilo jen pár žárovek a kde spalo na padesáti štěnicemi prolezlých dvojjácích dvě stě lidí. Všichni, kdo ještě leželi, začali se honem oblékat.

„Za co, občane veliteli?“ zeptal se Šuchov. Snažil se přitom dodat svému hlasu víc lítosti, než kolik jí pocíťoval.

S vyváděním do práce, to je ještě fešácká korekce. Fasuje se teplé jídlo a není čas připouštět si myšlenky. Pravá korekce je bez vyvádění.

„Vyvaloval ses po budičku. Dolů, a na velitelství,“ řekl Tatar líně, protože bylo jasné jemu, stejně jako Šuchovovi i všem ostatním, zač ta korekce. Tatarova holá pomačkaná tvář nevyjadřovala nic. Otočil se, hledal dalšího obětního beránka, ale všichni, jedni v pološeru, druzí pod žárovkou, na dolních i horních palandách už strkali nohy do černých vatovaných kalhot s čísly na levém koleně nebo, pokud už byli oblečeni, rychle dopínali kabáty a hrnuli se ke dveřím — počkat venku, až Tatar zmizí.

Kdyby Šuchov dostal korekci zaslouženě, nebylo by ho to tolik mrzelo. Rozladilo ho to proto, že jindy vstával vždycky mezi prvními. Ale uprosit Tataru nešlo, to věděl. Smlouval přesto dál, jen tak pro pořádek, a mezitím si natáhl vatované kalhoty (na levém koleně měl taky našitý ošoupaný usmolený cancour a na něm černou, už vybledlou barvou namalované číslo Šč — 854), navlékl si blůzu (na té byla dvě právě taková čísla — jedno na prsou a jedno na zádech), vybral si z hromady na zemi svoje válenky, nasadil si čepici (se stejným plátěným proužkem a číslem vpředu) a vykročil za Tatarem.

Celá stočtyřka viděla, jak Šuchova vedou, ale nikdo neřekl ani slovo; a co taky říkat? Parťák by se byl mohl maličko přimluvit, ale ten už byl pryč. A Šuchov taky neřekl ani slovo, nač Tataru dráždit. Snídani mu schovají, to je napadne.

' Tak spolu vyšli ven.

Byl mráz a k tomu mlha, kousalo to do plic. Dva velké reflektory z protilehlých rohových věží protínaly tábor křížem. Svítily lucerny v pásmu i uvnitř tábora. Tolik jich tam bylo nastrkáno, že jejich světla úplně pohlcovala hvězdy.

Káránci, v táborovém žargonu „kárové“, rychle přebíhali táborem za svými záležitostmi a skřípali po sněhu válenkami. Ten běží na latrínu, ten do skladu, tamten do úschovny baličku, lší s kroupami do individuální kuchyně. Všichni mají hlavy vtažené mezi ramena, cípy kabátů pevně přes sebe a všem je zima. Ani ne tak od mrazu jako při pomyšlení, že v tom mrazu budou celý den, od rána do večera. Jen Tatar šel ve svém starém plášti s usmolenými světle modrými výložkami pravidelným krokem, jako by mráz na něho neplatil.

Minuli vysokou prkennou ohradu kolem korekce, kamenného táborového vězení; minuli ostnatý drát, ochraňující táborovou pekárnu před vězni; minuli roh štábního baráku, kde visela na sloupu, podchycena tlustým drátem, ojíňená kolejnice, pak další sloup, na kterém visel (v závětrí, aby neukazoval moc nízko) teploměr, celý obalený jinovatkou. Šuchov s plachou nadějí mrkl na mléčně bílou trubičku; kdyby ukázal jedenačtyřicet, neměli by podle předpisu vyhánět na práci. Jenomže teploměr dnes k té čtyřicítce nějak ne a ne klesnout.

Vstoupili do štábního baráku a rovnou do světnice dozorců. Tam se potvrdilo, co Šuchovovi došlo už cestou: nedostal žádnou korekci, na strážnici mají prostě špinavou podlahu. Tatar prohlásil, že Šuchovovi trest promíjí, a nařídil mu, aby umyl podlahu.

Umývat podlahu u dozorců byla povinnost zvláštního káry, který nechodil za bránu. Ale ten byl ve štábním baráku už dávno jako doma, měl přístup do pracovny k majorovi, k politickému zástupci i k bezpečákovi, posluhoval jim, zaslechl občas všelicos, co nevěděli ani dozorcí, a od určité doby si řekl, že drhnout podlahu obyčejným bachařům je vlastně pod jeho důstojnost. Ti ho jednou dvakrát zavolali, pak pochopili, oč jde, a začali klofat na podlahy chlapy z baráků.

Na strážnici topili, až v kamnech hučelo. Dva dozorcí, svlečení do špinavých blůz, hráli dámu a třetí spal na úzké lavici, tak jak byl, v přepásaném dlouhém beraním kožichu a ve válenkách. V koutě stál kbelík s hadrem.

Šuchov se zaradoval a řekl Tatarovi za to, že mu odpustil: „Děkuju, občane veliteli! Jakživ už nezůstanu ležet po budíčku.“

Tady panoval jednoduchý zákon: jsi hotov — jdi si po svých. Teď když Šuchov dostal práci, připadlo mu, jako by ho najednou všechna bolest v těle přešla. Popadl kbelík a jen tak bez rukavic (v tom spěchu je zapomněl pod podhlavníkem) šel ke studni.

Několik parťáků, kteří šli jako každý den na VPO, se shluklo u sloupu a jeden mladší, bývalý hrdina Sovětského svazu, se vyšplhal na sloup a otíral teploměr.

Zdola mu radili: „Nedejchej na něj, dejchej stranou, aby nestoup.“

„Leda tobě!..., dech na to nemá vliv.“

Ťurin, Šuchovův parťák, mezi nimi nebyl. Šuchov postavil kbelík, zasunul ruce hluboko do rukávů a se zájmem pozoroval, co se tu děje.

Zatím muž na sloupu řekl ochraptělým hlasem: „Sedmadvacet a půl, do prčic

práce."

Pro jistotu se podíval ještě jednou a seskočil.

„Nestojí za nic, vždycky ukazuje blbě," řekl někdo. „Copak do tábora dají pořádněj teploměr?"

Part'áci se rozešli. Šuchov se rozběhl ke studni. Pod spuštěnými, ale dole nesvázanými náušníky čepice zle štípal do uší mráz.

Na roubení studny namrzla tlustá vrstva ledu, takže kbelík sotva prošel otvorem. A lano stálo jako kůl.

S kbelíkem, z kterého se kouřilo, a rukama zmrzlýma, že je necítil, se Šuchov vrátil na strážnici a strčil ruce do studničné vody. Rozlilo se mu po nich teplo.

Tatar už byl pryč, zato dozorcí tu byli hned čtyři. Nechali hry i spaní a hádali se, jaký dostanou v lednu přiděl jáhel (v městěčku to bylo se zásobováním špatné, ale dozorcí dostávali, i když jim lístky dávno došly, tu a tam nějaké potraviny navíc a se slevou).

„Dovírej dveře, smrade! Táhne!" ozval se jeden.

Zmáčet si válenky hned po ránu, to se Šuchovovi nehodilo. Ostatně neměl by se do čeho přezout, ani kdyby si zaskočil do baráku. Za těch osm let, co seděl, už zažil, co se týče obuvi, všechny možné pořádky. Bývaly časy, že za celou zimu nedostali vůbec žádné válenky, stávalo se, že ani boty neviděli, jenom láptě a „traktorky" (sandály z gumy, šlápota — vzorek od pneumatiky). Teď jako by to bylo s obutím o poznání lepší; v říjnu dostal Šuchov (ovšem proč je dostal: zástupce part'áka šel fasovat do skladu a Šuchov se k tomu přichomejtl) boty jako hrom, s tvrdou špičkou, místa v nich bylo ndvoje teplé onuce. Asi týden si tak chodil jako o Božím hodě, nové kramfleky mu jenom cvakaly. A v prosinci už se fasujou válenky — žijem si jak páni, neumřeme, vydržíme.

Ale jako na potvoru nějaký všivák v účtárně nakukal veliteli: válenky ať prý nafasujou, ale boty ať odevzdají. Co prý je to za pořádek, aby měl kára dva páry najednou. A tak si musel Šuchov vybrat: chodit celou dlouhou zimu buď v botách, anebo ve válenkách, i kdyby stokrát přišla obleva, a boty pěkně odevzdat.

Co se jich naopatřoval, těch nových botiček, solidolem je mastil, aby kůže byla pěkná měkká, můj ty Tondo — ničeho tak nelitoval za celých osm let jako těchhle bot. Naházeli všechny na jednu hromadu, kamaráde, na jaře už tvoje nebudou.

Teď si Šuchov vymyslel takovouhle chytristiku: vyskočil z válenek, postavil je hezky jednu vedle druhé do kouta, přehodil přes ně onuce (lžice cinkla o podlahu; ani v tom spěchu, když se chystal do korekce, na ni nezapomněl), bosky se vrhl dozorcům pod nohy a začal hadrem rozhánět po podlaze spousty vody.

„Dávej pozor, ty hovado," utrl se najednou jeden z dozorců a položil nohy na židli.

„Rejže? Ta se fasuje podle jinačí normy, s rejží to nesrovnávej!"

Co sem chrstáš tolik vody, pitomče? Copak takhle se meje podlaha?"

„Občane veliteli, jinak to nejde! Špína je moc zažraná...“

„Viděls, ty čuně, vůbec někdy, jak tvoje stará meje podlahu?“

Suchov se narovnal, v ruce držel hadr, z kterého crčela voda. Usmál se prostomyslně a ukázal přitom, jak mu prořídly zuby od kurdějí v Ust-Ižmě v třiačtyřicátém roce, kdy už to s ním vypadalo bledě. Tak bledě, že z něho šla už jenom krev a vysílený žaludek odmítal cokoli přijmout. Teď mu z té doby zůstalo už jenom šišláni.

„Od mé staré mě odveleli v jedenačtyřicátém, občane veliteli. Já ani nepamatuju, jak ženská vypadá.“

„Tomuhle oni říkají mytí... Nic nedovedou jaksepatří vzít do ruky, paz-nehti, a ani nechtějí. Škoda pro ně chleba, co dostávají. Kravincema by je měli krmit.“

„Stejně je to na zdravas královno denně to šolíchat. Věčně je tady mokro. Poslouchej ty, osm set čtyřiapadesát! Vem to jenom svrchu, trochu to hadrem ošoustni, aby to vypadalo, a vystřel!“

„Jo, rejže. Kdepak jáhly a rejže. To je nebe a dudy.“

Suchovovi šla práce od ruky.

Práce, ta je jako hůl, konce má dva. Když ji děláš pro lidi, ať má fortel, když děláš pro pitomce, stačí fórová.

Jinak by všichni dávno zhebli, to je stará vesta.

Suchov přetřel celou podlahu, aby nikde nezůstalo místo suché, nevyždí-maný hadr hodil za kamna, u dveří si natáhl válenky, vodu vychrstl na cestičku, po které chodili orgáni — a už pelášil napříč táborem, kolem lázně a kolem tmavé, vymrzlé budovy klubu k jídelně.

Ještě to musí stihnout na marodku; zas už pocítil, jak ho bolí celé tělo. Přitom si musel dávat pozor, aby ho před jídelnou nenačapal některý dozorce. Existovalo přísné nařízení náčelníka tábora; každého, kdo opustí partu a bude přistižen, jak se potlouká táborem na vlastní pěst, zavřít do korekce.

Před jídelnou, div divoucí, dneska nehoustla tlačence, nestála tam fronta. Račte vstoupit.

Uvnitř bylo páry jako v lázni — z chuchvalců mrazu ode dveří a ze šlichty. Party seděly kolem stolů, nebo se strkaly v uličkách, čekaly, až se uvolní místo. Dva tři pracanti z každé party se s křikem prodírali mačka-nicí; nosili na dřevěných tácech misky se šlichtou a s kaší a vyhlíželi pro ně místo na stolech. Vidíš ho, neslyší, pitoma, palice dubová, no prosím, drcl do tácu. Pleskl Pleskl Volnou rukou po hlavě, tumáš! Patří ti to! Nezavazej, vyližmiskol Tamhle u stolu se jeden chlapec křížuje, než smočí lžiči. Zřejmě je ze západní Ukrajiny a nováček k tomu.

Rusové, ti už ani nevědí, kterou rukou se kříž dělá.

V jídelně je zima, lidi jedí většinou v čepicích, ale nespěchají, loví rozvařené kousičky plesnivých rybiček zpod černých zelných listů a kostičky plivají na stůl. Když se jich na stole navrší kopec, někdo je před příchodem nové party shodí na

zem, a tam pak pod nohama dopraskávají. Ale plivat kosti rovnou na zem, to se jaksi pokládá za ne zrovna vybrané. Středem baráku běžely dvě řady něčeho na způsob sloupů nebo podpěr. U jednohtakového sloupu seděl chlapík z Šuchovovy party, Feťukov, a hlídal mu snídani. Patřil v partě mezi nejhorší, byl ještě míň než Šuchov. Navenek je celá parta stejná, všichni mají stejné černé kabáty a stejná čísla, ale vevnitř, tam to pěkně skáče — každý je na jiném stupínku.

Bujnovskij ti misku hlídat nepůjde, ostatně Šuchov taky každou práci nevezme, jsou i nižší šarže.

Feťukov zpozoroval Šuchova, poposedl a vzdychl.

„Už je jako led. Chtěl jsem to sníst místo tebe, myslel jsem, že jsi v díře.“ A dál na nic nečekal, věděl, že mu Šuchov nenechá, že vypulíruje obě misky, až se budou blejskat.

Šuchov vytáhl z válenky lžici. Tahle lžice mu byla drahá, prošla s ním celý sever, sám si ji ulil v písku z hliníkového drátu, však na ní byl taky vy-píchaný nápis: „Ust'-lžma, 1944“.

Potom Šuchov sundal čepici s vyholené hlavy — zima nezima, ale jíst v čepici, to ne, to by nikdy neudělal, promíchal sedlou šlichtu a rychle zjistil, jak mu dnes přeje štěstí. Nebylo to nejhorší. Ani hustá jako z plného kotle, ale ani řidina z posledku. A taky asi Feťukov, jak ho zná, při hlídání vylovil z misky brambory.

Na jedno se člověk při šlichtě nejvíc těší, že bude horká, ale Šuchov ji teď měl už úplně vystydlou. Přesto ji začal jíst jako jindy, pomalu a s citem. Kdepak, s jídlem se nespěchá — nikdy, i kdyby hořela střecha nad hlavou. Když se nepočítá spaní, má káranec skutečně pro sebe jenom deset minut u snídani, pět minut u oběda a pět u večeře.

Šlichta byla dennodenně stejná, podle toho, jakou zeleninou se tábor na zimu zásobil. Loni se nasolila mrkev, a už to šlo — v jednom kuse, od září do června, šlichta jen a jen z té boží mrkve. A letos zase shnilé zčernalé zelí. Nejsytější doba je pro vězně červen: to už všechna zelenina dojde, a vaří se z krup. Nejhorší je červenec, to sekají do kotle kopřivy. Z maličkých rybiček jsou v polívce hlavně kosti, maso je rozvařené a udrží se leda na hlavě a na ocase. Křehkou síťku rybí kostřičky obral Šuchov do poslední šupinky, do posledního drobku masíčka, ale to nebylo všechno. Dřel kostru dál mezi zuby, celou ji vycucal — a teprve pak ji vyplivl na stůl. Z každé ryby snědl všechno: i skřele, i ocas, dokonce oči jedl, když byly v hlavě. Když se ale vyvařily a plavaly v misce jen tak — velké rybí oči — to je nejedl. Dělal si z něho kvůli tomu legraci.

Dnes Šuchov ušetřil; nezašel si do baráku pro svůj příděl, a tak teď jedl bez chleba. Chleba se dá vždycky spořádat zvlášť, je to ještě sytější.

Hlavní jídlo byla kaše z magary. Bylo už ztuhlá na jediný kus a Šuchov z něho uždiboval. Tohle kaše nemá žádnou chuť a nesytí ani horká, natož studená: tráva, nic než tráva, jenže je to žluté, připomíná to jáhly a je to prý z Číny. Vykoumali, že

by ji mohli dávat místo krup. Když se uvaří, nabude o tři sta gramů —tak jaképak fraky; kaše nekaše, u nás to za kaši platí.

Šuchov olízal lžiči, zastrčil ji do válenky, narazil si čepici a šel na ma-rodku.

Nebe, z kterého táborové lucerny zaplašily hvězdy, bylo pořád stejně tmavé. A dva světlomety stále ještě protínaly tábor dvěma stejně širokými proudy. Když tenhle Zvláštní kárný tábor zakládali, mívaly stráže ještě spoustu světlic z fronty. Jen co se trochu setmělo, už fičela nad táborem jedna raketa za druhou, bílé, zelené, červené, učiněná válka. Později s raketami přestali. Že by jim to lezlo do peněz?

Bylo pořád ještě stejně tma jako při budičku, ale stačilo mrknout a zkušené oko poznalo rázem podle nejrůznějších maličkostí, že za chvílku začnou zvonit nástup. Kulhavecův poskok (Kulhavec, stálá služba v jídelně, měl k ruce a sám živil ještě pomocníka) šel zvát na snídani šestý barák, „invalidy"—vězně, kteří nechodili na práci za bránu. Starý malíř s bradkou se vlekl do „kulturně výchovného oddělení" pro barvy a štětec na malování čísel. Znovu se objevil Tatar — tentokrát spěchal, dlouhými kroky přešel přes táborovou silnici a zamířil k štábnímu baráku. A vůbec se lidi najednou začali nějak vytrácet. To znamená, že každý někam zalezl a ohřívá se, užívá posledních sladkých minut.

Šuchov před Tatarem rychle uskočil za roh baráku: načapá tě podruhé a zase si tě vypůjčí. ověk aby měl pořád oči na š'opkách. Musíš koukat, aby tě žádný dozorce nikdy nepřistihl samotného, vždycky jenom v houfu.

Člověk nikdy neví, třeba hledá někoho na nějakou práci, třeba si chce na někom zchladit žáhu. Však zrovna tuhle četli po barácích rozkaz — čepici sundat na pět kroků před dozorcem a nasadit až dva kroky za ním. Některý dozorce jde jako slepý, je mu to jedno, ale jiní si na tom rádi zgustnou. Co lidí už šlo kvůli těm čepicím do korekce! Kdepak, kamaráde, radši si počkám za rohem.

Tatar přešel a Šuchov už se definitivně rozhodl, že si doběhne na ma-rodku. Ale vtom mu blesklo hlavou, že mu ten dlouhý Lotyš ze sedmičky říkal, aby si dnes ráno před nástupem přišel koupit dvě sklenky domácí machorky. Šuchov na to v zmatku zapomněl jak na smrt. Dlouhý Lotyš dostal včera balíček, a kdoví, třeba bude zítra tabák pryč a člověk aby pak čekal měsíc na nový balíček. Má domovinu dobrou, silnou, ale ne zas moc, a jak pěkně voní! A ta barva — krásně do hnědava.

Šuchova to rozladilo, chvílku nerozhodně přešlapoval — co aby si přece jen zaskočil na tu sedmičku? Ale na marodku už bylo jen pár kroků, a tak klusal ke schůdkům před marodkou. Bylo zřetelně slyšet, jak sníh skřípe pod nohama.

Na chodbě marodky bylo, jako obyčejně, tak čisto, že se člověk bál šlápnout na podlahu. A stěny natřené bílou olejovou barvou. A všechn nábytek taky bílý.

Ale dveře všech ordinací byly zavřeny. Doktoři nejspíš ještě nevylezli z postele. V přijímačce sedět u čistého stolku v čerstvě vypraném a vyžehleném bílém plášti mladý felčar — Kolja Vdovuškin a něco psal. Jinak tu nebyl nikdo.

Šuchov smekl jako před dozorcem a ze starého táborového zvyku honem

okouknout, co nemá, si okamžitě všiml, že Nikolaj píše řádky jednu jako druhou, každou stejně daleko od kraje, přesně pod sebe a každou že začíná velkým písmenem. Šuchov samozřejmě hned pochopil, že to není úřední práce, že je to nějaký melouch, ale co jemu je po tom.

„Hm... Nikolaji Semjonyči... nějak se mi zdá... že... tohle... že jsem marod...“ řekl Šuchov ostýchavě, jako by se domáhal něčeho, nač nemá nárok.

Vdovuškin zdvihl od práce klidně velké oči. Měl bílou čepici a bílý plášť, číslo nebylo vidět.

„Co jdeš tak pozdě? Tos nemohl přijít večer? Víš přece, že se ráno neordinuje. Seznam neschopných už je na VPO.“

To všechno Šuchov věděl. Věděl taky, že dostat neschopenku večer není o nic lehčí. „Znáš to, Koljo... ono večer, když je potřeba, tak to mrcha nebolí...“ „A co je to, to ‚ono‘? Co tě vlastně bolí?“

„Copak já vím? Že by zrovna bolelo, to nebolí. Ale nějak do mě nic není.“

Šuchov nepatřil k těm, co jsou na marodce pečení vaření, a Vdovuškin to věděl. Jenomže podle předpisu směl ráno uznat jenom dva marody — a ty už uznal. Teď ležel lístek s jejich jmény pod nazelenalým sklem, pod jmény čára, a hotovo.

„Měl ses starat dřív. To je nápad, pět minut před nástupem. Tady máš, na!“

Vdovuškin vytáhl ze sklenice jeden z teploměrů, které do ní byly nastrkány skrz gázu, otřel z něho dezinfekční roztok a dal ho Šuchovovi. Šuchov si sedl na lavici u zdi, na samý krajíček — ještě milimetr, a už by se s ním překotila. Nevybral si tuhle nepohodlnou pozici schválně. Spíš jako by tím bezděky dával najevo, že se tady na marodce necítí doma a že se tady nemíní ani ohřát. Vdovuškin zatím psal dál.

Marodka byla v nejzapadlejším, nejvzdálenějším koutě tábora, nedolehl sem ani hlásek. Ani hodiny na zdi netikaly — mít hodiny káráncům nepřisluší, čas za ně znají velitelé. Dokonce ani myši neškrabaly — všechny je vychytil nemocniční kocour, zvlášť k tomu ustanovený.

Šuchovovi připadlo nádherné sedět v takovém čistém pokojíku, v takovém tichu a jasném světle celých pět minut a nic nedělat. Prohlédl si všechny stěny, ale nic zvláštního na nich neobjevil. Prohlédl si svou blůzu — číslo na prsou má trochu ošoupané, někdo by ho mohl načapat, musí si je dát přemáznout. Volnou rukou si ještě zkusil vousy na tváři — má už ukrutné strnisko, však mu taky roste od posledního koupání, dobrých deset dní. Ostatně, nevádí. Za nějaké tři dny se jde do lázně, tam ho oholí. Nač trčet zbytečně v holírně a čekat, až na člověka ijde řada? A pak, komu by se tu taky ukazovat?

Za chvíli, když se tak díval na Vdovuškinovu sněhobílou čepičku, vzpomněl si Šuchov na praporní lazaret na řece Lovati, jak tam přišel s po-chroumanou sanicí a jak se odtud, hovado, dobrovolně vrátil zpátky k jednotce. A mohl si tam klidně pět dní poležet.

Teď mívá takovéhle sny: onemocnět tak na dva na tři týdny — ne na smrt a žádná operace — ale aby ho položili pěkně do nemocnice, tam by si tři tejděny pohověl, ani by se nehnul. A že je tam k jídlu jenom vodová polívka bez ničeho, to by oželel.

Ale vtom si Šuchov vzpomněl, že si teď člověk nepoleží ani v tom špitále. S kterýmsi transportem se objevil nový lékař — Stěpan Grigorjevič, takový pudivítr — samý vztyk a samý křik, sám si nedá chvíli pokoj a nemocným jakbysmet. Ten si usmyslel, že bude všechny pacienty schopné pohybu vyhánět na práci kolem nemocnice: roubit plot, dělat cestičky, nosit hlínu na zá-hony a v zimě odhazovat snůh. Prý nejlepší lék na každou nemoc je práce. Z práce chcípne i kuň. To dá rozum. Kdyby ses, kamaráde, utahal někde při zedničíně, však ty bys seděl, ani by ses nehnul.

A Vdovuškin zatím psal pořád dál. Dělal opravdu nějaký melouch, ale bylo to něco, co přesahovalo Šuchovovo chápání. Přepisoval novou dlouhou báseň, kterou včera dopsal, a slíbil Stěpanu Grigorjeviči, právě tomu lékaři, co tak vášnivě zastával léčbu prací, že mu ji dnes ukáže.

Jak to chodívá jenom v táborech, poradil Stěpan Grigorjevič Vdovuškinovi sám, aby se hlásil jako felčar, potom z něho toho felčara udělal, a tak se Vdovuškin začal učit píchat intravenózní injekce na nic netušících pracantech, které v jejich prostotě ani ve snu nenapadlo, že by felčar taky mohl nebýt žádný felčar. Ve skutečnosti byl Kolja posluchačem literární fakulty —zavřeli ho v druhém ročníku. Stěpan Grigorjevič chtěl, aby napsal v kriminále, co mu nedovolili napsat na svobodě.

Skrz dvojité okna, doběla zledovatělá a neprůhledná, dolehlo do přijímacího pokoje sotva slyšitelné zvonění k nástupu. Šuchov si povzdechl a vstal. Mrazilo ho stejně jako předtím, ale podle všeho z ulejkvy nic nebude. Vdovuškin natáhl ruku po teploměru a podíval se.

„Vidíš, ani ryba, ani rak, třicet sedm dva. Na to tě tu nechat nemůžu. Jestli chceš, zůstaň tady na vlastní riziko. Když tě doktor po vizitě uzná, dá ti neschopenku. Ale kdo je zdravý, toho vyhodí a rovnou do korekce. Jdi radši dělat.“

Šuchov neodpověděl, ani hlavou nekývl, narazil si čepici a šel. Věřil kdy sytý hladovému?

Mráz pátil. Ožehl Šuchovovi plíce řídkou žíravou mlhou. Zabořelo to, až se rozkašlal. Mráz měl sedmadvacet, Šuchov sedmatřicet. Teď kdo s koho. Šuchov se rozběhl do baráku poklusem. Na táborové silnici ani živáčka a tábor byl taky jak po vymření. Je krátká a úmorná ta chvílička, když už je všechno jednou nohou z brány a orgáni se najednou tváří, že nástup nebude. Eskorta sedí v teplých kasárnách, ospalé hlavy opřeny o pušky — taky to pro ně není žádný med trčet v takovém mraze na věžích. Strážní na hlavní strážnici přikládají do kamen lopatku uhlí. Dozorci dokuňují ve své strážnici poslední cigáro před osobní prohlídkou. A vězňové, už nabalení do všech svých hadrů, přepásaní všemi motouzky, tváře

zastřené od brady až po oči hadříky proti mrazu, leží na kavalcích zasílaných dekami, na nohou válenky, oči zavřené a jako ztuhlí v jakési mdlobě. Tak dlouho, dokud parták nekřikne: „Ná-stup!"

Stejně jako celý devátý barák dřímala i stočtvrtá parta. Jen zástupce partáka Pavlo si něco počítal tužičkou a pohyboval přitom rty. Na hořejším kavalci si baptista Aljoška, Šuchovův soused, čistý a vymydlený, říkal ve svém notesu, kam si opsal půlku evangelia.

Šuchov se vhrnul do baráku jako velká voda, ale bez hluku — a rovnou k Pavlovi dvojáku, Pavlo zdvihl hlavu.

„Tak vás nezavřeli, Ivane Děnisoviči? Jste na světě?" (Západní Ukrajince to nikdo neodnaučí, oslovují i v táboře jménem po otci a vykají.) Vzal se stolu Šuchovův přiděl chleba a podal mu ho. Na chlebě byl bílý kopeček cukru — jedna odměrka.

Šuchov měl tuze naspěch, nicméně odpověděl slušně, zástupce partáka je taky velký pán a kolikrát na něm záleží v než na náčelníku tábora. Přestože tedy opravdu velice spěchal — cukr s chleba sebral ústy a zbytek slízl jazykem, jednou nohou už stát na stupátku, lezl nahoru ustlat postel — přes to všechno si přece ještě stačil prohlídnout svou porci ze všech stran a potěžkat ji v ruce, má-li těch pět set padesát gramů, co má správně mít. Takovýchhle porcí se Šuchov nafasoval v kriminálech a v táborech už pěkných pár tisíc. A třeba si nikdy žádnou nemohl převážít a třeba se jako nespělý člověk nikdy neodvážil udělat kravál a vydupat si, co mu patří, věděl Šuchov, stejně jako každý vězeň, že by se ve výdejně chleba neudržel nikdo, kdo by chtěl vážit poctivě. Něco chybí každé porci — jde jen o to, kolik. A tak si každý den prohlížíš přiděl a pokaždé si namlouváš pro klid duše: třeba mě dnes neokradli nejhůř? Možná že právě moje porce má dnes skoro všechny gramy, co má mít?

Může chybět tak dvacet gramů, odhadl Šuchov a rozlomil přiděl vejpůl. Jednu půlku si strčil do záhadří pod blůzu—všil si tam zvláštní bílou kapsičku (v továrně se blůzy pro kárance šijí bez kapes). Druhou půlku, ušetřenou při snídani, se chystal sníst hned. Ale zhltnout něco nahonem, to není žádné jídlo, neživí to a nic z toho člověk nemá. Už se málem rozhodl, že si tu půlku porce schová do skřínky, ale zase si to rozmyslel. Vzpomněl si, že služba na světnici byla už dvakrát bita pro krádež. Barák je veliký, jak průchodící dům.

A tak Ivan Děnisovič, nepouštěje chleba z ruky, vytáhl nohy z válenek, šikovně v nich nechal onuce i lžící, bos vylezl nahoru, roztáhl díрку ve slavníku a schoval půlku přidělu do pilin. Pak honem strhl s hlavy čepici a vytáhl z ní jehlu a nit (taky ji tam má schovanou, při filcunku se pro-hmatávají i čepice, onehdá se dozorce píchl o jehlu a bylo zle, div Šuchovovi vzteky hlavu nerozbil). Pích, pích, pích — a už je dířka nad schovanou porcí spíchnutá. Cukr v ústech se mezitím rozplynul. V Šuchovovi bylo všechno napjaté k prasknutí. Každou vteřinu se už ve dveřích rozeře úkolář. Prsty mu jen hrály, zatímco hlava předbíhala a rozvažovala, co dál. Baptista si říkal v evangeliu ne tak docela pro sebe, spíš jako by slova vydy-choval

(možná že schválně, kvůli Šuchovovi, vždyť oni, baptisti, si potrpí na agitaci): „Nikdo totiž netrpíž jako vrah nebo zloděj neb zločinec, ani jako člověk, jenž se vměšuje do věci cizích; trpí-li však kdo jako křesťan, nestyd' se, nýbrž spíše oslavuj Boha v tomto jméně.“

Ale na jedno je Aljoška pašák: tu svou knížtičku zastrkuje do škvíry ve stěně tak šikovně, že ji ani při jedné prohlídce ještě nenašli.

Stejně rychlými pohyby přehodil Šuchov přes příčný trámeček kabát, vydoloval zpod slavníku palčáky, ještě jeden pár odřených onucí a hadřík s dvěma tkanicemi. Potom trochu natrásl piliny ve slavníku (jsou těžké a slehlé), podstrčil deku ze všech stran pod slavník, podhlavník hodil na místo, zase slezl bosky dolů a začal se obouvat. Nejdřív si omotal dobré onuce, ty nové, a potom ty špatné navrch přes ně.

V tu chvíli si parták hlasitě odkašlal, vstal a zavelel: „Vztyk, vztyk, stočtvrtá nástup!“

Nato celá parta, ti co klímali, i ti co byli vzhůru, naráz vstali a zívající vykročili ke dveřím. Ťurin sedí devatenáct let a nevyhnal by lidi o minutu dřív, než musí. Ale jak jednou řekne „nástup“, každý ví, že je nejvyšší čas.

A zatímco lidé vycházeli těžkým krokem, mlčky jeden za druhým, nejdřív do chodbičky, potom do předsíně, pak na schůdky před barák, a zatímco parták dvacítky zavelel stejně jako Ťurin: „Ná-stup!“ — Šuchov si stačil natáhnout na oboje onuce válenky, přes blůzu si navléknout kabát a pevně se přepásat provázkem. Kdo měl kožený řemen, sebrali mu ho (kdepak řemen ve Zvláštním táboře!).

Tak Šuchov všechno ještě stihl a v předsíni dohonil poslední chlapy ze své party — jejich záda s čísly se zrovna sunula dveřmi na schůdky. Tlustí jak bečky, nabaleni do všeho, co kde od šatstva sehnali, šli chlapi z party přes celý tábor husím pochodem a nijak se nesnažili jeden druhého předejít. Šli těžkým krokem k táborové silnici a jenom sníh jim povrzával pod nohama.

Bylo pořád ještě tma, ačkoli se nebe na východě začínalo lenat a jasnit. A od východu táhl zlý, jak břitva ostrý vítr.

Není nic horšího než právě tahle chvilka ráno, cesta na nástup. Potmě, v mrazu, s hladovým břichem a na celý den. Jazyk jako by ti dřevěnil. Slovo se ti nechce s nikým ztratit.

U táborové silnice netrpělivě pobíhal zástupce úkoláře.

„Co zas je, Ťurine, jak dlouho na tebe máme čekat? To ti to zase trvá!“

Zástupce úkoláře, toho se bojí ještě tak Šuchov, ale ne Ťurin. Škoda slova pro něho v tom mraze, Ťurin mlčí, šlape dál. A za ním po sněhu parta, dupy — dup, vrzy — vrz.

Určitě to kilo špeku zanesl, protože stočtyřka nastupuje zase do své kolony, pozná se to podle sousedních part. To městečko si vyžere někdo chudší a hloupější.

Panečku, tam dneska bude samec! A vítr k tomu a není kde se schovat, není kde se ohrát.

Parták potřebuje hodně špeku: aby měl co nosit na VPO i čím ládovat vlastní břicho. Sám sice balíky nedostává, ale špek má vždycky. Jak někdo z party dostane, hned mu nese dáreček. Jinak člověk neobstojí. Vrchní úkolář zatrhává na prkýnku: „Ty máš dneska, Ťurine. jednoho maroda, nastupuje třiadvacet?“ „Třiadvacet,“ přikyvuje Ťurln, Kdo to chybi? Pantělejev, krysa, zase zůstal v lágru. Čerta je marod, bezpečák si ho tam nechal. Bude zas na někoho shazovat.

Mezi dnem si ho klidně vyžádají, nechají si ho tam třeba tři hodiny a nikdo nic neviděl, nikdo nic neslyšel. A úředně ho vedou jako maroda...

Celá táborová silnice se černala kabáty, party se po ní pomalu sunuly dopředu k prohlídce.

Vtom si Šuchov vzpomněl, že si chtěl dát opravit číslo na blůze, a protlačil se přes silnici na druhou stranu. Tam stáli před malířem ve frontě dva tři vězňové. Šuchov se zařadil za posledního. Číslo má našinec jenom pro zlost. Podle čísla si tě všimne z dálky dozorce, podle čísla si tě zapíše strážný z doprovodu, a když si je nedáš včas opravit, odneseš si to zase ty, půjdeš do korekce — proč se nestaráš o číslo?

Malíři jsou v táboře tři. Malují pro velitelství zadarmo obrazy a navíc chodí střídavě ráno na nástup malovat čísla. Dnes maluje děda s prošedivělou bradkou. Ten když píše štětcem číslo na čepici, no navlas jako když páter dělá svěceným olejem křížek na čelo.

Malíř maluje, maluje, pak přestane a dýchá si do rukavičky. Má pletenou, tenkou, ruka v ní tuhne a čísla jí nejdou.

Malíř opravil Šuchovovi na blůze „Šč — 854“. Šuchov si už ani nepřepásal kabát, protože k místu prohlídky zbývalo pár metrů, a s provázkem v ruce dohonil svou četou. Všiml si ihned, že César, jeden z jeho party, kouří a že nekouří lulku, ale cigaretu — z toho by mohl koukat špaček. Ale Šuchov si o něj přímo neřekl. Jen se postavil těsně vedle Césara, poodvrátil se a díval se někam stranou.

Díval se stranou a tvářil se lhostejně, ale dobře viděl, jak se po každém tahu (César byl zamyšlený, šlukoval zřídka) červený krajíček popela popo-souvá po cigaretě, jak ji zkracuje a jak se blíží ke špičce.

V tu chvíli se na Césara přilípl Feťukov, ten kojot, stoupl si přímo proti němu a kouká mu do úst, div mu oči nevypadnou, Šuchov neměl ani špetičku tabáku a neměl ani vyhlídku, že by dnes nějaký sehnal dřív než večer. Proto byl při čekání tak napjatý a připadlo mu, že po tom konečku cigarety v tuhle chvíli touží snad víc než po samé svobodě. Ale přesto by se nezahodil a za nic by nikomu nekoukal do huby jako Feťukov.

V Césarovi se pomíchaly všechny možné národy. Snad je Řek, snad Žid, snad Cikán, kdoví, co vlastně je. Je ještě mladý. Natačel filmy. Ale zavřeli ho dřív, než dotočil první. Má knír, černý, hustý, kovově lesklý. Tady mu ho neholili proto, že

je tak vyfotografován ve svém spise, na kartě.

„Césare Markoviči!“ nevydržel Feťukov a zakňoural. „Dejte mi šluka!“

Přitom mu v obličejí cukalo chutí a lačností.

César trochu zdvihl víčka, přivřená nad černýma očima, a podíval se na Feťukova. Právě kvůli tomuhle, aby ho nerušili, když kouří, a neříkali si o nedopalek, začal teď častěji kouřit lulku. Nebylo mu líto tabáku, přeražené myšlenky mu bylo líto. Kouřil, aby si přivolal silnou myšlenku, ze které by něco kloudného vzešlo. Ale jen si zapálil cigaretu, už četl hned v několika párech očí; „Nech mi uda!“

César se otočil k Šuchovovi a řekl: „Vezmi si to, Ivane Děnisovici.“

A vydloubl hořící nedopalek palcem z krátké jantarové špičky.

Suchov sebou trhl (čekal to, že mu César nabídne sám), jednou rukou si chvatně a vděčně bral nedopalek a druhou nastavil zespoda, aby mu neupadl. Necítil se dotčen, že se César štítí nechat ho dokouřit cigaretu ze špičky (někdo má ústa čistá, někdo samý bolák), a jeho ztvrdlé prsty se nespálily, ani když se dotkly ohně. Hlavně že vypálil rybník tomu kojotovi Feťukovovi. Teď do sebe vtahoval kouř, dokud si neožehl rty. M-m-m-m! Kouř se mu rozešel po celém hladovém těle, pocítil ho v nohou i v hlavě.

A jen se v něm to blaho rozlilo, uslyšel, jak to náhle zahučelo: „Svíkají košile!...“

Takový je život vězně v jednom kuse. Ale Šuchov už si zvykl: člověk musí věčně koukat, aby mu někdo nešel po krku.

Proč košile? Košile přece vydával sám velitel?! Ne, v tom bude něco jiného...

Před nimi čekaly na prohlídku už jenom dvě party.

Vtom si celá stočtyřka všimla, jak od štábního baráku přichází službu konající důstojník, poručík Volkovoj a jak něco křičí na dozorce. V tu chvíli vjela do dozorců, kteří předtím prohlíželi jen tak halabala, zuřivá horlivost. Vrhli se na vězně jako diví a jejich staršina zařval; „Ro-ze-pnout košile!“

Volkového, toho se bojí — copak vězni, copak dozorcí — toho prý se bojí sám náčelník tábora! Však si ho, bestii, pánbůh taky poznamenal tím vlčím jménem — jinak než vlk se Volkovoj opravdu nepodívá. Je černý, dlouhý, kouká jako čert, lítá jako blesk. Každou chvíli se vynoří za barákem: „Co je to tady za srocování?“

Před tím se člověk neschová. Dřív, to ještě nosíval karabáč, veliký jak ruka po loket, kožený a kroucený. Tím prý mlátil v korekci. Nebo večer při prověrce. Vězni si stoupnou před barák a on se přikrade zezadu a prásk karabáčem po týle: „Jak to, že nestojíš v řadě, dobytku?“ Zástup před ním zděšeně uskočí, zakymácí se jako vlna. A ten, kterého spálil karabáč, se chytí za zátylek, utře si krev a mlčí — aby mě ještě nestrčil do díry. Teď už ten karabáč nějak přestal nosit.

Když mrzlo, nebývala běžná prohlídka nijak zvlášť přísná, aspoň ráno ne: vězeň si rozepjal kabát a roztáhl šosy na obě strany. Tak pokročila vždycky jedna pětice a proti ní stálo pět dozorců. Oplácali přepásané blůzy po obou stranách, pláclí po jediné přípustné kapse na pravém koleně. Na rukou měli rukavice, a když

nahmatali něco podezřelého, byli líní to vytáhnout a ptali se: „Co to je?“

Co taky hledat u vězně ráno? Nože? Ty se přece nevynášejí z tábora, ty se nosí do tábora. Ráno se musí zkontrolovat, jestli si někdo nenese nějaká ta tři kila jídla a nemíni s nimi utéct. Bývaly časy, že se toho chleba, té dvěštyřgramové porcičky k obědu tak báli, že byl vydán rozkaz: každá parta ať si udělá dřevěný kufr a v tom ať nosí chleba pro všechny, každý ať tam odevzdá svou porci. Co tím tenkrát mínili získat, to je u boha, nejspíš chtěli lidi týrat, přidělat jim o starost víc: aby sis ten svůj kousek nakousl a pamatoval si, kdes ho nakousl, abys ho položil do kufru — a stejně jsou ty kousky jeden jako druhý, všechny jsou z jednoho chleba, a ty abys na to celou cestu myslel a žral se starostí, jestli ti někdo ten tvůj nevymění, aby ses kvůli tomu hádal s kamarádem a někdy dokonce popral. Jenže jednou utekli z pracoviště tři chlapi v autě a jeden takový kufr si odvezli. Nato se orgánové chytili za nos a všechny kufry na strážnici rozsekali. Ať prý si každý zase nosí svou porci sám.

Dál se musí ráno ještě zkontrolovat, nemá-li někdo pod trestaneckými šaty civil. Jenže všechen civil přece všem do poslední nitky odebrali a oznámili, že ho před vypršením trestu nevrátí. A v tomto táboře dosud nikomu trest nevypršel.

Dále se kontroluje, nenese-li vězeň dopis, aby ho propašoval ven po civi-listovi. Jenže hledat u každého dopis, s tím by si taky mohli vyhrát do oběda.

Ted' ale Volkovoj na dozorce zahulákal, že mají cosi hledat, ti si honem sundali rukavice a — rozepnout blůzy (v těch si každý schoval teplo z ba- ráku), rozepnout košile! — a honem šmátrají, nemá-li někdo na sobě něco, co odporuje táborovému řád Káranec má povoleny dvě košile: spodní a svrchní, ostatní všechno dolů! — Tak si vězňové z řady do řady podávali rozkaz Volkového. Party, které prošly dřív, měly štěstí, některé už jsou docela za bránou. Ale tyhle — rozepnout! A kdo má vespod něco navíc, dolů s tím, a hned tady na mraze.

Ted' s tím taky začali, jenže jim zmešlo — v bráně už se uvolnilo a eskorta řve od hlavní strážnice: „Pohyb, pohyb!“ Tak se Volkovoj smiloval, právě když filcovali stočtyřku. Nařídil, aby se zapsalo, co má kdo navíc, večer ať to každý odevzdá sám do skladu a ať podá písemné vysvětlení, jak a proč to zatajil.

Copak Šuchov, ten má všechno erární, jen si posluž, nahmatáš jen prsa a duši, zato Césarovi zapsali vlněnou košili a Bujnovskému nějakou vestu nebo břišní pás. Bujnovskij hned spustil bandurskou, je na to zvyklý z těch svých minonosek, v táboře je teprve třetí měsíc; „Nemáte právo svlékat lidi na mraze! Neznáte devátý paragraf trestního zákona!...“

Mají. Znají, Ty to, kamaráde, ještě neznáš.

„To jste sovětští lidi! To jste komunisti?“

Paragraf z trestního zákona Volkovoj ještě snesl, ale jak uslyšel tohle, škulbl sebou jako černý blesk: „Deset dní do díry!“

A přitlumeným hlasem staršinovi: „Večer ho tam strčíš.“

Ráno dávají do korekce neradi. V provozu je pak o chlapa míň. Ať si přes den zamaká, do díry půjde večer.

A korekce je hned tady, nalevo od táborové silnice. Je kamenná, má dvě křídla. To druhé dostavěli letos na podzim — jedno už nestačilo. Vězení má osmnáct cel, rozdělených přepážkami na samoty. Celý tábor je ze dřeva, jen to vězení je kamenné.

Pod košili zalezla zima, teď ji nevyženeš. Jak krásně se všichni zabalili — všechno nadarmo.

A Šuchova v kříži bolí a bolí, je to otrava. Teď si tak lehnout ve špitále do postýlky — a spát. Nic víc si nepřeje. A bytelnou deku.

Vězňové před bránou se dopínají, omotávají, a eskorta na ně zvenčí: „Pohyb, pohyb!”

Úkolář je taky strká do zad: „Pohyb, pohyb!”

Jedna brána. Pásmo před bránou. Druhá brána. A ve strážnicí zábradlí po obou stranách.

„Stůj!” křičí strážný. „Jak stádo beranů. Seřadit po pěti!”

Pomalou začínalo svítat. Dohasínal oheň, který si rozdělala za strážnicí eskorta. Vždycky před ranním nástupem si rozdělávají oheň, aby se ohřáli a aby bylo líp vidět na počítání.

Jeden strážný odpočítával pronikavým hlasem: „První! Druhá! Třetí!”

Pětice se odlepovaly jedna po druhé a šly pěkně v řádcích za sebou. Ať se na ně díváš odzadu nebo zepředu — pět hlav, patero zad, deset nohou.

Dlouhý strážný je kontrola. Stojí mlčky u protějšího zábradlí a jenom kontroluje, jestli počet klape. Dál tam stojí ještě poručík a přihlíží. Ti kontrolují za tábor.

Člověk je dražší než zlato. Kdyby za dráty chyběla jedna jediná hlava — dodáš místo ní svou. A zas už je parta pohromadě. Teď přepočítává seržant z doprovodu: „První! Druhá! Třetí!” A pětky se zase odlepují a jdou pěkně v řádcích, s odstupem, jedna za druhou.

A zástupce velitele eskorty kontroluje z druhé strany.

Pak ještě poručík.

Ten kontroluje za eskortu.

V žádném případě se nesmíš zmýlit. Podepíšeš o hlavu víc — padne na to tvoje hlava. A těch eskortáků co sem nastrkali! Obstoupili v půlkruhu kolonu z teplárny, samopaly napřažené a míří ti rovnou do držky. A pso-vodi jdou s šedými psy. Jeden pes vycenil zuby, jako by se vězňům posmíval. Všichni z doprovodu mají krátké kožíšky, jen šest je jich v dlouhém kožichu. Kožich mají na střídačku: navleče si ho vždycky ten, kdo jde na věž.

Nakonec eskorta všechny party smíchala a přepočítala celou teplárnu po peticích.

„Při východu slunce bývá největší mráz,” prohlásil kapitán, „protože je to nejnižší bod nočního poklesu teploty.”

Kapitán vůbec rád poučuje. Kdy bude měsíc v úplňku, kdy bude nov, to ti vypočte na který chceš rok a den.

Schází před očima, kapitán, tváře má propadlé, ale náladu neztrácí.

Tady za bránou mrazivý vítr štípal krutě i do Šuchovovy tváře, ledačemus přivyklé. Když si Šuchov spočítal, že nepřestane foukat přímo do obličeje celou cestu k teplárně, rozhodl se, že si přiváže hadřík. Jako mnoho jiných měl i on pro případ, že bude foukat protivítr, hadřík s dvěma dlouhými tkanicem Kárové zjistili, že takový hadřík je dobrá věc. Šuchov si zakryl hadříkem tvář až k očím, kalounky protáhl pod ušima a vzadu za krkem je zavázal. Zátylek si pak zakryl zadní chlopni čepice a postavil límec kabátu. Potom si ještě sklopil na čelo štítek čepice. Tak mu teď vpředu koukaly jenom oči. Kabát si kolem pasu pořádně stáhl provázkem. Teď bylo všechno v pořádku, jen ruce v mizerných palčácích měl už zmrzlé. Třel si je a plácal dlaní o dlaň, věděl, že za chvíli si je bude muset založit za záda a držet je tak celou cestu.

Velitel stráže odemlel každodenní do omrzení stejnou „Iltanii“, které už měli všichni po krk.

„Káránci, pozor! Během pochodu přesně dodržovat pořádek a rozestu-py! Neroztahovat, nedobíhat, nepřecházet z jedné pětice do druhé, ne mluvit, nedívat se nalevo, napravo, ruce jen za zády! Krok doprava, krok doleva bude pokládán za útěk, stráž zahájí palbu bez výstrahy! Čelo pochodem v chod!“

A dva první z doprovodu zřejmě vyrazili. Kolona se vpředu hnula, zhoupla se v ramenou a strážníci, se samopaly v ponosu, nějakých dvacet kroků nalevo a napravo od kolony a deset kroků jeden za druhým vykročili.

Asi týden už nesněžilo, cesta bylo prošlapaná a udusaná. Obešli tábor, vítr je udeřil šikmo do tváře. Ruce za zády, hlavy skloněné, šla kolona jako na pohřeb. Nevidíš nic než nohy dvou tří před sebou a ždíbec udupané země, na který teď šlápnou tvé nohy. Čas od času houkne některý strážný: „Ju — čtyřicet osm! Ruce za záda!“, „B — pět set dva! Narovnat!“ Ale za chvíli už ani oni nepokřikují tak často; vítr bije do očí, oslepuje. A oni se ovazovat hadříky nesmějí. Taky je všelijaká ta jejich služba.

Když je teplejší den, baví se v koloně každý, ať si na něj křičí kdo chce jak chce. Ale dnes jdou všichni přihrbeni, každý se schovává za záda toho před sebou a každý se zabral do svých myšlenek.

Ani tu myšlenku nemá arestant svobodnou. Věčně se točí kolem jednoho, věčně dotírá: jestlipak mi nepřijdou na ten chleba ve slamniku? Jestlipak mě večer na marodce uznají? Půjde kapitán sedět, nebo nepůjde? A jak to, že Césarovi vydali to jeho teplé prádlo? Určitě podmazal někoho ve skladišti osobních věcí, kde jinde by to vzal?

Protože snídal bez chleba a všechno, co jedl, bylo studené, neměl dnes Šuchov pocit nasycení. A aby mu břicho nezpívalo litanie a neříkalo si o jídlo, přestal

myslet na tábor a začal myslet na to, že už brzy bude psát domů.

Kolona přešla kolem továrny na obrábění dřeva, kterou postavili vězňové, kolem obytné čtvrti (baráky montovali taky káránci, ale bydlí v nich civilové), kolem nového klubu (taky všechno kárové, od základů až po malby na zdech, ale do kina chodí civilové) a vyšla ven do stepi, přímo proti větru a proti rudnoucímu východu slunce. Donekonečna napravo i nalevo jen sněh a sněh a v celé stepi nikde ani stromeček.

Začínal nový rok, jedenapadesátý, a Šuchov měl právo napsat v něm dva dopisy. Poslední poslal v červenci a odpověď dostal v říjnu. V Ust'-lžmě, tam to chodilo jinak, piš si třeba každý měsíc. Ale co se dá do dopisu napsat? Šuchov tam stejně nepsal o nic častěji než tady.

Z domova odešel třiadvacátého června v jedenačtyřicátém roce. Byla neděle, lidi přišli z Polomni z kostela a prý: je válka, v Polomně to chytila pošta, v Těmgeňově neměl před válkou nikdo rádio. Teď prý, pišou z domova, vříská v každé chalupě rozhlas po drátě.

Psát teď, to je jako házet kamínky do černé tůně. Co tam spadlo, nad čím se voda zavřela, tomu je odzvoníno. Copak můžeš napsat, v jaké partě děláš a jaký je tvůj parták Andrej Prokofjevič Ťurin? Teď si má člověk spíš o čem popovídat s Kilgasem, s Lotyšem, než s vlastní rodinou.

Ostatně oni pišou taky dvakrát do roka a taky z toho nepoznáš, jak žijou. V kolchoze prý mají nového předsedu — ale to mají každý rok, Kol-choz sloučili — ale dřív ho slučovali taky a potom ho zase rozdělovali. No, a pak, že těm, co neplní jednotky, zkrouhli záhumenky na patnáct setinek a někomu že je okrájeli úplně až k chalupě.

Jen jedno z toho, co píše žena, nejde Šuchovovi zabořit na rozum — že od samé války nepřibyla do kolchozu živá duše. Všichni do jednoho, mládenci i děvčata každý na to vyzraje jak umí, a jeden jako druhý odchází buď do města do továrny, nebo na rašelinu. Polovic chlapů se z války vůbec nevrátilo, a ti, co se vrátili, ti kolchoz neuznávají: bydlí doma, ale dělají jinde. Z chlapů jsou v kolchozu všeho všudy vedoucí brigády Zachar Vasil-jevič a tesař Tichon, tomu je čtyřiaosmdesát, nedávno se oženil a už má děti. A kolchoz táhnou pořád ty samé ženské, co ho táhly od třicátého roku.

A to je právě to, co Šuchovovi nejde do hlavy; bydlí doma a dělají jinde. Šuchov ví, jak to chodilo, když se hospodařilo na soukromém, ví, jak to chodí na kolchozním, ale že by chlapi nedělali ve své vlastní vesnici — to nijak nemůže pochopit. Že by zas něco jako sezónní práce? Ale co potom sena?

Sezónní práce, odpověděla žena, s tím už se přestala bůhví kdy. Nechodí se už ani tesařit, a tesařinou býval jejich kraj proslulý, ani koše z proutí už se nepletou, po tom dnes nikdo nevzdechne. Ale jeden výdělek tu přece je, nový a veselý — malování koberců. Někdo přivezl z vojny šablony a od té doby se to rozjelo. A je

jich čím dál víc těch šikovníků, natíráků. Nikde nejsou vedeni, nikde nedělají, jeden měsíc vypomůžou v kolchoze, akorát přes ty sena a žně, a za to pak dá kolchoz na jedenáct měsíců potvrzení, že kolchozník ten a ten byl uvolněn za účelem vyřízení osobních záležitostí a že v kolchozu žádné nedoplatky nemá. Tak tihle natíráci jezdí po celé zemi, dokonce v letadlech lítají, aby ušetřili čas, hrabou peníze, nepočítaných tisíců, a kam přijdou, všude malují koberec: padesát rublů koberec, na každou starou plachtu, kterou lidi mají a které jim není lito. A namalují prý ten koberec pemzlíkem za hodinku, dýl to netrvá. A žena že velice doufá, až se Ivan vrátí, že se dá taky na toho natíráka. A že se pak vysekají z té žebroty, v které se ona tluče, děti dají na průmyslovku a místo staré shnilé chalupy ze si postaví novou. Všichni natíráci že si stavějí nové domy, ale domy blízko dráhy že teď už nestojí pět tisíc, jak stávaly, ale pětadvacet.

Šuchov tenkrát poprosil ženu, aby mu vypsala, jak by mohl dělat natíráka, když jaktěživ nedokázal nakreslit ani čáru? A co je to vůbec za zázrak, ty koberce a co na nich vlastně je? Na to žena odpověděla, že tyhle koberce vymalovat nedokáže leda hlupák — stačí přiložit šablonu a štětkou jezdit přes dírky. A koberce že jsou trojího druhu: jeden koberec je „Trojka“ — trojspěží v krásném postroji na něm veze důstojníka od husarů, druhý koberec je „Jelen“ a třetí je na způsob perského. Žádné jiné obrázky už nemají, ale i za ty že říkají lidi po celé zemi pěkně děkuju a z rukou jim to trhají. Protože opravdový koberec, ten nestojí padesát rublů, ten stojí tisíce.

Aspoň jedním očkem kdyby mohl Šuchov pohlídnout na ty koberce...

V táborech a ve věznicích si Ivan Děnisovič odvykl dlouze uvažovat, co bude zítra, co za rok a jak uživit rodinu. Na všechno za něj myslí erár, člověku to připadá lehčí. Stejně bude sedět dál celou zimu, celé léto a další zimu a další léto. Ale tyhle koberce, ty mu nasadily brouka do hlavy...

Výdělek je to zřejmě lehký a sype to. A nedržet krok s lidmi z vlastní vsi, to by člověk taky nějak nerad... Ale má-li být Ivan Děnisovič upřímný, nemá do těch koberců ani jednu chuť. Na to musí mít člověk dovolenou náтуру a dost drzosti, aby lidem strkal horem dolem. A Šuchov už šlape matičku zem čtyřicet let, polovina zubů už mu chybí a na hlavě má pleš, nikdy nikomu nic nestrkal, od nikoho nic nebral a v táboře se to taky nenaučil.

Lehký výdělek taky nic neváží a člověk nemá to vědomí — to jsem si, sakra, vydělal. Správně to říkávali dědové: co se nedoplatí, to se vždycky zhatí. Ruce Šuchovovi ještě slouží, dovedou vzít za práci, copak je to možné, že by si na svobodě nenašel kus té kamnařiny, stolařiny nebo klempířiny? To jenom kdyby ho pro ztrátu občanských práv nikam nepřijali a ani domů nepustili — to by se pak dal třeba i na ty koberce.

Kolona mezitím dorazila a zastavila se před strážnicí rozlehlého objektu. Už před chvílí, na rohu staveniště, se oddělili z doprovodu dva strážníci v dlouhých kožiších a

pomalu se vlekli polem ke svým vzdáleným vím. Dokud neobsadí strážní všechny věže, kolona dovnitř nesmí. Velitel stráže se samopalem na zádech šel na strážnici. Z jejího komína se bez přestání valí dým; civilní hlídač tam sedí celou noc, aby někdo neodvezl prkna nebo cement.

Skrz vrata z ostnatého drátu, přes celé staveniště a přes dráty na druhé straně je vidět, jak vstává slunce, veliké a rudé a jako v mlze. Vedle Šu-chova se na slunce dívá Aljoška a raduje se, rty se mu usmívají. Tváře má vpadlé, žije jen z přidělu, nikde si nepřivydělá, kde se v něm bere ta radost? Každou neděli si pořád něco šeptá s ostatními baptisty. Těch se tábor nechytá, jako kachny voda.

Cestou pochodový náhubek, hadřík, celý provlhl dechem a místy zmrzl, ztuhl v ledovou kůrčičku. Šuchov si ho pošoupl z tváře za krk a postavil se k větru zády. Nikde nijak zvlášť nepromrzl, jenom ruce v mizerných palčá-cích mu celé zkrchly a prsty na levé noze má bez citu: levou válenku má ohořelou, podruhé podšívanou.

Kříž a celá záda ho bolí až k ramenům, je celý rozlámaný — jak bude pracovat?

Ohlédl se — a jeho pohled padl rovnou na tvář partáka, který šel v zadní pětce. Ťurin má ramena jako zápasník, i obličej má široký. Stojí a mračí se. Na špásky s ocásky ho parta neužije, zato ji slušně živí, umí se postarat o pořádný přiděl. Je starý táborový vlk. Odkrucuje si už druhou dávku, v táborech zná všechno jako své boty.

Parták je v táboře pánbůh: dobrý parták ti daruje druhý život, špatný ti ustříhne na kabátek z prken. Ťurina znal Šuchov ještě z Ust'-lžmy, ale tam nebyl u něho v partě. Když pak z Ust'-lžmy, z ústředního tábora, přehodili celý osmapadesátý paragraf sem, do kárného, tak se ho Ťurin ujal. S vedoucím tábora, s VPO, se stavbyvedoucími, s inženýry nepřijde Šuchov osobně vůbec do styku; všude ho zastane parták a parták má ocelovou hrud'. Zato když mrkne nebo prstem ukáže — už leť a dělej. Podváděj si v táboře koho chceš, jenom ne Ťurina. A budeš žít.

Tak rád by se Šuchov partáka zeptal, jestli se bude pracovat tam co včera nebo se půjde jinam — ale netroufá si vyrušit ho z jeho hlubokého zamyšlení. Právě zažehnal městečko a teď nejspíš rozvažuje, jak to na-vlíknout s výkazem. Na tom teď závisí, jaké budou přiděly celých pět příštích dní.

Obličej má parták samý velký d'ubanec po neštovicích. Stojí proti větru, ani brvou nehne, na tváři má kůži jako dubovou kůru.

V koloně si lidé plácají do dlaní, podupávají nohama. Vítr jak bič. Strážní přece sedí už na všech šesti špačkárnách — a pořád se ještě nepouští. Žerou ostražitost.

Konečně! Velitel stráže a kontrolor vyšli ze strážnice, postavili se po obou stranách vrat a otevřeli je.

„Po pěti ná-stup! Prvrnil Drru-há!"

A káraní vykročili jako na přehlídku, málem pořadovým krokem. Jenom se doškrábat na pracoviště, tam už si poradí sami.

Kousek za strážnicí je bouda, kancelář. Před kanceláří stojí dílovedoucí a kývá na

partáky, ostatně jdou k němu sami. Jde tam i Der, předák-ká-ranec, pěkná svině, vlastní lidi honí hůř než psy.

Je osm hodin, osm pět, právě odpískala pojízdná elektrárna. Orgáni se bojí, aby věžňové nepromeškali moc času, aby se nerozběhli po ohřívač-kách, ale pro vězně je den dlouhý, ti mají na všechno času dost. Jak někdo vstoupí na pracoviště, už se shýbá: tamhle tříštička, tady tříštička, hned je oheň pro naši pec. A šup, už mizí ve svých děrách.

Ťurin řekl Pavlovi, svému zástupci, aby šel do kanceláře s ním. Zabočil tam taky César. César je bohatý, balík dvakrát do měsíce, podstrkuje kdekomu — a dělá prominenta, ulejšáka v kanceláři, pracuje tam jako pomocník normovače.

Všichni ostatní ze stočtyřky zahrnuli okamžitě stranou a peláší pryč. Nad prázdným stavenišťem vyšla rudé zamlžené slunce: tady leží dílce k montovaným domům, zapadané sněhem, tamhle začali zdít a nechali toho hned u základů, tamhle leží polámaná páka z rypadla. Tam zas zednická lžíce, tam železné haraburdí, všude samé příkopy, výkopy, jámy, autodílny jsou dostavěny po střechu a na kopci je jen po první poschodí rozestavěná tepelná elektrárna.

A už jsou všichni poschováváni. Jen šest strážných stojí na věžích a kolem kanceláře je shon.

Právě na tuhle chvíli jsme čekaliHlavní stavbyvedoucí prý už kolikrát vyhrožoval, že bude všem partám přidělovat úkoly už večer — a stejně jim to za nic nechce klapat. Protože od večera do rána se jim zase všechno otočí vzhůru nohama.

A to je ta naše chvíle! Než se vedení rozkejšá — zalez někam, kde je kapánek tepla, sedni si a čuč, nadřeš se ještě dost. Nejlíp když se dostaneš k peci, převineš si onuce a drobátko si je ohřeješ. To pak budeš mít celý den teplé nohy. Ale i když není žádná pec — nevádí, stejně je to dobré.

Stočtvrtá parta vešla do velké haly autodílen, která je od podzimka zasklená. Osmatřicítka tam dělá betonové desky. Jedny jsou zašalované ve formách, druhé postavili nastojato, tamhle jsou sítě výztuže. Hala je vysokánská a zem hliněná, teplo tu nebude, to ne, ale hala se přece jen vytápí a uhlím se nešetří — ne aby se ohřáli lidi, ale aby desky líp tuhly. Dokonce tu visí teploměr a v neděli, když tábor z nějakých důvodů nejde do práce, tu stejně topí jeden civilista.

Osmatřicítka samozřejmě nikoho cizího k peci nepustí, sesedla se kolem ní sama a suší si onuce. Dobrá, nevádí, nám to stačí i tady v koutku.

Šuchov se uvelebil zadkem svých vatovaných kalhot — bůhví kde všude ty kalhoty už seděly — na okraji dřevěné formy a zády se opřel o zeď. Když se zakláněl, napjal se mu kabát a blůza a najednou pocítil, jak ho na levé straně prsou, u srdce, tlačí něco tvrdého. To tvrdé byl růžek jeho krajíce ve vnitřní kapsičce, ta polovička ranního přídělu, kterou si vzal na oběd. Brával si s sebou do práce vždycky takový krajíc a nedotkl se ho až do oběda. Ale to už předtím u snídane vždycky snědl první půlku, kterou dnes nesnědl. A Šuchov pochopil, že nic

neušetřil: najednou se mu strašně zachtělo sníst ten krajíc teď v teple. Do oběda je ještě pět hodin, povleče se to až běda.

A to lámání se mu teď ze zad odstěhovalo do nohou — cítí, jak mu najednou zeslábly. Ach, ohřát se tak u bubínku!

Šuchov si položil na klín palečnice, rozepjal se, odvázal si z krku zledovatělý náhubek, několikrát ho přelomil a schoval ho do kapsy. Pak vytáhl chlebiček v bílém plátýnku, a přidržuje to plátýnko těsně u prsou, aby ani drobinka nespadla vedle, začal pomaloučku ukusovat a žvýkat. Nesl chleba pod kabátem a pod blůzou, hřál ho vlastním teplem, proto nebyl ani trošku zmrzlý.

V táborech si Šuchov kolikrát vzpomněl, jak se dřív na vsi jídávalo: plné pánve brambor, plné železnáky kaše a ještě dřív pořádné špalky masa. A mlíko se lokalo div pupek neprask.

A nebylo to dobře, v táborech to Šuchov pochopil. Jíst se má tak, aby člověk neměl myšlenečku jinde než u toho jídla, zrovna tak jako teď — ukusuješ ty maličké kousky, jazykem je hněteš, v ústech pocucáváš — a jak ti krásně voní ten černý, nedopečený chleba. Co vlastně jí Šuchov osm let a teď už devátý rok? Dohromady nic. Panečku, a jak to koulí!

Tak se Šuchov obíral se svými dvěma sty gramy a blízko něho, na téže straně, seděla celá stočtvrtá parta.

Dva Estonci, jako dva rodní bratři, seděli na nízké betonové desce a kouřili společně, vždycky jeden, pak druhý, půlku cigarety z jedné špičky. Byli oba světlí, oba dlouzí, oba hubeňouři, oba měli dlouhé nosy a velké oči. Drželi se jeden druhého, jako by jeden bez druhého nemohl dýchat. Parťák je taky od sebe nikdy neodtrhoval. O všechno, co jedli, se dělili napůl a spali nahoře na dvojáku vedle sebe. A když stáli v koloně nebo čekali při nástupu nebo se večer chystali spát, věčně si cosi povídali, vždycky potichu a beze spěchu. Nebyli to vůbec bratři a seznámili se až tady, ve stočtyřce. Říkali o sobě, že jeden je rybář z pomoří a toho druhého že rodiče odvezli do Švédska, když byly vyhlášeny Sověty. A on pak, když vyrostl, že si usmyslel vrátit se zpátky, dostudovat v Estonsku techniku.

Ona se říkává, že národnost nic neznamená, v každém národě že prý jsou špatní lidi. Ale pokud jde o Estonce, co jich Šuchov v životě potkal, jediný nebyl špatný člověk.

Tak všichni seděli — někdo na betonových deskách, někdo na bednění, někdo přímo na zemi. Mluvit po ránu se nikomu dvakrát nechce, každý myslí na to svoje a mlčí. Kojot Feťukov si kdesi nasbíral špačky (ten se ne-štítí vyvit je třeba z plivátka), teď si je trhá na klíně a nespálený tabáček si sesypává na jeden papírek. Feťukov má venku tři děti, ale jak ho sebrali, všichni se ho zřekli a žena se vdala — tak nemá odnikud žádnou pomoc. Bujnovskij po Feťukovovi chvíli šilhal, pak to nevydržel a vybafl: „Člověče, co to sbíráš za svinstvo? Ještě se ti na hubě vyrazí nějaká syfilida! Zahod' to!"

Bujnovskij je námořní kapitán druhého stupně a je zvyklý poroučet. Mluví se všemi lidmi, jako by dával rozkazy.

Ale Feťukov není na kapitánovi v ničem závislý —kapitán taky nedostává balíčky. Proto se jen usmál kolozubými ústy a řekl: „Jenom počkej, kapitáne, až si odkroutíš osm let, budeš sbírat taky. Už přišli do tábora pyšnější než ty..."

Feťukov soudí podle sebe, ale kapitán možná vydrží... „Cože, cože?" nedoslechl nahlučlý Seňka Klevšin. Myslel, že je řeč o maléru, který měl Bujnovskij ráno na nástupu. „Neměl ses stavět na zadní," pokýval zkroušeně hlavou. „Nějak by to bylo dopadlo."

Seňka Klevšin je tichý člověk a chudák zbědovaná. V jednom uchu mu praskl bubínek už v jedenačtyřicátém. Potom se dostal do zajetí, několikrát utekl, pokaždé ho chytili a vrazili ho do Buchenwaldu. V Buchenwaldu zázrakem unikl smrti a teď si potichu odpykává trest. „Když se budeš stavět na zadní, nevydržíš," povídá.

Tohle je pravda. Hekej a ohýbej hřbet. Ale jak se vzepřeš, je s tebou amen.

Alexej si složil tvář do dlaní a mlčí. Modlí se.

Šuchov dohryzal svůj příděl až k prstům, přece však si kousíček holé kůrky — té vypouklé vrchní kůrčičky — nechal. To proto, že žádnou lžící člověk nevyjí kaši z misky tak jako chlebem. Zabalil ten kousek kůrky zase do bílého plátýnka na oběd, hadřík zastrčil do vnitřní kapsy pod blůzu, zapjal se proti mrazu a byl připraven — teď ať si ho pošlou na práci. Ale radši ať ještě počkají.

Osmatřicátá parta vstala a rozešla se. Každý šel jinam. Někdo k míchačce, někdo pro vodu, někdo k výztužím.

Ale ani Ťurin, ani jeho zástupce Pavlo se ke své partě nevraceli. A třebaže stočtyřka odpočívala sotva víc než nějakých dvacet minut a pracovní dobu — zkrácenou, zimní — měli až do šesti, už to samo připadalo všem jako veliké štěstí, zdálo se jim, že večer teď bude už co nevidět.

„Ach jo, a vánice už nebyla — ani nepamatuju!" vzdychl si růžolící, na-ducaný Lotyš Kilgas. „Za celou zimu ani jedna! Co je tohle za zimu?"

„To je pravda... vánice... vánice..." povzdechla si parta.

Když se totiž v těchhle končinách strhne sněhová bouře, bojí se pustit lidi na krok — ne jenom na práci, dokonce i z baráku: jak si nenatáhneš od baráku k jídelně provaz, určitě zabloudíš. Když káranec zmrzne ve sněhu, sežer ho pes. Ale co když uteče? Taky už se to stalo. V takové vánici je sníh droboulinký jako krupička a pokládá se do závějí, Jako když ho někdo lisuje. Právě po takových závějích, navátých přes dráty, několik lidí uteklo. Daleko, pravda, neutekli.

Ovšem, když to člověk uváží, není z takové vánice žádný užitek: kárové dřepí zamčení na klíč; když nedojde včas uhlí, vyfouká to teplo z baráku; do tábora nepřivezou mouku — není chleba; a v kuchyni to samozřejmě taky hapruje. A všechny dny, co ta fujavice fičí, ať to trvá tři dny nebo týden, počítají za volno a právě tolik nedělí za sebou pak vyhánějí na práci.

Přes to přese všechno mají kárové vánici rádi a modlí se, aby přišla. Sotva se zvedne povětrí, už se všichni otáčejí po nebi: no tak, honem trošku toho matriálu, honem!

To jako sněhu.

Protože když to fučí jen tak při zemi, z toho jakživ žádná pořádná bouře nekouká. Kdosi už se cpe k peci osmatřicáté party, chce se ohřát, ale hned ho vyrazili.

V tu chvíli vstoupil do haly Ťurin. Koukal jako bubák. Chlapi pochopili: něco se bude dělat a musí to letět. „Ta-ák," rozhlédl se Ťurin. „Stočtyřka, jste tu všichni?" A začal rychle, bez dlouhého kontrolování a přepočítávání rozdělovat práci. Oba Estonce a Klevšina s Gopčikem poslal pro velkou míchačku na maltu, která stála kousek odtud, aby ji odnesli do teplárny. Už z toho bylo vidět, že parta přechází na nedostavěnou tepelnou elektrárnu, kde se přerušily práce loni pozdě na podzim. Další dva poslal do výdejny, kam ševlo řasovat nářadí. Čtyři nechal odhazovat sníh před teplárnou, u vchodu do strojovny, pak uvnitř ve strojovně a na prkenných můstcích. Dalším dvěma uložil, aby ve strojovně roztopili pec uhlím a aby nakradli prken a rozštíпали je. Pak jednomu, aby tam vozil na sáňkách cement. Dva určil, aby nosili vodu a dva písek a ještě jeden další aby ten písek vykopával zpod sněhu a roztloukal hroudy sochorem.

Nakonec zůstali bez úkolu Šuchov a Kilgas, nejlepší machři z celé party. Ťurin si je vzal stranou a řekl jim: „Tak, chlapi, tohle." (Nebyl o nic starší než oni, ale měl takový zvyk oslovovat je „chlapi".) „Hned po obědě půjdete zdít škvárovýma tvární-cema první patro. Začnete tam, kde šestka na podzim přestala. Ale teď musíme vytopit strojovnu. Jsou tam tři okna, to se bude muset ze všeho nejdřív něčím zatlouct. Dám vám na pomoc ještě pár lidí, koukejte si vymyslet, čím by se to dalo zabeďnit. Ze strojovny si udeláme míchářnu a ohrívárnu. Jestli to nevyhrejeme, vymrzeme jako psi, jasné?"

Možná že by byl řekl ještě něco víc, ale přiběhl k nemu Gopcik, mláde-necek asi šestnáctiletý, ružový jak selátko, se stížností, že jim druhá parta nechce dát kalfas na maltu, že se o nej perou. Turin se sebral a letel tam.

Nejhorší je zacít pracovní den v takovém mraze. Ale překonat právě ten začátek bylo ze všeho nejdůležitější.

Šuchov a Kilgas se na sebe podívali. Pracovali spolu už mnohokrát. Vyznali se oba v tesarine i v zednicine a jeden druhého si za to vážili. Vydolovat zpod toho holého snehu něco, čím by se dala zabeďnit okna, nebylo tak lehké. Ale Kilgas řekl: „Váno, vím o jednom místě, co jsou ty montovaný domy, leží tam veliká role tēráku. Sám jsem ji tam schoval. Skocíme tam?"

Kilgas je sice Lotyš, ale ruštinu zná jako svou materštinu — meli v sousedství vesnici, ve které žili staroverci, a tam se naucil rusky už jako dítě. V táborech je teprve dva roky, ale už se vyzná: co nesekeš, nemáš. Křestním jménem se Kilgas jmenuje Johann, Šuchov mu taky říká Vána.

Rozhodli se, že pro ten térák pujdou. Šuchov si předtím jenom dobehl do budovy autodílen, rozestavené kousíček odtud, pro svou zednickou lžíci. Lžíce je pro zedníka velká vec, když sedne do ruky a když je lehká. Jenže na všech stavbách je to zavedeno stejně: všecko, co jsi ráno vyfasoval, musíš večer odevzdat. A jaký nástroj na tebe padne zítra — to záleží na štěstí. Ale Šuchov jednou ošidil skladníka a nejlepší lžíci ztopil. Ted si ji každý večer nekam schová a vždycky ráno, když se má zdít, si pro ni dojde. Kdyby dnes byli stoctyrku hnali na Socmestecko, byl Šuchov samozřejmě zase bez lžíce. Ale takhle pekne odvalil kámen, zastrcil prsty do škvíry — a lžíce je na svete.

Šuchov s Kilgasem vyšli z autodílny a zamířili k montovaným domum. Dech se jim srážel v hustou páru. Slunce už se zvedlo, ale bylo jako v mlze, nemelo paprsky a po obou stranách se zdvihalo neco, co se podobalo světelným sloupum.

„Nejsou to ty sluneční sloupy?“ ukázal Šuchov Kilgasovi hlavou.

„Nám žádný sloupy nevadí,“ mávl rukou Kilgas a zasmál se. „Ty musíš mít jenom jednu starost: aby od sloupu ke sloupu nenatáhli ježatinu.“

Kilgas nerekla slovo, aby neudelal legraci. Proto ho má celá parta ráda. A Lotyši v celém táboře, ti si ho teprve považují. Je ovšem pravda, že s jídlem to má Kilgas dobré, každý mesíc dva balíky, na tvářích má ružicky, jako by ani v táboře nebyl. To se mu pak delá legrace.

Stavba je obrovská, než ji celou projdeš, panecku, to trvá. Cestou narazili na mládence z dvaosmdesátky — zas už rejpaí jamky. Nemají být velké: padesátkrát padesát a padesát do hloubky, jenže tahle puda je i v léte jako kámen a ted je navíc skrznastrz promrzlá, zkus to, clovece, se do ní za-hryznout. Sekají do ní krumpácem, krumpác se smeká, a nic, jenom jiskry lítají a hlíny ani drobecek. Mládenci stojí, každý nad svou dourou, co chvíli se rozhlídnou — ohrát se nemají kde a pryc odtud nikam nesmejí, tak zase krumpác do ruky. Ten jediný cloveka trochu zahreje.

Šuchov si mezi nimi všiml jednoho známého z Vjatského kraje a poradil mu: „Poslouchejte, vy hlínorubci, meli byste si nad každým tím dkem rozdelat ohýnek. Hlína by vám roztála.“

„Nesmíme,“ povzdechla ten z Vjatky. „Nechtejí nám dát dríví.“

„Tak si máte sehnat.“

Kilgas si jenom odplivl.

„Ty, Váno, no rekni, kdyby ti orgáni meli za krejcar rozumu, tak preci nenechají lidi rejpat zem krumpácem v tomhle mraze.“

Nato zavrcel ještě nekolik nesrozumitelných nadávek a zmlkl, v mraze se to špatne povídá. Šli a šli, až došli k místu, kde ležely dílce montovaných baráku, pohrbené pod snehem.

S Kilgasem delá Šuchov rád, jen jedno mu na nem vadí — že nekourí a v balících mu nechodí tabák.

Vážne má ten Kilgas oci jako rys: nadzvedli spolu pár prken a pod prkny je pekne zakutálená role dehtované lepenky.

Vytáhli ji. Ale jak ji ted nést? Když si jich všimnou z veží, nevadí. Strážní na špackárne mají jenom jednu starost, aby se jim kárové nerozutíkali. Jinak, pokud jsou uvnitř pracovního pásma, at si treba rozštípají všechny dílce na třísky. Když potkají dozorce z tábora, taky se nic nestane: ten kouká sám, co by kde otocil pro sebe. A pracanti, ti na ty montované baráky všichni kašlou. A partáci taky. Stará se o ne jenom civilní stavbyvedoucí, z veznu jeden parták a pak ještě ten cahoun Škuropatenko. Škuro-patenko není nic, obycejný kára. Bere hodinovku jenom za to, že hlídá montované baráky, dává pozor, aby je kárové nerozkradli. A právě ten Škuropatenko by je mohl takhle na volném prostranství nejspíš nachytat „Ty, Váno, naležato to nepujde, víš co,“ dostal Šuchov nápad, — „popad- nem ji pekne nastojato, pujdem pomaloucku polehoucku a budeme ji krýt telem. Z dálky to nemuže poznat.“

To si Šuchov vymyslel dobre. Protože se role špatne drží, moc ji nezvedali, ale stiskli ji mezi sebou, jako by to byl clovek — a vyrazili. Ze strany to vypadá, jako když jdou dva chlapi tesne vedle sebe.

„Až uvidí stavbyvedoucí tu lepenku na oknech, stejne na to prijde,“ poznamenal Šuchov.

„Co my s tím máme co delat?“ podivil se Kilgas. „My prišli do teplárny a už to tak bylo. Meli jsme to snad strhnout?“

„Taky pravda.“

Prsty má v tech mizerných palecnicích ztuhlé, že je vubec necítí. Ale levá válenka drží. Válénky, to je to nejduležitejší. Ruce se při práci zahrejou.

Prešli snehovou plán a vkrocili do stopy po saních. Vedla od výdejny náradí k teplárne. Zrejme tam predtím vezli cement.

Teplárna stojí na kopci, za ní už pásmo koncí. Už dávno tady nikdo nebyl, všechny cesty, které k ní vedou, jsou zapadané snem. Tím zretelneji je videt stopu po saních a cerstve prošlapanou cesticku, samé hluboké šlápoty — to šli naši. A tamhle už odhrabávají drevenými lopatami sníh pred teplárnou a prohazují cestu pro auto.

Kdyby tak v teplárne fungoval výtah! Ale shorel motor a od té doby ho zrejme nikdo neopravoval. Z toho kouká, že se bude zase všechno tahat do prvního patra na vlastním hrbete. Malta. A tvárnice.

Teplárna stála dva mesíce opuštená ve snehu jako šedá kostra. A ted najednou prijde stoctyrka. Jak se v té stoctyrce vlastne drží dušicky? Prázdna bricha utážená pásy z plachtoviny, samec až to zvoní, ani místecka, kde by se clovek ohrál, ani jiskricka ohne. A prece stoctyrka prišla — a zase zacíná život.

Tesne pred vchodem do strojovny se rozsypala míchacka. Byla to už rachotina, Šuchov ani moc nedoufal, že ji donesou bez úhony. Turin si pro porádek

zahromoval, ale vidí, že za to nikdo nemůže. A tady už si to štrádoujou Kilgas se Šuchovem a uprostřed mezi sebou nesou roli. Turin se zaradoval a hned začal všechno preorganizovat: Šuchova poslal, aby na kamna nasadil rouru, aby se mohlo co nejdřív zatopit, Kilgasovi dal spravit míchacku — na pomoc k tomu dostal oba Estonce — a Senkovi Klevšinovi řekl, at vezme sekeru a naseká pár dlouhých latek, na ty že se přibije lepenka, role že je o polovic užší než okna. Jenže kde vzít latky? Na ohrívárnu ti stavbyvedoucí prkna nedá. Turin se ohlédl a po nem všichni ostatní. Dá se udelat jen jedno — utrhnout pár prken, z kterých je stluceno zábradlí na mustcích do prvního patra. Až tam polezeš, dávej bacha, at nesletíš. Ale nic jiného nezbývá.

Reklo by se, proc má chudák kára drít v tábore deset let. Nechci—a vlezte mi na záda. Den se do večera nejak profká a noc nám nikdo nevezme.

Kdepak, kamarádi. Na to si tu vymysleli — party. Ale jiné než na svo- bode, kde má Ivan Ivanovic svou mzdu zvlášť a Petr Petrovic svou taky zvlášť. Parta v tábore je zařízení vymyšlené tak, aby kárance nehonilo do práce vedení tábora, ale aby kárové honili jeden druhého. Tady je to tak: bud dostanete všichni přídel navíc, nebo si všichni pochcítejte. Ty nepracuješ, mrcho, a já mám kvuli tobe zajít hladý? Tak to zas ne, jen zaber, pacholku!

A když se ještě dostaneš do takové zatracené šlamastiky jako ted, tím spíš není na nejakou lehárnu ani pomyšlení. At se ti chce nebo ne, hod sebou a pohni kostrou. Jestli si za dve hodiny neudeláme ohrívárnu, tak jsme všichni v troube.

Náradí už Pavlo přinesl, jen si vybrat. Taky nekolik rour. Klempířské náciní tu, pravda, není, ale je tu zámečnické kladívko a sekerka. Nejak si poradíme.

Šuchov párkrát plácne rukavicí o rukavici, zacne sesazovat roury, skle-pávat je v nástavcích. Zase chvíli plácá dlaní o dlan a zase skle-pává. (Ale zednickou lžici si kousek odtud prece jenom schoval. V parte jsou sice samí našinci, ale vymenit by jí klidne mohli. Zrovna treba Kilgas.) A najednou je Šuchovovi, jako když mu všechny myšlenky z hlavy vymete. Nechal vzpomínání, všechny starosti pustil z hlavy. Myslel jenom na to, jak sesadit kolena a jak roury vyvést, aby to nekourilo. Gopcika poslal pro nejaký drát, prostrčí rouru oknem a drátem ji prichytí.

Tamhle v koute je ještě nízká sušící pec s cihlovým komínem. Má železnou plotnu, ta se rozžhavuje a pak se na ní rozmrazuje a suší písek. V peci už zatopili a kapitán s Fetukovem už chodí s nosítky. Nosit písek, na to clovek nepotrebuje rozum. Proto prideluje Turin tuto práci nekdejšímu vedoucím pracovníkum. Fetukov prý býval velké zvíře v jakémsi úrade. Vozil se v aute.

První dny se Fetukov začal na kapitána dokonce vytahovat, párkrát si na neho houkl. Ale kapitán mu jednou jednu vrazil a bylo mezi nimi jasno.

Mládenci už se začali šourat k peci s pískem, aby se ohráli, ale Turin jim pohrozil: „Že vás nekoho vemu pres palici! Nejdřív všechno poradne pripravte.“

Bitému psu stací ukázat karabác. Mráz je zlý, ale parták je horší. A tak šel každý

zase po své práci.

Vtom slyší Šuchov, jak říká Turin tiše Pavlovi: „Zustan tady, porádne na všechno dohlídni. Jdu s výkazem.“

Na tom, jak se porídí s výkazem, záleží víc než na samé práci. Parták, který má pod cepicí, ten vytríská z výkazu, co muže. A to nás živí. Není neco udeláno? Dokaž, že je. Platí parte za neco moc málo? Otoc to tak, aby platili víc. Na to musí mít parták hlavu! A u normovacu oko. Normo-vacum se taky musí strkat.

Ale když si to clovek srovná, pro koho to vlastne je, všechno to vykazování? Pro tábor. Tábor tak shrabává od stavby tisíce navrch a vyplácí svým porucíkum prémie. Zrovna treba Volkovému za ten jeho bejkovec. Ty dostaneš vecer dve ste gramu chleba navíc. A tech dve ste gramu rozhoduje o živote.

Prinesli dva kbelíky vody, ale než ji donesli, byl z ní led. Pavlo usoudil — dál vodu netahat, nemá to smysl. Bude rychlejší, když si rozpustíme sních. Postavili kbelíky na kamna.

Gopcik pritáhl porádný kus hliníkového drátu — nového, co ho elektrikári natahují na sloupy, a hlásí: „Ivane Denisovici! Prima drát na lžice. Naucíte me odlejšvat lžice?“

Tohohle Gopcika, kluka mazaného, má Ivan Denisovic rád (jemu umrel syn, když byl malický, a doma má dve velké dcery). Gopcika zavreli za to, že nosil benderovcum do lesa mléko. Vymerili mu trest jako dospelému. Je to takové milé tele, lísa se ke všem chlapum. Ale má už taky za ušima; balícky, co dostane, sní sám, nikomu nedá, kolikrát to žvýká po nocích.

Všechny clovek tak jako tak nenakrmí.

Kus drátu ulomili na lžice a schovali v koute. Pak Šuchov serídil ze dvou prken neco jako štafle o poslal po nich Gopcika nahoru upevnit rouru. Gopcik je lehoucký, vybehl po prčkách jako veverka, zatloukl hřebík, prehodil pres nej drát a provlékl ho pod rouru. Šuchov nebyl líný, poslední kus roury, komínek, nastavil ještě jedním kolenem. Dnes není žádný vítr, ale kdyby zítra zacal, aby kour nešel zpátky do haly. Deláme tu pec prece p sebe, to dá rozum.

Zatím už Senka Klevšin naštipal dlouhé latky. Klucika Gopcika poslali, aby je pritloukl. Šplhá jako opice to círte a pokrikuje seshora.

Slunce popolezlo výš, rozehnalo opar mlhy, sloupy zmizely a strojovnu zalila nachová záre. A to už taky zatopili v kamnech kradeným dřívím. Hned je to veselejší.

„V lednu slunka málo kravku prizahrálo," prohlásil Šuchov.

Kilgas už byl hotov se stloukáním míchacky, ještě jednou tukl sekyrkou a zavolal: „Slyšíš, Pavlo, za tuhle práci pocitám Turinovi sto rublu, mín neberu!“

A Pavlo se smeje.

„Dostaneš sto gramu.“

„Prokurátor ti prisolí!“ kricí Gopcik shora.

„Pockat! Takhle ne!“ křikl Šuchov. (Zacali špatne krájet lepenku.) Ukázal jak na to.

K plechové peci se zatím slezla hromada lidí. Pavlo je rozehnal, Kilga-sovi přidělil pomocníky a uložil jim, aby nadelali truhlíku, v kterých se bude nosit nahoru malta. Pár lidí hodil ještě na nošení písku. Další poslat nahoru seškrábat sníh z lešení a z rozestavené zdi. Jednoho dalšího do haly — házet rozehráty písek z plotny do míchacky.

Vtom zahucel venku motor. Zacali vozit tvárnice, nákladák si proráží cestu. Pavlo utíkal ven mávat, dirigovat, kam se mají tvárnice vykládat.

Pritloukli jeden pás lepenky, pak druhý. To se ví, co je to proti mrazu.

Papír je papír, marná sláva. Ale prece se teď aspon zdá, že okna zmizela a zed je celá. Taky je vevnitř větší tma a ohen v peci je jasnejší.

Aljoška přinesl uhlí. Jedni na neho křicí; sypej!, druzí: nesypej! Než to shltne to dríví, aspon se ohrejeme. Zastavil se, neví koho poslouchat.

Fetukov se přilepil k peci — pitomec, a strká válenky k samému ohni, Kapitán ho popadl za límec a postrkuje ho k nosítkum: „Maž nosit písek, prevíte.“

Kapitán se dívá na práci v táboře jako na námorní službu: když je rozkaz delat, tak delej! Tuze sešel, kapitán, za poslední měsíc, ale táhne dál.

Netrvalo dlouho a všechna tri okna jsou zabeđená. Svetlo sem teď jde už jen dvermi. A zima taky. Pavlo naričil horejší část dverí zatlouct a dole nechat jen tolik místa, aby clovek prošel, když se sehne. Zatloukli to.

Mezitím přivezli už tri vyklápecí nákladáky tvárnice a vyklopili je. Ale co teď — jak je dopravovat nahoru bez výtahu?

„Zedníci, pojďte, omrknem to!“ pozval Pavlo Šuchova a Kilgase.

Je to pro ne cest. Vylezli oba s Pavlem nahoru. Mustek byl beztak úzký, před chvílkou z neho Senka ještě strhl zábradlí — tlac se ke zdi nebo slítneš dolu. A nejhorší je, že k príčkám na mustku primrzl sníh, zakulatil je a noha se nemá o co oprít. Jak budou nosit maltu?

Koukli se, kde se bude zdít — chlapi už shrnují se zdi lopatami sníh. Tadyhle. Se starého zdiva budou muset sekyrkou sesekat led a metlickou ho smést.

Omrkli, odkud by bylo nejlíp podávat tvárnice. Podívali se dolu. A nakonec rozhodli: než tahat tvárnice po mustku, bude líp, když je budou čtyři chlapi házet tamhle na to lešení, tam se postaví další dva, ti budou prehazovat dál a na lešení v prvním patre se postaví ještě dva, ti budou přidávat. Stejne to tak bude rychlejší.

Nahore fouká vetrík, ne moc, ale protahuje to. Ten nás profoukne, až budeme zdít. Ale až se schováme za rozestavenou zed, to už to pujde, hned bude o hodne tepleji.

Šuchov zvedl hlavu k obloze a užasl: nebe cisté a sluníčko ukazuje už skoro poledne. Div divoucí, jak ten cas při práci utíká. Kolikrát už si Šuchov všiml: dny v táboře letí, ani ohlídnout se clovek nestací. Ale doba trestu se nehýbá ani trošku, té jako by vubec neubývalo.

Slezli dolu. Tam už si všichni posedali kolem pece, jenom kapitán s Fe-tukovem nosí písek. Pavlo se rozcertil. Osm chlapu hned vyhnal ven pro tvárnice, dvema narídil, aby sypali do kalfasu cement a promíchávali ho nasucho s pískem, tohohle poslal pro vodu a tamtoho pro uhlí. A Kilgas říká své parte: „Tak, děti, koukejte ty truhlíky dodelat.“

„Nemám jim s tím pomoci?“ říká si Šuchov sám Pavlovi o práci.

„Pomozte,“ prikývne Pavlo.

V tu chvíli přinesli chlapi velkou nádrž, budou v ní rozpouštět sníh do malty. Slyšeli od kohosi, že prý už je dvanáct hodin.

„Urcite už bude dvanáct,“ prohlásil i Šuchov. „Sluníčko už je na vršku.“ „Když je na vršku,“ ozval se kapán, „tak to znamená, že není dvanáct, ale jedna.“ „Jakpak to,“ užasl Šuchov. „To prece vedeli už naši dedkové, že slunko stojí na vršičku v poledne.“

„To platilo pro dedky!“ houkl kapitán, jako když sekerou utne. „Ale mezitím vyšlo nařízení, a podle toho nařízení stojí slunce nejvýš v jednu.“

„Kdopak to nařízení vydal?“

„Sovetská vláda!“

Kapitán odešel s nosítky. Ostatně Šuchov by se stejně neprel. Že už by i to slunko poslouchalo jejich nařízení? Chvíli ještě bušili a klepali, stloukli čtyři truhlíky.

„Stací, teď chvíli posedíme a ohřejem se,“ řekl obema zedníkům Pavlo. „A vy budete po obede taky zdít, Senko. Pojdte si sednout.“

Tak si sedli k peci legálně. Před polednem stejně zdít nezacnou a míchat maltu nemá smysl, zmrzla by.

Uhlí se pomaloucku rozžhavilo a teď vydává stálý žár. Ale pocítí ho člověk jen blízko pece, jinak je po celé hale stejná zima jako předtím.

Všichni čtyři si sundali palecnice a krouží rukama tesne kolem pece.

Nohy v žádném obutí nikdy nestrkej blízko k ohni, to si dobře pamatuj: když máš boty, popraská na nich kuže, když válenky, ty ti navlhnu, začne se z nich kourit pára a nebude ti ani o trošičku tepleji. Když je strčíš ještě bliž k ohni, tak je propálíš. A s tou dírou budeš šlapat až do jara, necekej, že dostaneš jiné.

„Copak Šuchov,“ popichuje Kilgas. „Šuchov, ten už je, kamarádi, jednou nohou u mámy.“

„Tamhle tou bosou,“ prohodil nekdo. Rozesmáli se.

(Šuchov měl levou válenku sundanou a ohríval si onuci.) „Šuchov už to má za pár.“

Kilgas dostal petadvacet let. Před casem bylo jedno takové šťastné období: to linýrovali všem deset jako podle pravítka. Ale od devetactyricátého přišla nová etapa — všichni bez rozdílu dostávali petadvacet. Deset let se ještě dá utáhnout a nechcípnout, ale petadvacet —at to nekdo zkusí.

Šuchovovi je docela příjemné, že si na neho všichni prstem ukazují: koukejte se,

už mu, chlapovi, trest za chvílku končí, ale on sám tomu dvakrát neverí. Každého, komu koncil trest za války, nechali sedet dál, dokud nevyšel zvláštní výnos, až do šestactyřicátého roku. Když mel nekdo základní trest treba jen tri roky, sedel nakonec pet let navíc. Zákon, ten se dá pokroutit na všechny strany. Odbydeš si deset, reknou na, tady máš ještě jednou deset. Nebo vyhnanství.

Ale nekdy si prece jenom pomyslíš — až ti to vezme dech: trest tedy prece skončí, klubíčka je co nevidet konec... Panebože! Temahle nohama— rovnou na svobodu, je to vubec možné?

Jenže povídat neco takového nahlas, to se na starého káru nesluší. A tak Šuchov rekne Kilgasovi; „Tech petadvacet nepocítej. Jestli ty si tech petadvacet odsedíš nebo neodsedíš, to je ještě ve hvězdách. Ale já už jsem si svých osm poctive odkroutil, to je hotová vec”

Tak clovek žije, cenich pri zemi, a nemá ani kdy si pomyslet: jak ses sem dostal a jak se dostaneš odtud!

Padle papíru zavreli Šuchova za velezradu. Tak taky vypovídal — ano, je to pravda, dal se zajmout, protože chtel zradit vlast, a ze zajetí se vrátil proto, že plnil úkol, kterým ho poverila nemecká výzvedná služba. Ale jaký to vlastne byl úkol, to si nedokázal vymyslet ani Šuchov, ani vyšetřovatel. Tak to nakonec nechali — proste úkol.

Šuchov uvažoval jednoduše: nepodepíšeš — kabátek z prken, podepíšeš — aspon chvíli si tu ještě pobudeš. A podepsal.

Ve skutečnosti to bylo takhle: v únoru ve dvaactyřicátém roce obklícili na Severozápadní fronte celou jejich armádu. Z letadel jim neshodili kouska žrádla, ostatne žádná letadla ani nebyla. Došlo to tak daleko, že lidi ostrouhávali kopyta z konských zdechlin, máceli tu rohovinu ve vode a jedli ji. A do pušky ani patrona. Tak je Nemci postupne schytali po lesích a hnali do zajetí. V jedné takové zajatecké skupine si Šuchov pobyl pár dní a ještě tam, v lesích, jich pet zas uteklo. A znova se zacali schovávat po lesích a po bažinách — až se nakonec zázrakem dostali ke svým. Jenže dva složil na místě samopalník, tretí podlehl zranením, a tak došli jenom dva. Kdyby byli bývali chytřejší, byli by rekli, že bloudili v lesích, a nic by se jim nestalo. Ale oni se priznali, že jako jdou z nemeckého zajetí. Ze zajetí? No pockejte, vy devkyl Kby jich bylo pet, možná by si srovnali výpovedi a uverili by jim, ale dvema, kdepak: s tím útekem, to prý se, lotri, smluvili.

Senka Klevšín nejak i v té své hluchote zaslechl, že se mluví o úteku ze zajetí, a rekl hodne nahlas: „Já utíkal ze zajetí trikrát. A trikrát me zas chytili.”

Senka je mucedník, skoro pořád mlčí: lidi neslyší a do reci se nemíchá. Takže o nem se toho moc neví, jenom to, že sedel v Buchenwaldu, byl tam v ilegální organizaci, a že do lágru pašoval zbrane pro povstání. Pak ještě to, že ho Nemci povesili na kul za ruce svázané za zády a mlátili ho klacky.

„No jo, Váno, ty jsi sedel osm let — ale v jakých táborech?” namítá Kil-gas. „V

obyčejných, pracovních, tam jste měli i ženské. Čísla jste nenosili. Ale zkus to, sedet osm let ve zvláštním! To nevydržel ještě nikdo."

„Kdepak ženský! Klády v lese jsme tam měli!"

Šuchov se zadíval do ohně a v myšlenkách mu najednou vytanulo tech jeho osm let na severu. Vzpomněl si, jak se tam tři roky drel se špalky na obaly a na pražce. Vzpomněl i na to, jak tam tehdá, stejně jako teď tady, hořivaly menavé ohně. Rozdelávali si je při kácení, ale ne ve dne — při nočním kácení. Velitel tam tehdy vyhlásil zákon: parta, která nesplní denní úkol, zůstane v lese do noci.

Do tábora se doštrachali dávno po pulnoci, a ráno zase do lesa.

„Ne, ne, kamarádi..., tady je to prece jenom klidnější," zašeptal. „Tady když je padla, tak je padla. To je zákon. At máš splníno nebo ne, marš do tábora. A základní přídel je tady o sto gramu větší. Tady se dá žít. Zvláštní tábor — co ti na tom vadí, že je zvláštní, čísla nebo co? Čísla nic neváží."

„Pekne dekuju, klidnější," sycí Fetukov (blíží se přestávka a všichni se namackali kolem pece). „Tady se mordujou lidi v postelích! Klidnější!..."

„Lidi ne, ale práskači!" Pavlo zdvihl prst a hrozí Feťukovovi.

Opravdu začalo v táboře něco nového. Dva známé práskače zapíchli přímo na palandě při budičku. Taky jednoho nevinného pracanta — nejspíš si spletli lůžko. A jeden špicl sám utekl k orgánům do korekce — taky ho tam, v té kamenné díře, schovali. Zvláštní věc... Tohle se v pracovních táborech neděje. Konečně, tady dřív taky ne.

Náhle zahoukala siréna z pojízdné elektrárny. Nezahoukala hned z plných plic, nejdřív jen tak chraplavě, jako by si pročišťovala hlas.

Půl dne je v kapse. Polední přestávka!

Hergot, to jsme to prošvihli! Už dávno se mělo jít do jídelny, držet místo ve frontě. Na pracovišti je jedenáct part, a do jídelny se jich nevejde víc než dvě.

Ťurin pořád ještě nejde. Pavlo omrkl situaci zkušeným okem a rozkázal: „Šuchov a Gopčik, se mnou! Kilgasi! Jak pošlu Gopčika, hned přivedete partu!"

Jejich místa u pece okamžitě obsadili, obstoupili pec jako ženskou, každý se cpe, chce ji obejmout.

„Konec válení!" křičí chlapi. „Kouřit dovoleno!"

A koukají jeden po druhém, kdo si zapálí. Ale zapálit si nemá kdo, buď nemají tabák, nebo ho schovávají, nechtějí s nim vyrukovat.

Šuchov s Pavlem vyšli ven. A Gopčik poskakuje za nimi jako mladé zaječisko.

„Oteplilo se," odhadl Šuchov okamžitě. „Osmnáct stupňů, víc nebude. To se bude dobře zdít."

Podívali se, jak to vypadá s tvárnice. Hodně jich už mládenci naházeli na lešení, pár dokonce na hořejší plošinu do prvního patra.

Šuchov přimhouřil oči, chtěl zjistit, kde je vlastně slunce. Ověřoval si, jestli to souhlasí s tím kapitánovým dekretem.

Ale venku, na nechráněném prostoru, kde má vítr vůli, to přece jen pro-fukuje a štípe. Nezapomeň, člověče, marná sláva, ještě je leden.

Kuchyň na staveništi je malá bouda, jen tak halabala stlučená z prken kotem pece a pobitá rezavým plechem, aby se zakryly škvíry. Uvnitř je bouda rozdělena přepážkou na dvě půlky — na kuchyň a jídelnu.

V kuchyni, stejně jako v jídelně, je zem holá, nepokládaná. Jak hlínu udusali, tak už zůstala — samý hrbol, samý důlek. A celá kuchyň není nic víc než čtverhranná pec a do ní zazděný kotel.

V té kuchyni jsou dva páni — kuchař a zdravotník. Ráno, před odchodem z tábora, nafasuje kuchař ve velké táborové kuchyni kroupy. Na chlapa tak padesát gramů, na partu kilo a pro celou stavbu to dělá nějakých pat-náct kilo. Kuchař se s t pytlek tři kilometry tahat nebude, dá ho nést poskokovi. Než by se s tím tloukl sám, to dá radši poskokovi porci navíc, ošidí o ní pracanty. Nanosit vodu, dříví, zatopit v peci — to všechno taky nedělá kuchař, zas na to má pracanty a chcípáky, těm dá taky každému po sběračce navíc, z cizího krev neteče. K tomu je zakázáno jíst jinde než v jídelně: i misky se proto musí nosit z tábora (nechat je na stavbě — ani nápad, v noci by je štípli civilové). Nosívají jich tak padesátku, víc ne, a tady je myjou a rychle dávají zas dalším (nosič misek má taky porci navíc). Aby se misky z jídelny nevynášely, na to se postaví ke dveřím další poskok — nesmí pustit ven ani misku. Ale ať hlídá jak hlídá, stejně je chlapi odnesou — buď ho umluví, nebo nějak obalamutí. Takže se zas musí po celé té velké stavbě poslat další sběrač: sbírat špinavé misky a snášet je zpátky do kuchyně. Ten má taky nášup. A tamten taky.

Vlastnoručně kuchař jenom nasypává do kotle kroupy a sůl a třídí tuk — do kotle a pro sebe, pořádný tuk se k pracantům nikdy nedostane, špatný přijde do kotle všechn. Takže vězňové jsou radši, když skladiště vydá samý špatný omastek. Dál kuchař ještě míchá kaši, když začíná houstnout. Zdra-voťák nedělá ani to. Ten sedí a kouká. Když je kaše vařená, kuchař hned zdravotníkovi: a teď se naper. A sám se napere jakbysmet. Pak přijde parťák, který má službu — střídají se každý den — ochutnat na zkoušku, tak říkajíc zkontrolovat, jestli mohou pracanti takovou kaši jíst. Tahle služba dostane dvojitou porci.

A pak se ozve siréna. Jeden po druhém přicházejí parťáci a kuchař vydává okýnkem misky, jenže v miskách je kašičky právě tak na dně, a kolik je tam tvých krup, nezjistíš, nezvážíš.

A kdyby ses odvážil otevřít hubu, to bys koukal, jak by ti ji zacpali.

Nad holou stepí hvízdá vítr, v létě žhavý, v zimě mrazivý. Jakživo v té stepi nic nerostlo, a za těmi čtyřmi dráty teprve ne. Žito tady roste jenom ve výdejně chleba, oves žene do klasů jen ve skladě.

Tady kdyby ses samou prací třeba ztrhal, po břiše kdybys lezl, ze země kus chleba nevytřískáš, víc než ti orgán předepíše, nedostaneš. A ani to vlastně nedostaneš kvůli kuchařům a všem těm poskokům a levákům. Tady se krade, v táboře se krade

a začíná to okrádání už ve skladě. Ale ani jeden z těch, co kradou, krumpáč do ruky nevezme. Zato ty dřív jako mezek a ber, co ti dávají. A moc nezacláněj.

Kdo koho může, ať ho odře z kůže.

Pavlo s Šuchovem a Gopčikem vešli do jídelny. Všichni jsou tam zrovna nalepeni jeden na druhého, přes ty spousty zad není vidět krátké stoly ani lavice. Sem tam někdo jí vsedě, ostatní většinou stojí. Dvaosmdesátá parta, ta co kopala jámy a za celé půldne se neohřála, si obsadila první místa, hned jak odhoukalo. Teď už dojedli, ale nehnou se odtud, kdepak by se mohli jinde ohřát? Ostatní jim nadávají, ale jako když hrách na stěnu hází — pořád je to lepší než mrznout venku.

Pavlo a Šuchov si prorazili cestu lokty. Přišli v pravou chvíli: jedna parta fasuje a za ní na řadě je jenom jedna, má u okýnka taky zástupce parťáka, Tak to přijdou ostatní na řadu až po nás.

„Misky! Misky!“ křičí kuchař z okýnka a už mu je z jídelny podávají. Šuchov taky sbírá a přistrukuje — ne kvůli kaši navíc, ale aby se to hnulo.

Za přepážkou jsou další poskokové, ti myjí misky — taky za kaši.

Teď přišel na řadu zástupce, co je před Pavlem. Pavlo křičí přes hlavy: „Gopčiku!“

„Zde!“ vypísklo to ode dveří. Má hlásek teničký jako kůzle.

„Utíkej pro partu!“

Už letí.

Hlavní věc, že je dnes dobrá kaše, nejlepší ze všech — ovesná. Ta bývá málokdy. Většinou dávají dvakrát denně magoru nebo kaši ze zapražené mouky.

V ovesné je mezi zrnky i ten šlem, co se z nich vyvaří, ten je na ní nejvzácnější a nejvíc vydá.

Toho ovsa, co Šuchov zamlada zkrmil koním! Copak ho mohlo napadnout, že se mu jednou bude duše tetelit blahem nad hrstičkou zrovna toho ovsa!

„Misky! Misky!“ křičí kuchař z okýnka.

Teď už přijde na řadu stočtyřka. Zástupce z party před nimi vyfasoval dvojitou „parťáckou“ a vypadl.

To jde taky na úkor pracantů — a taky se nikdo neozve. Tenhle přídavek dostává každý parťák, a jeho věc, jestli honí sám, nebo ho dá zástupci. Ťurin ho dává Pavlovi.

Teď se pustil Šuchov do téhle práce: vecpal se za stůl, dva chcípáky vyrazil, jednoho pracanta poprosil po dobrém a tak uvolnil kousek stolu, asi pro dvanáct misek, když se postaví těsně vedle sebe. Na ty přijde dalších šest a nahoru ještě dvě. A teď musí brát misky od Pavla, počítat po něm a hlídat, aby nikdo cizí žádnou neztopil. Taky aby nikdo nevrazil do některé misky loktem a nepřevrhl ji. Hned vedle chlapi vstávají z lavice, jiní zalé-zají za lavice a jedí. Nesmí spustit oko z dělicí čáry: jedí ze své misky, nebo strkají pracky do naší?

„Dvě! Čtyři! Šest!“ počítá kuchař za oknem. Podává hned po dvou, do každé ruky jednu. Líp se mu tak počítá, kdyby dával po jedné, mohl by se splést.

„Dvě, čtyři, šest," opakuje po něm Pavlo polohlasem do okýnka. A hned podává obě misky Šuchovovi a ten je staví na stůl. Šuchov nic nahlas neopakuje, ale kouká jako ostríž. „Osm, deset,"

Kdepak je ten Gopčik s partou? „Dvanáct, čtrnáct..." pokračuje počítání.

V tu chvíli misky v kuchyni došly. A Šuchov vidí přes Pavlovu hlavu a rameno, že obě kuchařovy ruce postavily do okýnka dvě misky. Stále je ještě drží — zastavily se, jako by se zamyslely. Nejspíš se otočil a nadává chlapům od nádobí. A teď mu šoupli do okýnka další kupku vyprázdněných misek. Kuchař pustil ty dvě, které držel, a podává do kuchyně prázdné.

Šuchov nechal stát celou tu horu misek, co měl na stole, rychle přehodil nohu přes lavici, popadl obě misky a zopakoval, ne příliš hlasitě, spíš jakoby pro Pavla než pro kuchaře: „Čtrnáct."

„Počkat! Kom to táhneš?" zařval kuchař. „Ten je náš, ten je náš," vysvětloval Pavlo. „Váš, neváš, ať mě neplete při počítání!"

„Čtrnáct." pokrčil Pavlo rameny. Sám by misky takhle nezašmelil, jako zástupce parťáka si musí zachovávat autoritu, ale takhle to jen opakoval po Šuchovovi a na toho to taky může svést. „Čtrnáct už jsem říkal," rozčiluje se kuchař.

„To se ví, že říkal, ale nedal, nepustils je z ruky!" houkl si na něho Šuchov. „Když nevěříš, pojď si je přepočítat. Tadyhle jsou všechny na sto-le!"

Šuchov křičel na kuchaře, ale to už zblej skl, jak se k němu derou oba Estonci, a misky jim rovnou vrazil do ruky. A ještě se stačil vrátit ke stolu a omrknout, že má všechno na místě, že sousedé nestočili nic šlohnout, přestože klidně mohli.

Z okýnka se vynořila v celé kráse kuchařova rozpařená tlama.

„Kde máš ty misky?" zeptal se přísně.

„Tady, prosím!" vykřikl Šuchov. „Uhni, brácho, nezacláněj," strčil do někoho.

„Tady máš dvě!" — nadzvedl dvě misky z horního patra. „A tuhle jsou tři řady po čtyřech, akorát, spočítej si to."

„A parta ještě nepřišla?" vyhlížel kuchař nedůvěřivě z příliš těsného otvoru okýnka, ostatně právě proto tak úzkého, aby z jídelny nenakuko-vali, kolik mu zbývá v kotli.

„Ne, parta tu ještě není," zakroutil hlavou Pavlo.

„Tak co, krucinálfagot, blokujete misky, když tu nemáte partu?" rozzuřil se kuchař.

„Tamhle je parta, už jsou tady!" křikl Šuchov.

A vtom všichni uslyšeli ze dveří kapitána, halekal jako z kapitánského můstku:

„Co tady očumujete? Kdo je po jídle, čelem vzad a odchod! Druzí chtějí taky jíst."

Kuchař ještě chvílku vrčel, pak se narovnal a v okýnku se zase objevily jeho ruce.

„Šestnáct, osmnáct..." A když nalil poslední, dvojitou, řekl: „Třiadvacet. Hotovo! Další!"

Chlapi z party se k nim drali a Pavlo jim podával misky, některým až na druhý

stůl, přes hlavy sedících.

Na každou lavici by se jich v létě vešlo jistě pět, ale teď byli všichni nabalení, směstnali se tam sotva čtyři a ještě se stěží strefovali lžící do misky.

Šuchov počítal, že ze dvou vyšmelených porcí aspoň jedna bude jeho, a honem se proto pustil do své poctivé. Nejdřív si přitáhl pravé koleno k břichu, pak vytáhl z válenky lžící s nápisem „Ust'-lžma 1944", sundal čepici, stiskl ji pod levou paží a lžící objel kaši — nejdřív dokola po krajíčku.

To byla ta chvíle, kdy se měl člověk zcela a beze zbytku soustředit na jídlo, snímat z kaše na dně po teničkách vrstvách, pečlivě ji vkládat do úst a tam ji důkladně poválet na jazyku.

Jenže Šuchov si musel pospíšit, aby si Pavlo všiml, žuž dojedl, a aby mu nabídl druhou porci.

Ale je tu ještě Feťukov, který přišel spolu s Estonci a všiml si, jak Šuchov ty dvě kaše lízl. Jedl teď vstoje a co chvíli pošilhával po čtyřech zbývajících, nerozebraných porcích. Chtěl tím dát Pavlovi na srozuměnou, že by měl správně taky dostat, když ne celou, tak aspoň půlku porce.

Ale mladý snědý Pavlo jedl klidně svou dvojitou a nedal na sobě ani mrknutím znát, jestli si všímá, kdo je vedle něho, a jestli nezapomněl, že jsou dvě porce navíc.

Šuchov dojedl. Ale protože si už napřed navnadil žaludek na dvě porce, necítil se tentokrát po jedné vůbec nasycen, jak býval vždycky po ovesné kaši. Sáhl do vnitřní kapsy, vytáhl z bílého plátýnka svůj nepro-mrzlý půlkulatý kousek černé kůrky a začal jím pečlivě vytírat ze dna i z vydutých boků misky všechny zbytky mazlavé kaše. Když se mu na kůrce nasbírala vrstvička, olízl ji jazykem a jezdil s kůrkou dál, až setřel i ty nejposlednější zbytečky. Konečně byla miska čistá, jako umytá, jenom jakoby trochu zašlá. Odevzdal ji přes rameno sběrači a ještě chvíli zůstal sedět se sundanou čepicí.

I když misky vyfoukl Šuchov, rozhoduje o nich zástupce.

Pavlo ho ještě chvíli potrápil, dokud sám nedojedl. Ale misku nevyli-zoval, olízl jenom lžící, schoval jí a pokřižoval se. Pak teprve jen tak malinko popostrčil — šoupnout je neměl kam — dvě misky ze čtyř, jako by je tím odevzdával Šuchovovi.

„Ivane Děnisoviči. Jedna je pro vás a jednu dáte Césarovi."

Šuchov dobře věděl, že jedna miska se musí odnést Césarovi do kanceláře (César se nikdy tak neponížil, aby šel sám do jídelny, ani tady, ani v táboře). Dobře to věděl, ale když se Pavlo dotkl obou misek najednou, v Šuchovovi se zrovna zastavilo srdce; co když mu Pavlo dá obě zbývající porce? Ale hned se mu srdce roztlouklo zase pravidelným tlukotem.

Sklonil se okamžitě nad svou zaslouženou kořist a pustil se do jídla s rozvahou, nevnímaje, jak ho nové party strkají do zad. Měl jedinou obavu — aby druhou kaši

nedali Feťukovovi. Žebrot, na to je Feťukov pašák, ale sám něco vyšašit, to by se bál.

Kousek od nich seděl u stolu kapitán Bujnovskij. Dojedl už dávno svou kaši. Nevěděl, že parta má nějaké porce navíc, a nevyhlížel, kolik toho Pavlovi zbylo. Byl prostě celý malátný a rozpařený, neměl sílu vstát a jít na mráz nebo do studené ohřívárny, kde se nikdo neohřál. Zabíral tu teď místo neoprávněně a překážel nově přicházejícím partám stejně jako ti, které před pěti minutami vyháněl svým kovovým hlasem. V táboře, na nucených pracích, byl teprve nedávno. Takové chvíle jako tato byly pro něho zvlášť důležité, on to ovšem nevěděl. Byly to chvíle, které proměňovaly suverénního a řízného námořního důstojníka v opatrného káru, který se nepohne, když nemusí, a jedině tak dokáže vydržet těch pětadvacet let kriminálu.

Už na něho křičeli a dloubali ho do zad, aby uvolnil místo. Pavlo řekl: „Kapitáne! Slyšíte, kapitáne!“

Bujnovskij sebou trhl, jako by se právě probudil, a ohlédl se.

Pavlo mu podal kaši, ani se neptal, jestli chce nebo ne.

Obočí vylítlo kapitánovi vzhůru, oči se dívaly na kaši jako na učiněný zázrak.

„Jen si to vezměte, vezměte si to,“ uklidnil ho Pavlo, vzal poslední kaši pro Ťurina a odešel.

Provínilý úsměv pohnul rozpraskanými rty kapitána, který tolikrát obeplut Evropu a zbrzdil Velkou severní cestu.

Sklonil se teď, celý šťastný, nad necelou sběračkou řídké ovesné kaše, v které nebyl gram tuku — nad ovšem a vodou.

Feťukov se podíval vztekle na Šuchova i na kapitána a šel pryč.

Šuchov si však myslí — dobře že kaši dostal kapitán. I on se tu časem naučí žít, zatím to neumí.

Šuchov v sobě živil ještě malou kapičku naděje, že mu dá svou kaši taky César. Ale ne, sotva, protože nedostal balík už čtrnáct dní.

Když vytřel dno a stěny další misky stejně pečlivě kůrčičkou — zase ji pokaždé olízal — snědl Šuchov nakonec i tu kůrku. Nato vzal Césarovu vystydlou kaši a šel.

„Do kanceláře!“ odstrčil ve dveřích poskoka, který ho nechtěl pustit s miskou ven.

Kancelář byla roubená chalupa kousek od strážnice. Z jejího komína se valil kouř stejně jako ráno. Topení tam obstarávala služba, vězeň, který dělal zářeh poslíčka, psali mu za to hodinovou mzdu. Pro kancelář není podniku líto třísek a všelijakých odřezků.

Šuchov vrzl dveřmi do předsíně, potom dalšími, utěsněnými koudelí, vešel, vpouštíje dovnitř veliké chuchvalce mrazivé páry, a honem za sebou zavřel (udělal to tak rychle proto, aby na něj někdo nehoul: „Neumíš zavírat, moulo?“).

Připadlo mu, že v kanceláři je horko jako v lázni. Sluníčko sem padalo skrz okna s poodtálým ledem a nebylo tak zubaté jako nahoře v teplárně, svítilo zvesela. V jeho

proudu se rozplýval mrak kouře z Césarovy lulky jako kadidlo v kostele. A kamna byla celá červená, tak je ti prevíti rozpálili. I roury byly červené.

V takovém teple si na vteřinku sednout — a člověk usne v tu ránu.

V kanceláři jsou dvě místnosti. Dveře do té druhé, kde pracuje stavbyvedoucí, jsou nedovřené a je odtud slyšet jeho hřímající hlas: „Překročili jsme mzdový fond i plánovanou spotřebu stavebních hmot. Káránci vám rozštípají a ztopí v ohřívárnách kdejaké kvalitní prkno, o dílcích k montovaným domům nemluvě, a vy nic nevidíte. Zrovna tuhle vykládali při silném větru nedaleko skladiště cement a ještě ho nosili na nosítkách deset metrů. Kolem celého skladiště bylo po kotníky cementu a dělníci odtud místo v černých kabátech odešli v šedivých. Víte, co nás to stojí?"

Aha, tak to je u stavbyvedoucího porada. Má tam asi předáky. V koutě u vchodu sedí na stoličce topič, je jako uvařený. Dál je tam Škuropatěnko, B - dvě stě devatenáct, to slonbidlo jednooké. Cíví ven z okna, ani teď si nedá pokoj, hlídá, jestli mu někdo nekrade ty jeho montované baráky. Ale térák jsi neuhlídál, tulipáne.

Dva účetní, taky vězni, si opékají na kamnech chleba. Aby se jim nepálil, udělali si z drátu zvláštní síťku.

César kouří lulku a rozvaluje se u svého stolu. K Šuchovovi je obrácen zády, nevidí ho.

A proti němu sedí Ch — sto dvacet tři, šlachovitý stařec, odsouzený na dvacet let, kárný tábor vyfasoval rovnou u soudu. Jí kaši.

„Kdepak, vašnosti," říká César jaksi měkce a trochu líně, „objektivně se musí uznat, že Ejzenštejn je geniální. Třeba ‚Ivan Hrozný‘ - copak to není geniální? Tanec opričníků s maskami! Scéna v chrámu!"

„Serepetičky!" zlobí se Ch — sto dvacet tři a zarazí lžici těsně před ústy. „Tolik umění, že už to není žádné umění. Pepř s mákem místo obyčejného černého chleba. A pak, ta absolutně odporná politická idea — ospravedlňování tyranie jednoho vládce. Výsměch památce tří generací ruské inteligence!" Žmoulá kaši, vůbec neví, co jí, nic z ní nemá.

„Copak by prošlo jiné pojetí?..."

„Á, prošlo?! Tak neříkejte, že je génius! Řekněte, že je dvorní šašek a dodal zboží na hovadskou objednávku. Géniové nepřizpůsobují své pojetí vkusu tyranů!"

„Hm, hm," odkašlal si Šuchov, ostýchaje se přerušit učený rozhovor.

Ostatně ani tu neměl co dělat.

César se otočil, natáhl ruku po kaši, na Šuchova se oni nepodíval, jako by kaše připlula vzduchem sama — a hned zase dál: „Poslechněte, umění, to přece není co, ale jak."

Ch — sto dvacet tři, jako když do něj píchne, začal vztekle tlouct do stolu: „Jděte s tím do háje, s tím vaším ‚jak‘, když to ve mně nevyvolá kousek ušlechtilého citu!"

Když Šuchov odevzdal kaši, postál ještě, ale jen co vyžadovala slušnost.

Čekal, jestli mu César nenabídne cigaretu. Jenže César už úplně zapomněl, že někdo stojí za jeho zády. Šuchov se tedy otočil a tiše odešel.

Venku není ani tak strašná zima, ujde to. Snad se nebude zdít nejhůř. Šuchov si jde cestičkou a najednou vidí na sněhu kousek ocelové pilky, úlomek pilového listu. Nevěděl v tu chvíli, k čemu by se mu takový kus pilky mohl hodit, ale člověk nikdy neví, co může potřebovat. Zvedl ho a strčil do kapsy u kalhot. Schová si ho v teplárně. Kdo šetří, má za tři. Když přišel do teplárny, vytáhl si nejdřív schovanou zednickou lžici a zastrčil si ji za provázek, kterým byl opásán. A teprve potom vstoupil do haly.

Připadlo mu teď, když přišel ze slunce, že je tam úplná tma a že tam není o nic tepleji než venku. A nějak víc to táhlo syrovinou.

Všichni se shlukli kolem kulaté pícky, kterou postavil Šuchov, i kolem té, co se na ní rozehřívá a paří písek. Na koho se nedostaloísto, sedl na hraně míchačky, Ťurin sedí těsně u pece a dojídá kaši. Pavlo mu ji ohřál na peci.

Mládenci si šuškájí, mají dobrou náladu. A Ivanu Děnisoviči říkají taky potichu: starý sfoukl výkaz dobře. Vrátil se s veselou.

Kde vlastně splášil jakou odvedenou práci, to je jeho věc. Co například udělali dnes za ten půlden? Nic. Za instalování pece jim nezaplatí nic a za ohříváčku taky nic. To dělali pro sebe, ne pro výrobu. Ale do výkazu se něco napsat musí. Kdoví, možná že Ťurinovi při sestavování výkazů taky někdy píchne César — Ťurin si ho považuje, a má to jistě svůj důvod, pro nic za nic to nebude.

„Výkaz je v suchu“ — to znamená, že teď bude pět dní dobrý příděl. Ne tak doslova, řekněme jenom čtyři: z pěti dní trhnou jeden orgáni pro sebe — to pak udržují na základní dávce celý tábor bez rozdílu, ty nejlepší stejně jako ty nejhorší. Tváří se přitom, jako že to nikomu nemusí být líto, všichni mají přece stejně — a zatím na našem bříše ušetří. Vem to nešť, kárův žaludek vydrží všechno: dnešek nějak překlepem a zítra se najíme! S touhle nadějí uléhá tábor v den základního přídělu.

Ale když se tomu člověk podívá na zoubek, tak vlastně pracujeme pět dní a jíme jenom čtyři.

Parta nedělá hluk, kdo má co kouřit, potichu si kouří. Sedí všichni v té tmě na jedné hromadě a dívají se do ohně. Jako velká rodina. Vždyť parta je vlastně rodina. Poslouchají, jak parták vypravuje dvěma nebo třem u pece. Ťurin nikdy moc řeči nenadělá, a když už se dal do vyprávění, znamená to, že má výbornou náladu, Taky sí nezvykl jíst v čepici. Když ji sundá, je vidět, že už je starý. Ostříhaný je nakrátko jako všichni a ve světle z ohně je vidět, jak silně už mu popelavé vlasy prokvetly.

„...Ve mně bejvala malá dušička i před velitelem praporu, a teď najednou velitel pluku! Rudoarmejec Ťurin, hlásím příchod podle rozkazu...! Obočí má jok strniště, očima mě div neprobodne: Křestní jméno a jméno

po otci.' Odpovídám. ‚Rok narození!' Odpovídám. Tenkrát, v třicátém, kolik mi to bylo, dvaadvacet, byl jsem ještě tele. ‚Tak co, jak sloužíš, Ťurine?' ‚Sloužím pracujícím lidu!' Vyletěl a práskl oběma rukama do stolu! ‚Tak ty sloužíš pracujícím lidu. A kdopak ty vlastně jsi, darebáku?!' Byla mi, jako když mě opaří!...Ale držim se: ‚Kulometčik — mířič. Vzorný voják a...\" ‚Já ti dám mířiče, ty pacholku! Tvůj táta je kulak. Tady přišlo z Kameně oznámení. Tvůj táta je kulak a ty ses od vás vytratil, už druhý rok tě hledají!' Já zbledl jako stěna a mlčím. Rok jsem nepsal domů, aby nezjistili, kde jsem. Nevěděl jsem, jsou-li vůbec naživu, a oni o mně taky nic. Máš ty vůbec svědomí,' řve, až mu všechny čtyři pecky nadskakují — ‚takhle podvádět dělnicko-rolnickou vládu!' Myslel jsem, že mě zmlátí. Ale nic mi neudělal. Podepsal rozkaz: do šesti hodin za bránu... A venku listopad. Zimní uniformu ze mě svlíkli, dali mi vyřazenou letní, ponožky—záplata na záplatě a plášť — utíkáček po kolena. Byl jsem trouba, nevěděl jsem, že nemusím nic odevzdávat a že je můžu poslat do hajzlu... A do ruky mi dali potvrzeníčko, jedna radost: Propuštěn z řad... jako syn kulaka.' Na takový lejstro dostane člověk zaručeně práci. Domů mi cesta trvá čtyři dny. Cestovní příkaz na vlak mi nedali a stravu jsem nevyfasoval ani na den. V poledne mi dali naposledy najíst a vykopli mě z kasáren.

Mimochodem, v osmatřicátém jsem pak na etapě v Kotlase potkal chlápka, co byl tenkrát četařem, taky mu napařili deset let. A od něho jsem se dověděl, že ten velitel pluku i komisař, ti že byli oba zastřeleni v sedma-třicátém. A nic se nekoukalo na to, jestli jsou proletáři nebo kulaci. Ani jestli mají svědomí nebo nemají... Tak jsem se pokřižoval a povídám: Přece jenom jsi, Pane na nebi: Dlouho poshoviš, ale potom tvrdě tresceš !"

Po dvou miskách kaše se Šuchovovi najednou k smrti zachtělo dát si šluka. Protože počítal, že si u Lotyše ze sedmého baráku koupí dvě sklenky domoviny, z kterých by to hned vrátil, řekl Estonci rybářovi: ‚Ty, Ejno, půjč mi do zítřka jednou ubalit. Neošidím tě, spolehni se.\" Ejno se podíval Šuchovovi přímo do oči, potom je pomalu stočil na svého pobratima a podíval se něho stejně zpřima. O všechno se spolu dělí napůl, jeden bez druhého by nepromrhal ani špetičku tabáku. Chvilku si spolu cosi špitali, pak Ejno vylovil pytlík vyšíváný růžovou šňůrkou. Vytáhl z pytlíku hodnou špetku kupovaného tabáku, vysypal ji Šuchovovi na dlaň, odhadl, kolik dal, a přidal ještě několik vláken. Přesně na jedno ubalení, ani o chloupek víc Papírek z novin Šuchov má. Utrhl sí, ubalil, zdvihl uhlík, který vyskočil z pece k parťákovým nohám — a táhne, a táhne! Celým tělem mu prošla taková závrať, že mu najednou skoro připadlo, jako by měl opilé nohy i hlavu.

Jen si zapálil, už se proti němu na druhém konci haly rozsvítily zelené oči: Feťukov. Mohl by se nad ním slitovat, jednou mu špačka dát, kojotovi, ale Feťukov už si dnes vyžebral, Šuchov to viděl. Radši nechá Seňkovi Klev- šinovi. Ten ani neslyší, co parťák vypravuje, sedí tam, chuděra, před ohněm a hlavu má svěšenou

na stranu.

Parťákovu podobanou tvář ozařuje oheň. Vypravuje bez lítosti, jako by nemluvil o sobě: „Těch pár krámů, co jsem měl, jsem střelil překupníkovi za čtvrtinu ceny. Načerno jsem koupil dva bochníčky chleba, tehda už byly lístky. Chtěl jsem se nějak dokodrcat na nákladních vlacích, ale na to tenkrát byly už taky zákony. A jízdenky, kdo si to pamatuje, ty se tenkrát nedaly koupit ani za peníze, neřku-li bez peněz, dostaly se jenom na legitimace a cestovní příkazy. Na nástupiště se taky nesmělo: ve dveřích milice a po kolejích špacírujou z obou stran nádraží železniční strážě. Slunko studí, zapadá, kaluže zamrzávají — kam teď na noc?... Vydrápal jsem se na hladkou kamennou zeď a přehoup jsem se i s bochníky na nádražní záchodek. Chvilku jsem tam postál — nikdo mě nehoní. Tak jsem vyšel ven jako cestující voják. Na kolejích zrovna stojí rychlík Vla-divostok—Moskva. U kotle s vařící vodou je strašná mačkanice, lidi se div netlučou kotlíky po hlavách. Motá se tam děvče v modré blůzičce s dvou-litrovou konvicí a ke kotli si netroufá. Nožky má jak panenka, někdo by ji moh opařit nebo pošlapat. .Podrž mi ty bochníčky, povídám jí, ‚hned ti načepuju.‘ Než jsem konvici naplnil, vlak se začal rozjíždět. Děvče drží v ruce moje chleby, brečí, neví co s nimi, už by i tu konvici ráda oželela. ‚Utíkej,‘ křičím, ‚utíkej, běžím za tebou ! Ona letí vpředu a já za ní. Dohonil jsem ji, jednou rukou ji pomáhám nahoru — a vlak už jede plnou parou! Skočil jsem taky na stupátko. Průvodčí mě nezačal tlouct přes prsty ani shazovat z vlaku dolů — ve vagónu jelo víc vojáků, splet si mě s nima.“ Šuchov rýpl Seňku: tady máš, smolaři, dokuř to. Dal mu špačka i s dřevěnou špičkou, trochu ji ocucá, to je toho. Seňka je divná nátura: přitiskl jednu ruku na srdce a kývá hlavou (učiněný herec). Ale co s ním, je hluchý... A parťák vypravuje dál: „Jelo jich, těch děvčat, v zavřeném kupé šest, samá leningradská studentka, vracely se z praxe. Na stolečku všelijaký ty sardelky prdelky, pláště se jim houpají na věšácích, kufírky pěkně plátýnkem povlíknutý. Jedou si kolem života, na semaforech mají pořád zelenou... Popovídali jsme si, byli jsme samá legrace, popili jsme čaje. Pak se ptají — a z kterého vagónu jste vy ? Vzdychl jsem si a všecko jsem jim vyklopil: já jsem, děvčata, z takovýho vagónu, že vy budete žít a se mnou je amen..." V hale je ticho. V peci hoří.

„To se ví, hned samé ach a och, začaly se radit... Nakonec mě přece jenom schovaly na třetí polici, přehodily přese mě pláště. Tak mě skrejvaly až do Novosibirska... Jo, a jedný z těch dívek jsem to pozděj na Pečoře oplatil: sebrali ji v pětatřicátým, v kirovské akci, dělala s lopatou a už byla na skápnutí. Dostal jsem jí do krejčovny.“ „Neměla by se začít míchat malta?“ ptá se Ťurina šeptem Pavlo. Ale Ťurin neslyší.

„Domů jsem přišel v noci, přes humna, a hned tu noc jsem zas vandroval pryč. Brášku jsem vzal s sebou a odvezl jsem ho do teplých krajín, do města Frunze. Do huby jsem neměl nic, ani pro něho, ani pro sebe. Tam ve Frunze vařili v kotli asphalt.

Kolem kotle sedí parta pobudů. Sed jsem si k nim: Koukejte, holoprdelníci. Vemte tady mýho brášku do učení, naučte ho žít! Vzali ho... ituju, že jsem se k těm šmatákům nedal tenkrát taky."

„A bratra jste už víckrát neviděl?" zeptal se kapitán.

Ťurin zívá.

„Ne, už nikdy." A zase zívá. Pak řekl: „Jen klid, chlapci. V teplárně nám taky bude dobře. Kdo míchá, dejte se do toho, nečekejte na sirénu."

A právě tohle je parta. Orgán nehne s pracantem ani v pracovní době — ale parťák, ten když řekne, třeba o přestávce, jde se dělat, tak se jde dělat. Protože parťák lidi živí. A zbytečně člověka do práce taky nepožene.

Když se má s mícháním začít hned po houkání, nebudou přece zedníci stát. Šuchov si povzdechl a zvedl se.

„Jdu osekát led."

Na led si s sebou vzal sekerku a metličku a na zdění zednické kladívko, lištu, šňůrku a olovnici.

Červenolící Kilgas se na Šuchova podíval a zašklebil se, jako by říkal, jen se nepřetrhni, co nepočkáš na parťáka? Jenže Kilgas se musí houby starat, z čeho bude parta živa: tomu plešatci to může být jedno, i kdyby bylo chleba míň třeba o dvě stě gramů, toho uživí balíčky.

Ale přece jen vstane, chápe. Kvůli sobě nebude zdržovat partu.

„Počkej, Váňo, jdu taky!" volá.

Bodejť, hubu má jak slabikář. Však kdyby dělal pro sebe, ten by jinak vyskočil.

(Šuchov si ovšem pospíšil taky ještě proto, aby Kilgasovi vyfoukl olovnici, vzali z výdejny jenom jednu.) Pavlo se Ťurina zeptal; „Mají zdít ve třech? Nedáme k nim čtvrtého? Nebo bude málo malty?"

Ťurin svraštil obočí a zamyslel se.

„Tak půjdu já, Pavlo. A ty si zatím hled' tadyhle malty. Míchačka je velká, postav k tomu šest chlapů, a takhle: z jedné půlky se bude hotová malta vybírat a v druhé se bude míchat nová. Ale to ti povídám, ať nestojíme ani minutu!"

„Hoho!" vyskočil Pavlo. Je to kluk jako buk, čerstvá krev, tábory ho ještě moc nepocuchaly, papulu má vykrmenou ukrajinskými haluškami. „Když vy budete zdít, budu já míchat maltu. A to se podíváme, kdo toho víc porazí. Kde je tady nejdelší lopata?"

Tomu se říká parta. Pavlo střílel z lesa ze zálohy, dělal noční přepady v okresech — ten by jim tu tak dřel. Ale pro parťáka, to je jiná!

Šuchov s Kilgasem vylezli nahoru a najednou slyší, že za nimi skřípe po můstku taky Seňka. Dovtípil se, hlušec.

V prvním patře se zděním teprve začati: dokola po třech řadách, jen tu a tam šli výš. Nejrychleji se zdí od kolenou po ramena, bez lešení.

Jenže lešení, co tu dřív bylo, i všechny kozy, všechno to kárové odtahali pryč: něco

na stavbu jiných budov, něco spálili — jen aby nic nezůstalo ji-ným partám. Teď abychom jako pořádní hospodáři začati hned zítra stloukat kozy, nebo zůstaneme trčet.

Shora z teplárny se dohlídne daleko. Je vidět celé staveniště, kolem dokola liduprázdné a zasněžené (chlapi jsou všichni poschovávaní, ohřívají se, dokud nebude houkat), černé hlídací věže i špičaté kůly s ostnatými dráty. Dráty je vidět jen po slunci, proti slunci se ztrácejí. Slunce svítí jako divé, musíš před ním mhouřit oči.

ABC Amber Text Converter Trial version

Please register to remove this banner.

<http://www.processtext.com/abcbxt.html>

A kousek od teplárny je vidět ještě pojízdnu elektrárnu. Pane, ta dýmá a začuzuje oblohu! Teď začala těžce oddechovat. Tenhle bolestný chrapot ze sebe vyráží pokaždé, než začne houkat. A už se ozvala siréna. Moc velkého strejčka jsme si neudělali. „Hele, ty úderníku, koukej dělat s tou olovnicí!“ honí Šuchova Kilgas. „Radši se koukni ty, co máš na té své zdi ledu. Já jen jestli to do večera osekáš? Abys jako zbytečně netahal nahoru lžici,“ utahuje si zase z něho Šuchov.

Chtěli oba zakleknout ke zdi, kterou jim Ťurin dopoledne určil, ale ten najednou volá zezdola: „Jářku, mládenci, musíme si stoupnout po dvou, aby nám nemrzla malta v kalfasech. Šuchove, ty si vem ke své zdi Klevšina, já jdu s Kilgasem, Zatím za mě u Kilgase otluče led Gopčik.“ Šuchov s Kilgasem se na sebe podívali. Má pravdu. Tak to půjde rychleji. A hned každý sekeru do ruky.

A od té chvíle Šuchov už neviděl ani daleký obzor, kde se v slunci třpytil sníh, ani jak se po celém staveništi začali rozcházet od ohříváček kárové, každý po svém — jedni rýpat jamky, které nedorýpali dopoledne, druzí připevňovat výztuž, třetí stavět krov na dílnách. Šuchov viděl jenom svoji zeď — od levého kraje, kde zdiva přibývalo stupňovitě až nad pás, až po pravý kout, kde se stýkala jeho zes Kilgasovou. Ukázal Seňkovi, kde má otloukat led, a sám ho začal s vervou rubat hned čepcem, hned ostřím sekery, až kousky ledu stříkaly kolem dokola i do tváře. Dělal tu práci s elánem, ale vůbec na ni nemyslel. Zato si rozumem i očima vyhmatával zpod ledu zeď, byla to vnější čelná zeď teplárny v síle dvou tvárnic. Před ním tu zdil zedník, který buď neuměl řemeslo, nebo to flákal. A Šuchov si teď musel zvykat na zeď, jako by byla jeho. Tadyhle je prosedlá, to se za jednu řadu

nesrovná, nějaké tři řady tam bude muset přidávat víc malty. Tady zas je vyboulená ven, to vyrovná tak za dvě řady. Pak si ještě rozdělil zeď pomyslným znamínkem, až potud, z levé strany od stupňovitého začátku bude zdít sám a odtamtud Seňka dál napravo až ke Kilgasovi. Tamhle v rohu, říkal si, to Kilgasovi nedá, položí tam pár tvárnic za Seňku a ten to pak bude mít, jako když to najde. A zatímco se oni budou piplat s tím růžkem, Šuchov si nažene víc než půl zdi, aby se Seňkou nezůstali pozadu. Taky si odhadl, kam a kolik tvárnic mu mají nosit. A jen vylezli nosiči nahoru, hned si pro sebe urval Aljošku: „Ty budeš nosit mně! Skládej semhle! A tady.“

Seňka ještě odsekával led, a Šuchov už popadl metličku s ocelovými drátky a drhl zeď sem a tam, sem a tam. Ošoupal tak horní řadu tvárnic — skoro na čisto. Zbývala už jen tenounká našedlá sněhová vrstvička. Zvlášť důkladně vydrhl spáry.

Teď vylezl nahoru i Ťurin, a zatímco se Šuchov ještě páral s metličkou, přitloukl si Ťurin do rohu lištu. „Hej!“ křičí Pavlo zdola. „Jste tam nahoře někdo živý! Malta už jede!“ V Šuchovovi hrklo: vždyť ještě nemá nataženou šňůrku! Zarazil se. Pak se rozhodl, že šňůrku nenatáhne na jednu tvárnici ani na dvě, ale hned na tři najednou, do foroty. A aby ulehčil Seňkovi, že za něj vezme kus vnější řady, a kousek vnitřní že mu nechá ze své.

Začal natahovat šňůru podle horní hrany a vysvětlil přitom Seňkovi slovy i rukama, kde má zdít. A hluchý pochopil. Skousl rty, zamrkal a kývá hlavou směrem k Ťurinově zdi — podáme si je, co! Nenecháme se předhonit! Směje se.

A po můstku už nesou maltu. Budou ji nosit čtyři dvojice. Ťurin rozhodl nestavět k zedníkům žádné kalfasy, malta by tím přendáváním jenom mrzla. Truhlíky přímo na lešení, dva zedníci budou nabírat rovnou z nich — šup s maltou na zeď a zdít. A nosiči budou mezitím, aby nahoře zbytečně nemrzli, přihazovat zedníkům tvárnice. Jen maltu z truhlíku vyberou, už tu bude zdola hnedka další, a ti dva s prázdným marš dolů. Tam nechají zmrzlý zbytek malty u pece roztát a pokud možná rozmrznou přitom sami. Přinesli dva truhlíky najednou, na Kilgasovu zeď i na Šuchovovu. Z malty jde v tom mraze pára, kouří se z ní, ale tepla je v ní malinko. Když ji člověk hodí lžicí na zeď a jen vteřinku se omešká — v tu ránu přimrzne. A pak abys ji otloukal kladívkem, lžicí ji nesundáš. S tvárnicí je to ostatně zrovna tak. Položíš ji, trošku s ní přitom hneš, a hned ti přimrzne takhle našišato. To pak nezbyde než ji vyrazit čepcem sekery a maltu odsekat.

Ale Šuchov se nesplete. Tvárnice nejsou jedna jako druhá. Jedna má uražený roh, druhá má promáčknutou hranu, nebo je vypouklá — Šuchov jen mrkne a už to vidí, hned ví, kterou stranou by si tahle tvárnice nejradši lehla, a hned vidí místo na zdi, které čeká právě na ni.

Nabere lžicí maltu, z které se kouří, hodí ji na to místo a přitom si zapamatuje, kde je dole spára (tam potom přijde střed hořejší tvárnice). Na-hazuje přesně tolik malty, kolik pod jednu tvárnici patří. Tvárnice si bere z hromádky (ale opatrně, aby

si nezedral palečnici, tvárnice je hrozně trhají). Lžící pak maltu ještě urovná, a plesk na ní tvárnici! A honem vyrovnat, přiklepnout ji boční hranou lžíce, když dobře nesedí: vnější zeď musí jít podle olovnice a tvárnice musí po délce i napříč ležet pěkně na-plocho. A už ji mráz chytil — přimrzla.

Teď když tvárnice vytlačila po stranách maltu, musí ji okamžitě odseknout, zase hranou lžíce, a shodit dolů (v létě by se mázla rovnou pod další tvárnici, teď na to není ani pomyšlení) a hned zase kouknout, jak to vypadá s dolejšími spárami — stane se, že tvárnice není celá, spousta je jicdrolených — a zas nahodit maltu, ale tak, aby jí pod levou stranu přišlo víc. A tvárnici pak nepoložit jednoduše shora, ale šoupnout ji zprava do-leva, takže sama vymáčkne přebytek malty mezi sebou a sousedkou z levé strany. Mrk na olovnici. Mrk po délce. Sedí. Další!

A práce se rozjela. Až budeme mít dvě řady a vyrovnáme staré chyby, tak už to půjde jak po másle. Ale zatím musíme mít oči jak ostříži!

A už ji Šuchov žene, už žene vnější řadu k Seňkovi. Seňka už se taky v rohu utřhl od Ťurina a taky jede Šuchovovi naproti.

Šuchov mrkl na nosiče — maltu! Sem s tou maltou, dělejte! Práce najednou jen letí, člověk si nestačí ani nos utřít.

Když se se Seňkou srazili a začali nabírat oba z jednoho truhlíku, za chvíli byli na dně — už vyškrabují zbytky malty. „Maltu!“ huláká Šuchov dolů přes zeď. „Už se veze!“ křičí Pavlo.

Přinesli truhlík. Všechnu řídkou maltu z něho vybrali, ale co jste nechali přimrznout — to si, hoši, seškrábejte sami! Když si tam necháte narůst škraloup, sami to budete tahat nahoru a dolů. A mažte! Další!

Šuchov ani ostatní zedníci už necítili mráz. Z rychlé, strhující práce je rozrazila nejdřív první horkost, to je ta, co se z ní člověk pod kabátem, pod blůzou a svrchní i spodní košilí pořádně zpotí. Ale nezastavili se ani na okamžik, jeli v plném tempu bez zastávky dál. A tak za hodinku přišla druhá horkost, ta, co zas pot vysouší. Nohy jim nemrzly, to bylo nejdůležitější, a nic jiného, ani lehký větřík, který vytrvale pofukoval, nemohlo odpoutat jejich myšlenky od práce. Jenom Klevšin každou chvíli poklepával nohou o nohu: má, chudák, šestačtyřicítka a tlačí ho válenky, dali mu každou z jiného páru.

Ťurin občas houkne: „Mal-tú!“ A Šuchov zrovna tak: „Mal-tú!“ Kdo umí vzít práci za pravý konec, hned je pro chlapy kolem sebe taky něco jako parťák. Šuchov si umínil, že nezůstane pozadu za druhou dvojicí - a kdyby mu nosil maltu po můstku vlastní bratr, i toho by uhonil.

Po obědě nosil Bujnovskij maltu nejdřív s Feťukovem. Můstek je příkrý, smeká se to, ze začátku tomu moc nedal. Šuchov ho maličko popoháněl: „Hni sebou, kapitáne! Kapitáne, tvárnice!“

Ale od nosítek k nosítkům byl kapitán čipernější a Feťukov zas čím dál línější: pajdá, čubčí cecek, každou chvíli nahne nosítka a ucvrkne malty, aby to měl

lehčí. Šuchov ho jednou rýpl do žeber: „Ty plemeno hadí, když jsi byl ředitelem, to jsi dělníky honil, co?“ „Ťurine!“ křičí kapitán. „Dej ke mně pořádnýho chlapa. S tímhle srabem nedělám!“

Parták to přehodil: Feťukova poslal dolů házet tvárnice na lešení — ale postavil ho zvlášť, aby se dalo spočítat, kolik tvárnic vyhodí — a ke kapitánovi dal Aljošku. Aljaška je jako beránek, tomu neporučí jenom kdo nechce.

„Poplach! Na palubu!“ hučí do něho kapitán. „Vidiš, jak s tím mávají!“

Atjoška se smířlivě usmívá: „Když myslíte, tak si pospíšíme. Jak chcete vy.“

A už ťapou dolů.

Taková mírná povaha, to je pro partu poklad.

Ťurin křičí na někoho dole. Přijel další nákladák s tvárnici: nejdřív půlroku nic a teď se s nimi roztrh pytel. Dokud se vozí, je práce. První den. Potom když to začne váznout, nebude zas do čeho píchnout.

Teď zas Ťurin někomu dole nadává. Říká cosi o výtahu. Šuchov by tuze rád věděl co, ale nemá kdy — vyrovnává zed'. Nosiči vylezli nahoru a vykládají, že přišel montér spravit motor u výtahu. S ním vedoucí od elektrikářů, civil. Montér se v tom hrabe, vedoucí kouká.

Správně, jak to má být: jeden dělá, druhý čumí.

Kdyby teď ten výtah spravili, mohly by se vozit nahoru tvárnice i malta.

Šuchov už začal třetí řadu (Kilgas taky třetí). Vtom se po můstku hrne další kibic, další šafář — předák Der. Moskvan. Pracoval prý na ministerstvu.

Šuchov stál kousek od Kilgase a upozornil ho na Dera.

„Ále,“ mává rukou Kilgas. „Mně můžou vlízt všichni fořti na záda. Jo, když tak sletěl z můstku, to mě můžeš zavolat.“

Teď se zapíchne zedníkům za záda a bude očumovat. Tihleti pozorovatelé lezou Šuchovovi nejvíc z krku. Dělá to ze sebe inženýra, pazour! A když jednou ukazoval, jak se mají správně klást cihly, myslel Šuchov, že se smíchy potrhá. My říkáme, kamaráde, nejdřív postav jeden dům vlastníma rukama, pa tebe bude inženýr.

V Těmgeňově nebyl ani jeden zděný dům, samé dřevěné chalupy. Škola je taky roubená, z rezervace na ni vozili šestisáhové kmeny. Ale když sháněli v táboře zedníky, Šuchov hned — prosím, proč ne. Kdo má v ruce dvě řemesla, ten pochyť třeba deset dalších.

Ale Der nesletěl, jenom jednou zakopl. Hnal se nahoru, div se nepřerazil.

„Ťurine!“ křičí, oči má navrch hlavy. „Ťu-ri-ne!“

V patách za ním běží nahoru Pavlo, tak jak byl, s lopatou.

Der má táborový kabát, jenže zbrusu nový a čist'ounký. Parádní koženou čepici. Ale má na ní číslo, jako všichni ostatní: B — 731.

„Co je?“ jde k němu Ťurin se lžící v ruce. Čepice se mu svezla šikmo přes jedno oko, Děje se něco mimořádného. Nevěnovat tomu pozornost, to parták rozhodně

nemůže, ale zároveň mu v truhlíku stydne malta. Šuchov klade cihlu za cihlou a poslouchá.

„Zbláznil ses, nebo co?!“ křičí Der a prská. „Tohle nesmrdí jenom ko- rekcí! Na tohle jsou paragrafy, Ťurine! Za to vyfasuješ třetí trest.“ Teď teprve Šuchovovi došlo, co se děje. Mrkl na Kilgase, ten už taky pochopil, kolik uhodilo. Lepenka! Uviděl na oknech lepenku.

O sebe se Šuchov nebojí ani dost málo, Ťurin ho neshodí. Má strach o parťáka. Pro nás je parťák táta, pro ně — nula. Za takovéhle věci na severu klidně napařili parťákovi novou lhůtu.

Ťurin je vzteky bez sebe, tvář se mu celá zkřivila. Prásk lžící o zem! A krok k Derovi. Der se otočil — Pavlo se rozpřáhá lopatou. Jako by věděl, proč si ji bere nahoru...

I Seňka pochopil, jak je hluchý. A ruce už se mu taky samy zdvihají a už je tady. A medvěd Seňka je panečku vazba!

Der začal mrkat, ztratil jistotu, kouká, kde nechal tesař díru.

Ťurin se k němu nahnul a řekl tiše, ale tak, že to tady nahoře všichni zcela zřetelně slyšeli: „Ty časy už jsou pryč, kdy jste rozdávali tresty, vy grázlové! Jestli cek-neš, pijavice, žiješ dnes poslední den, to si pamatuj!“

Ťurin se celý třese. A ne a ne ten třas ovládnout.

A Pavlo, oči jako nebozezy — taky jimi Dera zrovna provrtává.

„Neblázněte, chlapci!“ — Der zbledl jako stěna — a honem co nejdál od můstku.

Ťurin už neřekl ani slovo, pošoupl si čepici, zdvihl zkřivenou lžící a vykročil ke své zdi.

A Pavlo s lopatou jde pomalu dolů.

Pomaloučku...

Der se teď bojí zůstat a sejít dolů se taky bojí. Schoval se za Kilgase, stojí, ani se nehne.

A Kilgas klade cihly, jako když se v lékárně váží léky. Má v sobě něco doktorského a dává si na čas. K Derovi je pořád obrácen zády, jako by o něm vůbec nevěděl.

Teď se Der pomaloučku šourá k Ťurinovi. Pěkně mu spadl hřebínek.

„Ale co já řeknu stavbyvedoucímu, Ťurine?“

Ťurin zdí, ani se neohlídne: „Řeknete, že to už tak bylo. Když jsme přišli, už to tak bylo.“

Der ještě chvilku okouněl. Je mu jasné, že teď už ho nezabijou. Poma-loučku se prošel, ruce strčil do kapes.

„Ty, Šč — osm set padesát čtyři,“ zavrčel. „Co dáváš tak málo malty?“

Na někom si vztek musí vylít. Tvárnice nakřivo nebo špatná spára, to u Šuchova nepřichází v úvahu, tak se mu nezdá aspoň ta malta.

„Dovolte, abych poznamenal,“ zašišlal Šuchov s úsměškem, „že nandat sem teď“

natlusto malty, tak vám celá teplárna na jaře poteče."

„Ty jsi zedník a máš poslouchat, co ti říká předák," mračí se Der a maličko nafoukl tváře, má takový zvyk.

To se ví, někde je malty možná trochu potenku, kapku tlustší vrstva by neškodila, ale to by se muselo zdít jako u lidí a ne v takovéhle siberii. Musí mít taky trochu ohled na lidi. Aby byl nějaký výkon. Ale copak tomuhle to někdo vysvětlí, když ničemu nerozumí?

A Der vykročil pomalu dolů po můstku.

„Kdybyste mně radši spravili vejtah!" volá za ním Ťurin od zdi. „Copak jsme mezci, nebo co? Mordovat se s tvárnice do prvního patra ručně!"

„Dopravu materiálu máš placenou," říká mu Der z můstku, ale mírně, aby ho uchlácholil.

„To mám, ale ,na kolečkách'! Vemte si kolečko a zkuste s ním vyjet po můstku nahoru. Zaplat'te mi dopravu ,na nosítkách'!"

„Copak o mě, já bych ti to napsal. Ale účtárna žádnou dopravu ,na nosítkách' neuzná."

„Účtárna! Mně tady dělá celá parta, aby obsloužila čtyři zedníky. Co se na tom dá vydělat?"

Ťurin hudruje, ale zdí dál, na chvílku se nezastaví.

„Mal-tú!" hone dolů.

„Mal-tú!" volá hned po něm Šuchov. Při třetí řadě už všechny chyby vyrovnali a teď na čtvrté to rozjedou. Šňůrka by se měla pošoupnout o řá-dečku nahoru, ale půjde to i bez toho, jednu řadu stříhnem bez šňůrky.

Der jde po stavbě co noha nohu mine, celý se krčí. Jde se ohrát do kanceláře. Dvakrát příjemně mu asi není. Ale dobře mu tak, má si to rozmyslet, než si troufne na takového vlka, jako je Ťurin. Kdyby s takovými parťáky vycházel po dobrém, měl by parádní život: makačku po něm nechtějí, přiděl má velký, má místnost pro sebe — co může chtít víc? Ne, to se musí vytahovat, dělat ze sebe důležitého.

Chlapi zdola přišli vyřídit, že vedoucí i montér odešli, výtah že se nedá spravit.

Tak dři dál, mezku!

Šuchov už poznal nějakých pracovišť — a všude to bylo s technikou stejné: buď se pokazí sama, nebo ji pokazí kárové. Dopravník na kulatinu, ten rozbili vždycky tak, že do řetězu strčili klacek a zapřeli se do něho. Aby si odpočinuli. Protože je nařízeno nakládat jeden kmen vedle druhého, to by se člověk ani v kříži nenarovnal.

„Tvárnice! Tvárnice!" volá Ťurin — je v ráži. A do nich, do všech přiha-zovačů a přidávačů, rodné matky jim znectívá.

„Pavlo se ptá, co s maltou," křičí chlapi zdola.

„Jak to, co? Míchat!"

„Máme namícháno půl míchačky!"

„Tak ještě jednu!"

To je fofr! Už rozjeli pátou řadu. Ještě před chvilkou dřepěli zkroucení jako paragrafy nad první, a než se nadáli, mají zeď po prsa! Ostatně, jak by taky ne, žádná okna, žádné dveře, dvě hladké zdi, jedna váže na druhou a tvárnice kolik chceš. Ta šňůrka by se měla natáhnout, ale není kdy.

„Dvaosmdesátka už jde odevzdávat nářadí," hlásí Gopčik.

Ťurin po něm jenom střelil očima: „Starej se o svý, usmrkanče! Hleď si cihel!"

Šuchov se ohlédl. Pravda, sluníčko už zapadá. Je zbarvené maličko do ruda a zapadá do takové jakoby sivé mlhy. A práce od ruky jen letí. Teď, když tu pátou načali, už ji musejí dodělat. Pěkně zarovnat.

Nosiči jsou jak uhnání koně. Kapitán z toho až celý zšedl ve tváři. Však je mu taky dobrých čtyřicet, ne-li víc.

Mrzne, stupňů přibývá. Ruce jsou v jednom kole, ale v těch mizerných palčácích přece jen zachází za nehty. A do levé válenky taky zalézá mráz. Dupy — dup, podupává Šuchov levou nohou, dupy — dup, Ke zdi se teď už nemusí shýbat, zato pro tvárnice, div si při každé další hřbet nezlomí — a pro každou lžici malty jakbysmet.

„Mládenci! Mládenci!" pohání Šuchov. „Radši mi to dávejte na zeď! Rovnou na zeď!"

Kapitán by opravdu rád, ale už nemůže. Není na takovou námahu zvyklý. Ale Aljoška říká: „Jak chcete, Ivane Denisyči. Ukažte, kam."

Tenhle Aljoška neřekne ne, ať na něm chce člověk cokoli. Kdyby na světě byli všichni takoví, Šuchov by byl taky. Když někdo o něco prosí — proč by člověk nepomohl? To mají ti baptisti vymyšleno dobře.

Po celém staveništi, i tady v teplárně, je zřetelně slyšet, jak zvoní o kolejnici. Padla! A my ještě máme malty až bůh brání. To jsme to pře-hnali!... „Maltu, honem, maltu!" volá Ťurin.

A dole právě namíchali plnou míchačku! Teď se musí zdít, jiné východisko není. Kdyby maltu nedobrali, můžou zítra míchačku rovnou roz-manžirovat a strčit si ji za klobouk. Malta v ní ztuhne na kámen a nevylo-míš ji ani krumpáčem. „Teď mě v tom nenechte, chlapci!" volá Šuchov.

Kilgas dostal vztek. Nemá rád, když se šturmuje. Ale dře taky jako ras, co mu zbývá!

Zdola přiběhl Pavlo — zapráhl se do nosítek, v ruce má lžici. Jde taky zdít. Pojedou na pět lžic.

Teď jen honem zadělávat spáry. Šuchov si předem od oka odhadne, jakou cihlu potřebuje na spáru, a strká Aljoškovi kladívko. „Tady máš, sekej! Přisekávej!"

Práce kvapná, málo platná. Teď, když najednou začali všichni honit čas, Šuchov už se neštve, hlídá zeď. Seňku přehodil nalevo, sám přešel napravo, k hlavnímu rohu. Teď kdyby se zeď uhnula, nebo kdyby zpackali roh, tak je malér, zítra na půl

dne práce.

„Počkat!“ odstrčil Pavla od tvárnice a sám ji hned opravil. A když se podíval odtud, z rohu, kouká, Seňkovi jako by se jeho úsek kapku vyboulil. Honem k němu, a spravil to dvěma cihlami. Kapitán se dodřel s nosítky nahoru jako dobrý valach. „Jsou tam ještě tak dva truhlíky!“ ičí, Padá už únavou, ale táhne. Šuchov měl takového valacha. Opatroval si ho, ale pak se mu jednou ztrhal. Tak z něho stáhli kůži.

I hořejší skroječek slunce už se schoval za obzor. Teď už vidí všichni i bez Gopčika; nejenže všechny party odevzdaly náradí, ale všechno už se zvedlo a hrne se valem ke strážnici.

Hned po houkání nejde ven nikdo, nejsou hloupí, aby tam mrzli. Všichni dřepí v ohřívárnách. Ale pak se v určitou chvíli partáci domluví a všechny party vystřelí najednou. Jinak by káránci, banda uminutá, čučeli v těch ohřívárnách do půlnoci a čekali, až půjdou ti druzí.

Teď se vzpamatoval i Ťurin, vidí sám, že přetáhl. Skladník z výdejny už ho má zaručeně v prádle, nadává mu, že by od něho pes kůrku nevzal.

„A co,“ křičí, „žádná škoda toho hnoje! Nosiči dolů, všechno z míchačky vyškrábejte, odneste to tamhle do tý jámy a shora přehrněte sněhem, aby nebylo nic vidět! A ty, Pavlo, vem dva chlapy, seber náradí a leť ho odevzdat. Tři lžice za tebou pošlu po Gopčikovi, jen co dobereme tady ty poslední dva truhlíky.“

Chlapi hned na Šuchova jak sršni: sebrali mu kladívko, odvázáli mu šňůrku. Přidáváci, nosiči, všechno to seběhlo dolů do haly, nahoře už nemají co dělat. Zůstali jenom tři zedníci — Kilgas, Klevšin a Šuchov.

Ťurin chodí a obhlíží, kolik toho urazili. Je spokojen.

„Je toho kus, co? Za půl dne, i bez toho podělanýho vejta.“

Šuchov kouká, že má Kilgas v truhlíku ještě na dně. Má starost, aby to Ťurin ve výdejně neslízl za ty lžice.

„Poslouchejte, mládenci,“ napadne ho, „ty tři lžice odneste Gopčikovi. Moje není počítaná, nemusí se odevzdávat, dodělám to s ní.“

Ťurin se směje: „Copak tebe můžou pustit? Po tobě by ten kriminál zrovna brečel, člověče!“

Šuchov se taky směje. A zdí.

Kilgas odnesl lžice. Seňka přihrává Šuchovovi tvárnice. Přetáhli sem Kilgasův truhlík s maltou.

Gopčík se rozběhl přes celé staveniště k výdejně, musí dohonit Pavla. A stočtyřka se taky pustila přes staveniště, sama, bez Ťurina. Parták zmůže hodně, ale eskortáci víc. Pozapisovali by všechny opozdilce a napařili by jim korekci.

Kolem strážnice to hrozivě zhoustlo. Všichni už jsou tam. Zdá se, že eskorta taky. Už se přepočítává.

Při odchodu počítají dvakrát. Jednou před zavřenými vraty, aby je mohli otevřít,

podruhé, když se otevřenými vraty prochází. A když se jim zezdá, že ještě něco nesouhlasí, počítají za vraty znovu.

„Už se na tu maltu vykašleme!“ mává Ťurin. „Vyšplíchněte to za zed’!“

„Běž, part’áku! Běž, tam tě potřebujou víc!“ (Šuchov mu obyčejně říká Andreji Prokofjeviči, ale teď ho jeho práce postavila part’ákovi naroveň.

Ne že by si to myslel; teď jsem s ním stejný pán, ale prostě to tak cítí. A žertuje, volá za Ťurinem, který sestupuje širokým krokem po můstku dolů; „To je lumpárna, takhle krátká pracovní doba, co? Než člověk na práci sáhne, už je padla!“

Zůstali s hluchým sami. S tím toho člověk moc nenamluví, ale nač s ním taky mluvit; je ze všech nejchytřejší, chápe všechno bez řečí.

Plác lžíci malty! Plác na ni tvárnici! Přitlačit. Zkontrolovat. Maltu. Tvárnici. Maltu. Tvárnici...

Řeklo by se, sám part’ák kázal nelitovat maltu, hodit ji přes zed’ — a nohy na ramena. Ale Šuchov už má takovou pitomou náuru — za osm let táborů ho tomu nedokázali odnaučit: každé věci, každé práce je mu líto, aby nepřišla zbytečně nazmar. Maltu! Tvárnici! Maltu! Tvárnici!

„Hotovo, a vyližte nám všichni kapsu,“ halasí Seňka. „A tradá!“ Popadl nosítka — a dolů po můstku!

Ale Šuchov, eskorta neeskorta, ať si na něho třeba psy poštvou, poodběhl po lešení dozadu a omrkl zed’. Slušná práce. Teď zpátky a nakoukl přes zed’ — doleva, doprava. Sakra — oko jak vodováha! Jako když strelí. Ještě má ruku jistou. A na můstek a dolů.

Seňka vyběhl z haly a peláší přes kopeček. „Pohni! Pohni!“ otáčí se. „Utíkej, už jdu!“ mává na něho Šuchov.

A letí do haly. Nemůže přece lžíci jen tak pohodit. Co když zítra nepůjde do práce, co když partu šoupnou na to Socměstečko, co když se sem nedostane půl roku? To má přijít o lžíci? Když něco ulejt, tak už jaksepatří! V hale obě pece uhasili. Je tma. A strach. Ne z té tmy, ale z toho, že všichni už jsou pryč, jenom on že bude počítání na strážnici chybět a eskorta ho zbije.

Přece však mrk očkem sem, mrk tam, a už vidí v koutě kámen jako hrom. Odvalil ho, podstrčil pod něj lžíci a přiklopil jej zpátky. A je to v suchu!

Teď honem dohonit Seňku. Ale ten odběhl nějakých sto kroků a stojí. Klevšin člověka v nouzi nikdy neopustí. Když už to má někdo schytat, ať to schytají oba.

Teď utíkají vedle sebe, jeden malý, druhý velký. Seňka je o půldruhé hlavy vyšší než Šuchov, a i tu hlavu má, požehnej pámbu, jako škopek.

Jsou přece takoví flákači, že běhají po stadiónech dobrovolně o závod. Ty takhle prohnat, tatrmany, po celém dni práce, se hřbetem ještě nenarovnaným, v mokrých palčácích, v sešlapaných válenkách — a v téhle zimě. Letí, zchvácení jak vzteklí psi, je slyšet jenom ch-ch! ch-ch! Ale co, Ťurin je na strážnici, ten to přece vysvětlí.

Teď běží přímo proti davu — jde na ně z toho děs. Stovky hrdel spustily najednou pekelný řev: a už jim nadávají kurev a sviní, čub a mrzáků. Bodejť by se člověk k smrti nevyleká, když se na něho takhle zběsí pět set chlapů!

Ale hlavně co eskorta?

Nic, s eskortou je to v suchu. A Ťurin je tu taky, stojí v poslední řadě. To znamená, že jim to hlásil o vzal vinu na sebe.

A chlapi řvou jak pavíáni a klejou jak pohani. Je to tartas, že i ten Seňka toho dost slyší. Najednou si odfrkl — a vtom na ně z té své výšky zařve jako lev. Celý život mlčí a teď z ničeho nic spustí, a do nich! Zdvihl pěsti, teď se s někým serve. A hned je ticho. Tu a tam se někdo zasměje.

„Hele, stočtyřko! Tak on není hluchý!“ halekají. „Chtěli jsme si to vyzkoušet.“

Všichni se smějí. I strážní z doprovodu.

„Po pěti ná-stup!“

Ale vrata neotvírají. Sami sobě nevěří. Zatlačili zástup od vrat zpátky. Všichni se na vrata lepí jako hlupáci, jako by se tím dalo něco uspíšit.

„Ná-stup do pěti První! Druhá! Třetí!...“

A pěti, kterou vyvolávají, pokročí vždycky o pár metrů kupředu.

Šuchov mezitím popadl dech. Teď se otočil a vidí — pantáta ouplněk se pozamračil do brunátna, už vylezl celý na nebe. A zdá se, že ho o chloupeček ubylo. Včera touhle dobou stál o hodně výš.

Šuchov se raduje, že všechno dopadlo tak dobře, rejpane kapitána do žeber a hodí udičku: „Ty, kapitáne, jak je to vlastně podle té vaší vědy? Kam se potom poděje starý měsíc?“

„Jak to, kam? Taková nevědomost! Prostě ho není vidět!“

Šuchov kroutí hlavou a směje se: „Ale když není vidět, tak jak můžeš vědět, že je?“

„Tak podle tebe,“ žasne kapitán, „je každých třicet dní na nebi nový měsíc?“

„Co je na tom divného? Podívej, lidi, ti se rodí dennodenně, tak proč by měsíc nemoh jednou za čtyři neděle?“

„Fuj!“ odplivl si kapitán. „V životě jsem neviděl ani jednoho takhle zabeďněného námořníka. Tak kam se teda ten starý poděje?“

„Na to se ptám právě já tebe.“ Šuchov se zazubil.

„No tak? Kam?“

Šuchov si povzdechl a prohlásil trošku pošišlávaje: „U nás se říkalo: jak měsíc zestárne, rozdrobí ho pámbů na hvězdičky.“

„Učinění divoši!“ Kapitán se směje. „To jsem ještě neslyšel. Ty, Šuchove, tak ty věříš v boha?“

„Jakpak jinak,“ podivil se Šuchov. „Jenom to zkus nevěřit, když práskne hrom!“

„A proč to ten pámbů dělá?“

„Co?“

„No drobí ten měsíc na hvězdičky — proč?“

„Co se tak divíš!“ pokrčil Suchov rameny. „Hvězdy, ty přece každou chvilku padají, tak se musí doplňovat.“

„Otočte se, mordhadry,“ huláká doprovod. „Po pěti nástup!“

Počítání už došlo k nim. Prošla dvanáctá pětka páté stovky a vzadu zbyli dva — Bujnovskij a Suchov.

Strážní se motají sem a tam, mudrujou nad sčítacími prkýnky. Někdo chybí.

Kdyby aspoň počítat uměli!

Napočítali čtyři sta šedesát dva, a správně prý má být čtyři sta šedesát tři.

Znova všechny odstrkali od vrat (lidi se na ně zase nalepili), a nanovo: „Po pěti nástup! První! Druhý!“

To jejich věčné přepočítávání rozčiluje proto, že tím člověk už neztrácí erární čas, ale svůj vlastní. A to ještě než se doškobrtáš stepí do tábora a před táborem než si vystojíš frontu na filcunk! Kolony ze všech pracovišť to berou trapem, chtějí jedna druhou předběhnout, aby si dřív odbyly prohlídku a mohly dřív zmizet v táboře. Které pracoviště přijde do tábora první, to dneska kraluje: čeká jídelna, jde si první pro baličky, do úschovny i do individuální kuchyně, na kulturu pro dopisy nebo odevzdat na cenzuru své dopisy, na marodku, k holiči, do lázně — všude je první na řadě.

Eskorta by nás taky nejradši co nejdřív odevzdala a šla si do tábora. Voják je na tom jakbysmet: práce hromada a času málo.

Když začali znovu pouštět poslední pětice, Šuchovovi se chvilku zdálo, že nakonec vybudou tři. Ale kdepak, zase dva.

Počítači běží s prkýnky k veliteli doprovodu. Dohadují se. Velitel křikne: „Parták ze stořtyřky!“

Ťurin udělal půl kroku vpřed: „Zde!“

„Nezůstal ti na teplárně nikdo? Vzpomeň si.“

„Nikdo.“

„Rozmysli si to pořádně, nebo ti utrhu hlavu!“

„Ne, vím to jistě.“

Přítom ale pošilhává po Pavlovi — neusnul nám tam někdo v hale?

„Po partách ná-stup!“ křičí velitel eskorty.

Byli předtím seřazeni po pěticích jen tak, jak se kdo vedle koho postavil. Teď začala strkanice a kravál. Tadyhle jeden křičí: „Šestasedmdesátka ke mně!“

Tamhle: „Třináct! Sem!“ A tam zase: „Dvaatřicítka!“

Stočtyřka byla vzadu za všemi, a hned se tam seřadila. Suchov se dívá — celá parta jde s prázdnýma rukama, tak se zabrali do práce, mezuláni, že ani pár třísek nesebrali. Jen dva mají maličké otýpky.

Tahle hra se opakuje každý den: večer před houkáním si pracanti nasbírají třísek, dřívěk, kousky latěk, svážou to tkalounem z hadříku nebo nějakým mizerným

špagátkem a vezmou si to s sebou. První šťára bývá u strážnice, buď stavbyvedoucí nebo některý předák. Když tam stojí, dá rozkaz ihned všechno zahodit (milióny už prošustrovali, a teď to chtějí nahnat třískami). Ale pracant má svoje počty; když každý přinese z práce aspoň hrstičku dřívěk, bude v baráku víc tepla. Z těch pěti kilo mouru, co fasuje baráková služba na jedna kamna, by se člověk tepla nedočkal. Proto se to dělá taky tak, že si chlapi nalámou a nařežou kratší dřívka, nastrkají si je pod kabát a tak je strážnicí pronesou.

Eskorta, ta jim tady, na pracovišti, nikdy nenařídí, aby dříví zahodili. Strážní přece taky potřebují topivo, a sami si je nosit nesmějí. Jednak jim to nedovoluje uniforma a jednak mají plné ruce — drží samopaly, aby po nás mohli střílet. Teprve když se dojde k táboru, zavelí eskorta: „Od téhle řady až po tuhle, odhodit dřevo - sem!“ Ale odebírají dříví křesťansky. Tak, aby dostali svůj díl táboroví dozorcí i kárové, jinak by přestali nosit vůbec.

Nakonec to dopadá tak, že každý vězeň nosí dříví každý den. Ale nikdy neví, kdy je donese a kdy mu je seberou.

Zatímco Šuchov šmejdil očima, kde by se dala pod nohama zobnout nějaká tříštička, měl už Ťurin všecky spočítané a hlásil veliteli eskorty: „Stočtyřka — plný počet!“

Je tu už i César, přešel od škrobáků ke své partě. Pobafává z lulky, červený ohýnek mu ozařuje obličej. Černý knír má celý ojíněný. Ptá se: „Tak co, kapitáne, jak se daří?“

Co ví zahřátý o zmrzlém? Hloupá otázka — „jak se daří“.

„Jak,“ pokrčí kapitán rameny. „Nadělal jsem se, že nemůžu narovnat hřbet.“

A myslí si, radši kdyby ho napadlo dát mi zapálit.

Taky že mu César dá. Z celé party se drží jenom kapitána, jinak si tu nemá s kým pořádně popovídat.

„Chybí chlap ve dvaatřicítce! Ve dvaatřicítce!“ Křičí najednou jeden přes druhého. Zástupce z dvaatřicítky a s ním ještě jeden mládenec už metou k auto-dílnám chlapa hledat. A v davu to přeskakuje: Kdo je to? Co je to zač? Nakonec doběhlo až k Šuchovovi, že chybí nějaký prťavý černý Moldavan. Který Moldavan by to mohl být? Že by ten, co se o něm říká, že byl rumunský špión, opravdický špión? Špiónů je v každé partě nejmíň pět, ale ti jsou nepraví, z těch špióny jenom nadělali. Vedou je v papírech jako špióny, ale ve skutečnosti jsou to prostě vojáci, kteří byli v zajetí. Šuchov je taky takový špión.

Ale ten Moldavan, ten je pravý.

Velitel eskorty se podíval do seznamu a celý z toho zčernal. Co by asi čekalo velitele eskorty, kdyby mu pláchl špión?

Všechny v zástupu popadl vztek, Šuchova taky. Co je to za děvku, za mrchu, za všiváka, za pazoura? Nebe už je tmavé, to světlo, to už je z měsíce, tamhle už jsou hvězdy, mráz nabírá noční sílu — a on, smrad jeden, nikde! To ses dost nenadělal,

hajzle? To jti málo těch jedenáct hodin šichy ode tmy do tmy? Jen počkej, prokurátor ti přidá!

A Šuchovovi nejde na rozum, že by se někdo mohl zabrat do práce, až by přeslechl houkání.

Už úplně zapomněl, že sám před chvílí pracoval zrovna tak, a měl zlost, že party jdou ke strážnicí moc brzo. Teď mrzl jako všichni a dostal čím dál větší vztek jako všichni, a připadlo mu, že zdrzet je ten Moldavan takhle ještě půl hodiny, že by ho roztrhali jako vlci tele, kdyby jim ho eskorta vydala !

A teď teprve začal mráz dělat dílo! Nikdo nestojí — každý buď podupává na místě, nebo chodí, dva kroky tam a dva kroky zpátky.

Lidi se dohadují, jestli mohl Moldavan utéct. Jestli utekl už ve dne, to je něco jiného. Ale jestli se schoval a čeká, až stáhnou stráže z věží, to se nedočká.

Jestli za sebou nenechal stopu, tam co podlezl dráty, a nenajdou ho tři dny a tři noci, tak budou na těch věžích dřepět tři dny a tři noci. A kdyby to trvala týden, tak týden. To mají v předpisech, staří kárové ta znají. Vůbec, když někdo uteče, s eskortou to dopadá bledě, honí je jako psy, beze spánku a bez jídla. A strážní se potom kolikrát rozběsní tak, že ho živého nepřivedou.

César mluví do kapitána: „Například, jak se ten cvikr zachytí na lodním laně, ta si přece pamatujete ?”

„M-no jo...” kapitán si pokuřuje.

„Nebo ten kočárek na schodišti, jak jede a jede dolů.”

„No... Ale život na lodi je tam trochu jako na divadle.”

„To máte tak, my jsme trochu zhýčkaní moderní snímací technikou...”

„Nebo ti červi, co lezli po tom mase, ti byli úplně jako žížaly. To byli opravdu tak velcí červi?”

„Menší se ve filmu nedají ukázat.”

„Já myslím, kdyby to maso přivezli teď k nám do tábora místo těch našich rybiček, a nemyté a neoškrábané kdyby to vrazili do kotle, že by si každý...”

„Á — a — a!” zařvali káravé.

„Hú-u-u!”

Uviděli, jak z dílen vyběhly tři postavičky, to znamená, že Moldavan je tam taky.

„H — ú — u — ú!” hučí zástup u vrat.

A když ti tři přiběhli blíž, spustili chlapi jeden přes druhého: „Všiváku! Paznehte! Prasáku! Kurvo zkurvená! Mrzáku! Děvko!”

A Šuchov řve taky: „Všiváku!”

Copak je to legrace, ukrást takhle pěti stům lidí víc než půl hodiny!

Moldavan utíká jak malá myš, hlavu má vraženou mezi ramena, „Stát!” křičí strážný. A zapisuje si K—460. „Kdes byl?”

A už jde na něho a otáčí pušku pažbou kupředu.

Z davu všichni křičí: „Svině! Chcíplotino! Hajzle!”

Ale někteří ztichli ihned, jakmile seržant začal obracet pušku. Chlap ani nemuká, hlavu má sehnutou, couvá před strážným. Zástupce z dvaatřicítky vystoupil z řady: „Zalezl si dobytek na lešení, schovával se tam přede mnou, pak se tam zahřál a usnul.“ A báb ho pěstí za krk! A báb ho do týla! Tím ho odehnal od strážného.

Moldavan ucouvl, ale hned proti němu vyskočil Maďar, taky z dvaatřicítky, a kop ho do zadnice! A ještě jednou!

Tohle je, kamaráde, jinší kafe než dělat špióna. Dělat špióna, to dokáže každý pitomec. Takový špión si žije, ručičky si nezašpiní a je mu veselo. Ale zkus to odkroutit si v kárném deset tvrdých s krumpáčem a lopatou! Strážný nechal pušku klesnout. A velitel eskorty řve; „Od-sto upit od vrat! Po pěti ná-stup!“

Potvory, zas budou počítat! Jaképak teď počítání, když je to stejně jasné? Chlapi začali hučet. Všechno vztek se teď od Moldavana obrátil proti eskortě. Chlapi hučí a nehýbají se od vrat.

„Co že — é?“ zařval velitel. „Mám vás posadit do sněhu? Posadím vás jedna dvě. A budete sedět do rána!“

Ten se dvakrát rozmýšlet nebude. Kolikrát už lidi takhle posadili. Dokonce lehnout si museli: „K zemi! K líci zbraň!“ Všechno už tu bylo, kárové to znají. Začali pomaloučku ucouvávat od vrat. „Zpát-ky! Zpát-ky!“ pohání eskorta.

„Je to pravda,“ vztekají se zadní na ty vpředu. „Co se na ty vrata lepíte, parchanti?“ A ustupují tlaku. „Po pěti ná-stup! První! Druhá! Třetí!“

Měsíc už svítí naplno. Projasnil se, ztratil brunátný nádech. Zvedl se nad obzor o dobrou čtvrtinu své dráhy. Večer je v tahu !... Mrcha Moldavan! Mrchy eskortáci! Mrcha život!

Chlapi vpředu, už odpočítání, se teď otáčejí, stoupají si na špičky a natahují krky — zbydou v poslední pětici dva nebo tři? Na tom teď visí všechno.

Šuchovi se teď zase chvilku zdálo, že čtyři. Div neomdlel strachy: jeden navíc! Znova přepočítávat. Ale ukázalo se, že to zase ten kojot Fet'ukov. Cíhal na špačka od kapitána, ztvrdl tam, nepostoupil včas do své pětice a teď to vypadalo, že jeden přebývá.

Zástupce velitele stráže mu vzteky jednu vrazil.

Dobře mu tak!

V poslední pětce jsou teď tři. Chvála pánubohu, souhlasí to!

„Od-stoupit od vrat!“ ponouká zase strážný.

Ale kárové tentokrát nebručí, vidí, že už vycházejí vojáci ze strážnice a obstupují prostranství za vraty. To znamená, že se bude pouštět ven.

Civilní předáky nevidět, stavbyvedoucího taky ne, hoši svoje dřevíčka pronesou.

Otevřeli vrata. Za nimi, u zábradlí z trámů, samozřejmě zase vedoucí doprovodu a kontrolor: „Pr-vní! Druhá! Třetí!...“

Když jim to vyjde i teď, stáhnou strážné z věží.

Ale od nejvzdálenějších věží podél celého pracoviště — to je, panečku, co šlapat!

Teprve když vyvedou z pracovního prostoru posledního vězně a počet souhlasí, volají telefonem na všechny věže: odchod! Když má velitel stráže filipa, velí jedním vrzem odchod do tábora. Ví, že utéct nemá vězeň kam a strážní z věží že kolonu dohoní. Když je ovšem velitel trouba, tak se bojí, že nebude mít proti kárům dosti ozbrojených sil, a čeká. Dnešní velitel patří taky mezi ty zabeďněnce. Čeká. Celý den trčí kárové na mraze, jsou zkřehlí, že v nich tuhne krev.

A teď, po odhoukání, aby stáli a mrzli ještě celou hodinu. Přesto je nepálí tolik mráz jako vztek: večer je ztracený! Teď už si člověk v táboře nic nezařídí.

„A čím to, že se tak vyznáte, jak to chodí na anglických lodích?“ ptají se v sousední pěťici kapitána.

„To je tak, já strávil celý měsíc na anglickém křižníku, měl jsem tam vlastní kajutu. Doprovázel jsem konvoj jako styčný důstojník. A představte si, už bylo po válce a anglický admirál, čert mu to, chlapovi, napískal, mi pošle na památku dar. „Jako výraz díků.“ Žasnu a přitom ho proklínám!... A tak to házejí všechno do jednoho pytle... Není to žádná slast sedět tady pohromadě s benderovci.“

Divná, zvláštní věc, když si to tak člověk uvědomí: holá step, opuštěné staveniště, sníh se třpytí v měsíci. Strážní už jsou na místech, deset kroků jeden od druhého, zbraně připravené k palbě. Černé stádo těch kárů, a ve stejném kabátě Šč — tři sta jedenáct — člověk, který si bez zlatých ná-rameníků život ani představit nedovedl, kamarádil s anglickým admirálem — a teď tahá nosítka s Feťukovem. Člověk se dá otočit na jednu stranu, a na druhou taky... Konečně je doprovod pohromadě. A bez „litanie“, rovnou: „Pochodem v chod! A rychle!“

To víte. Tudle! Teď najednou rychle! Všechny ostatní kolony už jsou stejně před námi, tak jaképak spěchy. Kárové si nic neřekli, ale všem je to jasné: predtím jste zdržovali vy nás, teď zase my vás. Však vy byste taky rádi do tepla...

„Plný krok!“ křičí velitel. „Celo, plný krok!“

Trhni si nohou s plným krokem! Kárové si jdou pekne stejnomerne, hlavy dole, jako o pohrbu. Teď už nemáme co ztratit, stejne budeme v táboře poslední. Nechtel jsi po lidsku — tak se teď treba urvi.

Velitel ještě chvílku poštekával „plný krok“, potom však pochopil, že kárové rychleji nepujdou. Strílet se nedá — jdou v kolone, v peticích, drží krok. Není v moci velitele prinitit je, aby šli rychleji. Vždyt jedině, co vezne zachranuje, když jdou ráno do práce, je to, že se táhnou jak mlezivo. Kdo moc rychle behá, ten se konce trestu nedožije — ulítá se, padne.

A tak si jdou pekne krok co krok a sporádane. Povrzávají si po snehu. Nekterí si potichoucku povídají, a nekterí jdou jen tak. Šuchov se začal rozpomínat, co všechno to vlastne nestacil ráno v táboře udelat. A vzpomnel si na marodku! Není to div? Pri práci na marodku úplne zapomnel.

Teď se na marodce právě přijímá. Kdyby nevecerel, ještě by to stihl. Jenže teď jaksi už žádné lámání necítí. A teplotu by mu taky nenamerili... Nac ztrácat čas?

Premohl to bez doktoru. Stejne by ti doktori cloveka do-kurýrovali leda k tomu kabátku z prken.

Marodka ho ted netáhla, špekuloval spíš, jak si prilepšit k veceri. Byla jediná nadeje, že César dostane balíček, mel ho dostat už dávno.

Ale vtom jako bkolonu nekdo vymenil. Zahoupala se, ztratila krok, škublo to s ní a celá se rozhucela. A než se zadní petice, a mezi nimi i Šu-chovova, nadály, nestacily už dohánět ty pred sebou krokem, musely je zacít dobíhat. Pár kroku vždycky popojdou a potom zase klus.

Když se poslední rady kolony vyškrábaly na kopec, uvidet i Šuchov, co se deje: napravo od nich, daleko ve stepi, se cernala další kolona. Šla šikmo proti naší kolone, a jak ji uvidela, zrejme taky prudce pridala.

Mohla to být jen kolona z mechanických dílen, je v ní asi tri sta lidí. Nejspíš meli taky smulu, taky je zdrželi. Ale kvuli cemu je? Pravda, u nich se nekdy stane, že je zdrží kvuli práci. Treba nedokoncili opravu nějakého stroje. Jenže tem je to fuk, ti jsou celý den v teple.

Tak, a ted kdo s koho. Mládenci utíkají, doslova utíkají. Doprovod prešel taky do klusu a velitel jen každou chvíli krikne: „Neroztahovat! Dobíhej tam vzadu! Vzadu dobíhat!"

Hergot, dej pokoj! Co štekáš? Copak nedobíháme?

A všechno, o cem kdo mluvil i o cem kdo premýšlel, všechno je zapomenuto a celá kolona má jediný zájem: „Predehnat! Vzít je!"

A náhle se všechno pomíchalo jako sul s peprem, doprovod už najednou není pro káry nepřítel, ale přítel. A nepřitelem je tamta kolona.

Do všech najednou vjela veselost a zlost je prešla.

„Tempo! Tempo!" kricí zadní na ty vpředu.

Naše kolona se vrátila do ulice a mechanici zmizeli za obytnou čtvrtí. Zacal závod poslepu.

Prostředkem ulice se ted naší kolone běží líp. A taky doprovod nemá po stranách tak hrbolatou cestu. Tady je musíme vzít!

Musíme vzít mechaniky taky proto, že je prohlížejí v bráne zvlášt dlouho.

Od té doby, co se v tábore zacalo zabíjet, je vedení presvedceno, že nože se delají v mechanických dílnách a odtud že se pronášejí do tábora. Proto filcují mechaniky v bráne zvlášt přísně. I pozde na podzim, zem už byla studená jako led, jim každý den ještě narizovali; „Mechanici boty dolu! Boty do rukou!" Nechali je stát bosky a tak je prohlíželi.

A i ted, mráz nemráz, vždycky ukážou prstem: „Ty tam, pravou válenku dolu! A ty levou!"

Kára sundá válenku, poskakuje po jedné noze a pritom musí válenku obrátit a zatřepat onucí na dukaz, že tam žádný nuž nemá.

Šuchov ovšem slyšel — jestli je to pravda nebo ne, to neví — že mechanici už v

léte prinesli do tábora dva sloupky na odbíjenou a v tech že meli všechny nože poschovávané. V každém sloupku deset dlouhých nožů. Ted se na ne v tábore obcas prijde, jednou tadyhle, jednou tamhle.

Tak prebehli klusem kolem nového klubu, minuli obytnou čtvrť a drevarský kombinát a vyrazili do zatáčky vedoucí přímo k bránu do tábora.

„Hu — hú — u!“ vyrazila ze sebe kolona jako jeden muž.

Práve sem, na tohle stycné místo obou cest meli namíreno! Mechanici se opozdili, zustali nejakých sto padesát metru vpravo.

Tak, a ted už jdou klidne. Všichni v kolone se radují. Zajecí radosti no prosím, ještě žáby se nás bojí.

A už je tu tábor. Je stejný, jaký byl, když ho ráno opustili: tma, kolem celého tábora prkenná ohrada, a na ní lucerny. Zvlášť huste svítí lucerny pred strážnicí. Prostranství, kde bude prohlídka, je jak zalité sluncem.

Ale ještě než dojdou ke strážnici...

„Stát!“ krikl zástupce velitele. Odevzdá samopal jednomu strážnému a pribehne tesne ke kolone (priblížit se ke kolone se samopalem mají zakázáno). „Všichni, kdo stojí na pravé strane a nesou drevo, odhodit je doprava.“

Ve vnejších radách driví neschovávali a zástupce na všechny dobre vidí. Vzduchem se mihl jeden svazecek, pak druhý, tretí. Nekterí by si rádi schovali drívka dovnitr mezi rady, ale sousedé hned na ne: „Kvuli tobe to seberou ostatním taky! Hod to tam, slyšíš!“

Kdo je trestancuv nejvetší nepřítel? Zase trestanec. Kdyby se trestanci nehryzali jako ti psi mezi sebou! Darma mluvit!...

„Pochodem v chod!“ krikl zástupce velitele.

Zamířili ke strážnici, Sbíhá se sem pet cest — pred hodinou se tu tlacily kolony ze všech pracovišt. Kdyby se podél každé té cesty zacaly stavet ulice, stálo by v budoucím meste, tam, kde je ted strážnice a filcunk, urcite hlavní náměstí. A jak se sem ted ze všech stran hrnou kolony z pracovišt, tak by se tam potomcházely pruvody.

Dozorci už se ohrívali na strážnici. Ted vycházejí a stavejí se kolone do cesty.

„Ro-zepnout kabáty! Ro-zepnout bluzy!“

A rozprahují paže. Zas budou lidi pri prohlížení objímat. Plácát pres boky. Zkrátka jako ráno.

Rozepnout se ted, to už nic není, ted jdeme domu.

Tak to tady všichni říkají — „domu“.

Na to druhé doma si clovek za celý den nemá kdy vzpomenout.

Už zacali prohlížet prední rady, když Šuchov pristoupil k Césarovi a rekl: „Césare Markovici! Já skocím hned od strážnice k balíckum a budu vám držet místo ve fronte.“

César otocil k Šuchovovi kníry jako z kovu ulité, cerné a ted zespodu bílé: „Nac

držet místo, Ivane Denisovici? Treba mi nic nepřišlo."

„Když nepřišlo — no bože. Deset minut pockám, a když se neobjevíte, seberu se a pujdu na barák. (Pritom si Šuchov sám pro sebe říká — když neprijde César, přijde možná nekdo jiný, kdo si místo ve fronte rád koupí.) César už se zrejme nemůže balíku dockat.

„Tak dobrá, Ivane Denisovici, skoc tam. Ale vic než deset minut necekej."

Za chvilicku už je Šuchov na rade. Dnes nemá co schovávat, jde beze strachu. Rozepjal si pomalicku kabát, pak rozvázal pásek z plachtoviny a rozhalil i bluzu.

Byl si dnes opravdu jist, že nic zakázaného nenese, ale prece mu to nedalo — za osm let kriminálu se mu ostražitost stala zvykem. A tak strčil ruku do kapsy na kolene, aby se presvedcil, že tam skutečne nic nemá.

Jenže v kapse byla pilka, ten kousek pilového listu! Sebral ji dnes jen tak, jako dobrý hospodár, uprostred pracovište, a vubec ji nemínil pašovat do tábora.

Nemel to v úmyslu, ale ted, když už ji donesl až sem, přišlo mu hrozne líto ji zahodit. Dá se z ní prece vybrousit malá kudlicka, aspon ševcovská nebo krejcovská.

Kdyby ji byl chtel pronést, byl by si dobre promyslel, kam jí schovat. Jenže ted už má pred sebou jen dve rady a první z tech dvou petic práve pokrocila k prohlídce.

Ted se musel rozhodnout rychle jako blesk: bud ji za zády poslední petice nenápadne pustí na sních (kde ji pak hned najdou, ale nebudou vedet, komu patří), nebo ji pronese.

Za tuhle pilku by mu mohli naporit deset dní korekce, kdyby ji označili za nuž.

Ale takový malý ševcovský knejp, to by byl zase výdelek, chleba!

Bylo mu líto pilku zahodit.

A Šuchov si ji zastrcil do vatované palecnice.

V tu chvíli zaveleli a další petice pokrocila k prohlídce.

Takže tu ted zbyli sami, jako na holé dlani, poslední tri: Senka, Šuchov a ten chlapík z dvaatricítky, co utíkal hledat Moldavana.

Práve proto, že byli tri a meli proti sobe pet dozorců, mohl si Šuchov vybrat, ke kterému z tech dvou na pravé strane pristoupí. Nevybral si mladého červenolícího, šel ke starému, s šedivým knírem. Starý byl samozrejme zkušený, a kdyby chtel, pilku by našel. Ale práve proto, že byl starý, služba mu jiste k smrti lezla z krku.

Šuchov si zatím stáhl obe palecnice, tu s pilkou i prázdnu, vzal je do jedné ruky (tu prázdnu vystrcil hodne dopredu), do téže ruky uchopil motouzek, co mel kolem pasu, bluzu si úplně rozepjal, úslužne zvedl vzhuru šosy kabátu i bluzu (nikdy nebyl pri prohlídce tak preochotný, ale ted chtel zduraznit, že nemá co schovávat — jen si posluž!) — a na povel pristoupil k vousáci.

Ten poplácal Šuchovovi boky a záda, pleskl ho pres nákolenní kapsu, nic, prohmatl šosy bluzu a kabátu, taky nic, a už když ho pouštel, jen tak pro jistotu zmáckl nastrcenou prázdnu palecnici.

Dozorce sevrel v ruce palecnici a Šuchova jako kdyby nekdo sevrel kleštěmi. Ještě jedno takovéhle zmáčknutí a už v tom lítá, už má korekci. Tri sta gramu denne a teplé jídlo jednou za tri dny. Okamžite si predstavil, jak tam zeslábne a vyhladoví a jak těžko se pak bude vracet do toho stavu, v jakém je ted—kdy ani nehladoví, ani nemá dost, ale je jak houžev a vydrží. A v tu vterinu se v duchu pomodlil, vroucne a naléhave: „Panebože, zachran me! Nedávej mi korekci!”

Všechny ty myšlenky mu probleskly hlavou, zatímco dozorce mackal první palecnici a už zdvihal ruku, aby stejne zmáckl tu druhou vzadu (kdyby je Šuchov držel každou v jedné ruce, byl by po nich dozorce hmátl obema rukama najednou). Ale právě v tom okamžiku všichni uslyše, jak vedoucí prohlídky, který mel naspech, protože už chtel mít prohlídku odbytou, krikl na eskortu: „Vedte mechaniky!”

A dozorce s šedivými kníry, místo aby prohlédl i druhou palecnici, mávl jen rukou — plav, chlape. A pustil ho.

Šuchov se rozbehl za svými. Ti už stáli v peticích mezi dvema dlouhými kládami, jaké bývaly na dobytčích trzích — uvazovali se k nim kone — a tady tvorily jakousi ohradu, do které se kolona zahánela. Bežel jak pírkó, zem pod nohama necítil, ale podruhé, z vdecnosti, už se nepomodlil, protože ted na to nemel kdy, a ostatne k cemu by to ted bylo dobré?

Eskorta, která vedla jejich kolonu, ted ustoupila úplně stranou, uvolnovala místo pro doprovod mechanických dílen a cekala jen na svého velitele. Všechno dríví, co jejich kolona odhodila pred prohlídkou, si posbírali pro sebe strážní z doprovodu a dríví, které jim zabavili dozorcí pri prohlídce, leželo na hromade u strážnice. Mesíc se kutálel výš a výš, mráz v bílé jasné noci houstl. Velitel eskorty, který si šel na strážnici pro potvrzení, že rádne odvedl ctyri sta šedesát tri hlavy, tam rekl neco Prjachovi, zástupci Volkového, a ten vykrikl: „K — ctyri sta šedesát!”

Moldavan, který se zavrtal do samého stredu kolony, vzdychl a vystoupil k pravé závore. Hlavu mel pořád ještě svešenou a vklínenu mezi ramena.

„Pojd sem!” ukázal Prjacha prstem, kudy má kládu obejít.

Moldavan ji obešel. Pak dostal rozkaz založit ruce za záda a zustat tam takhle stát.

Ta znamená, že na nej budou šít pokus o útek. Pujde do korekce.

Kousek pred bránou, napravo a nalevo od ohrady, se postavili dva strážní. Brána, vysoká jako tri chlapi, se pomalu otevrela a rozlehl se povel: „Po peti ná-stup!”

Odhánet od vrat se tady nemusí: každá brána se otvírá vždycky dovnitr tábora, aby ji vezni nemohli vyvrátit, ani kdyby se do ní zevnitr oprel celý zástup.

„První! Druhá! Tretí!...”

A právě pri téhle vecerní proverce je pro vezne, který se vrací táborovými vraty zpátky — nejvíc ošlehaný vetrem, vymrzlý a vyhladovelý — právě ted je pro neho jedna naberacka vrelé vecerní šlichty totéž co déšť v dobe sucha. Zhltne ji celou naráz. Ta naberacka je ted pro neho víc než svoboda, víc než celý budoucí život.

Když veznové vstupují táborovými vraty, jdou jak vojsko z tažení, šlapou, jen to zvoní, pevným a dlouhým krokem — všechno z cesty pryč!

Pro nejakého škrabáka ze štábního baráku je pohled na tu hradbu vstupujících veznu desivý.

Teprve po tomto pocítání je vezen, poprvé od toho okamžiku, kdy ráno v pul sedmé zazvonili k nástupu do práce, zase svobodný clovek. Prošli hlavní bránou, pak malými vraty koridoru, ušli ještě kousek po táborové silnici, mezi dvema dílci plotu — a ted si běžte, kam kdo chcete.

Kam kdo chce, ale partáky už chytá úkolár: „Partáci na VPO!“

Šuchov prolítl kolem korekce, mezi baráky a rovnou k výdejne balícku. A César, aby si nezadal, vykročil dustojným krokem na druhou stranu, ke sloupu, kolem nehož se to jen hemžilo. Byla na nem přibitá desticka z prekližky a na ní byli inkoustovou tužkou napsáni všichni, kdo dnes dostali balíček.

V tábore se na papíre skoro nepíše, většinou se píše na prekližce. Je to na té desticce nejak pádnejší, zarucenejší. Orgáni i úkolári si na ní taky zapisují pocet káranču. Na zítrek si prkýnko pekne oškrábeš — a mužeš psát znova. Zlepšovák.

Ti, co zustávají pres den v tábore, si obcas zaposkocí taky takhle: prectou si na prkýnku, kdo má balík, už ho cekají tady na silnici a hned mu hlásí číslo. Víc než nejaké to cigárko z toho neukápne, ale i to je dobré.

Šuchov dobehl k výdejne — barák má přístavek a k tomu prilípli ještě další přístenek. Nemá zvencí žádné dvere, zima si tam leze jak chce, ale marná sláva, pod strechou je pod strechou.

V přístenku se fronta stácí podle zdi. Šuchov se postavil za posledního. Pred ním stojí asi patnáct lidí, to je víc než hodina, práve tak do vecerky. A ti z teplárny, co se teprve šli dívat na seznam, ti budou všichni za Šucho-vem. A všichni mechanici taky. Ti budou mít co delat, aby si nemuseli pro balík podruhé, zítra ráno.

Veznové stojí v rade s všelijakými vácky a pytlícky. Tam za dvermi (Šuchov sám vomhle tábore nedostal balík ještě ani jednou, ale ví to z doslechu) otevrou bedýnku sekyrkou a dozorce všechno vlastnorucne vytáhne a prohlédne. Tohle rozřeže, tamhleto rozlomí, tamto prohmatá nebo presype. Když je to neco tekutého ve sklenených lahvích nebo v plechovkách, otevrou to a vylejou ti to treba do nastavených dlaní nebo do pytlíka z rucníku. Sklenici nedají, sklenic se nejak bojí. A když je tam nejaké zvláštnejší pecivo nebo jiná sladkost, salám nebo ryba, dozorce si klidne uždíbne. (A jen to zkus pípnout — hned se neceho chytí, tohle je zakázáno, tamhleto není povoleno — a balík ti nevydá. Kdo dostane balík, musí dávat, porad jenom dávat kdekomu, pocínaje tím dozorcem.) A když celý balík takhle prehrabou, bedýnku ti nedají, hezky si to všechno smet do pytlíku a treba i do šosu od kabátu a odprejskni, ceká další. Nekdy cloveka tím spechem tak vyjukají, že treba na pultu neco zapomene. Ale pro to at se nevrací. Je to pryč.

Kdysi, když byl ještě v Ust-lžme, dostal Šuchov taky párkrát balík. Ale sám žene

napsal, aby nic neposílala, že je to zbytečné, aby neutrhovala detem.

Pro Šuchova bylo snazší uživit na svobodě celou rodinu než tady sám sebe. Ale vedel dobre, co taková zásilka stojí, a vedel, že ždímat takhle rodinu deset let nemůže. To se radši obejde bez balíčku.

Ale presto, že se tak rozhodl, prece jen, kdykoli dostal nekdo z party nebo z baráku balík (což bylo skoro denne), pokaždé ho zabořelo, že není pro neho. A trebas žene prísne zakázal posílat cokoli, i o velikonocích, a nikdy nechodil ke sloupu se seznamem, leda pro nekoho bohatého z party — pres to všechno, buhvíproc, nekdy cekal, že nekdo pribehne a rekne: „Šuchove! Clovece, co nejdeš? Máš balíček!"

Ale nikdo nikdy nepribehl...

A mel čím dál tím méne duvodu, aby se rozpomínal na ves Temgenovo a na svou chalupu... Život v táboře ho drchal od budíčku do večerky a nenechával mu ani chvilku na bláhové vzpomínání.

V tuto chvíli, zatímco stál mezi temi, kdo své útroby kojili blahou predstavou, že se za chvilku zakousnou do špeku, že si namažou chleba máslem nebo že si osladí cukrícem — v tuto chvíli mel Šuchov jenom jedno prání: stihnout to do jídelny s partou a sníst šlichtu horkou, nevystydlou. Studená nemá z poloviny takovou cenu jako horká.

Ríkal si, jestli César nenašel svoje jméno v seznamu, je už dávno v baráku a myje se. A jestli se tam našel, tak ted shání pytlícky, kelímky z umelé hmoty, všelijaké obaly. Práve kvuli tomu slíbil Šuchov, že deset minut pocká.

Tady v rade taky zaslechl novinu: tento týden už zase nebude nedele, zas tábor o jednu nedeli okradou. Cekal to a cekali to všichni. Když je v mesíci pet nedelí, povolí jen tri a dve další ženou lidi do práce. Cekal to, ale když to ted uslyšel, jako když ho uštkne: komu by taky nebylo lito krvave zasloužené nedele? Ale ve fronte rikají správně: volný den dokážou pokazit i v táboře. Vždycky si neco vynajdou. Bud se pristavuje lázen, nebo se nekde staví zeď, aby se tudy nemohlo procházet, nebo se uklízí tábor. Jindy se zas vymenují slavníky, vysypávají se piliny a na palandách se hubí štenice. Nebo si vyvzpomenou kontrolu totožnosti podle fotografií. Anebo inventarizaci: marš ven se všim, co máš, a tak cum venku pul dne. Nejvíc jim asi jde na nervy, když vezen po snídani spí. Rada postupovala. Pomalu, ale prece. Jeden holic, jeden úcetní a jeden z kulturne výchovného šli dovnitr bez fronty. Nikoho se neptali a toho, co byt na rade, odstrčili. Jenže to nebyli žádni prachsprostí kárové, nýbrž tvrdí prominenti, největší lumpi z celého tábora. Tyhle lidi pokládali pracanti za neco ještě horšího než psí lejno (stejne jako oni pracanty). Ale hádat se s nimi nemelo smysl: prominenti jsou jedna ruka mezi sebou i s dozorci.

Pred Šuchovem však bylo porád nejakých deset lidí a dalších sedm dobehlo a postavilo se za neho. V tu chvíli prošel obdélníkem dverí César. Shýbl se, aby se neuhodil. Na hlave mel novou kožišinovou cepici, kterou mu poslali z domu.

(Zrovna treba ta cepice. César kohosi podmazal a dostal povolení nosit cistou novou, mestskou cepici. A jiným sebrali i ty ošuntelé z fronty a dali m táborové z rybího kožichu.) César se na Šuchova usmál a hned se pustil do reci s obrýleným podivínem, který celou dobu cetl v rade noviny: „A jeje, Petr Michajlovic!”

A už kvetou jeden pro druhého jak ty vlci máky. Ten podivín říká: „Podívejte, mám cerstvou "Vecerní Moskvu"! Dostal jsem ji poštou." „Neríkejte?!” A už zaboril nos do novin i César. Jenže u stropu je žárovnicka, že sotva mrká, copak se v tom ty blešky dají cít? „Je tady ohromne zajímavá recenze o Zavadského premiére!...” Ti Moskvani, ti se cujou na dálku, jako psi. A jen se sejdou — hned se to zacne cichat a ocichávat po svém. Huba jim pritom jede — kdo rekne víc slov. A když tak brebentí, ruského slova v tam kale není, jako když clovek poslouchá Lotyšé nebo Rumuny. Ale César už má v ruce všechny pytlícky, v porádku, jak je má mít „Tak já... Césare Markovici...” šeptá Šuchov, „Já abych šel, ne?” „Samozrejme, samozrejme,” zvedl César černé kníry od novin. „Tak za kým to vlastne stojím? A kdo je za mnou?”

Šuchov mu vyložil, kdo je po kom na rade. A protože necekal, že by si César vzpomnel na veceri, zeptal se: „Mám vám prinést veceri?”

To myslel z jídelny do baráku, v misce. Nosit jídlo je prísne zakázáno, zakazovalo se to už nescílnkrát. Chytají lidi, vylévají misky na zem, strkají do korekce — a stejne je to marné. Nosí se a bude se nosit, protože kdo má v tábore neco na práci, ten to s partou do jídelny nikdy nestihne.

Zeptal se, jestli má prinést veceri, a v duchu si říká: „Snad nebudeš škrob a tu veceri mi dáš. K veceri prece není kaše, jenom holá šlichta!...”

„Ne, ne,” usmál se César, „veceri snez sám, Ivane Denisovici!”

Práve na to Šuchov cekal! A ted vylítl zpod prístenku jako pták z klece, a karé pres tábor!

Veznové pobíhají všemi smery. Pred casem vydal nácelník tábora tenhle rozkaz: žádný káranec nesmí chodit táborem sám. Všude, kam je to možné, at jde celá parta v útvaru. Tam, kam celá parta najednou jít nepotrebuje, treba na marodku nebo na záchod, dát vždycky dohromady skupinu ctyr peti lidí o jeden at si je vezme na povel. Ten at je vede v útvaru tam, at na ne pocká a zpátky at jdou zase v útvaru.

Nácelník na tomhle rozkazu strašne rajtoval. Nikdo si netroufal mu odporovat. Dozorci chytali maníky, zapisovali si čísla, strkali lidi do korekce — a stejne jim rozkaz zkrachoval. Potichu a do ztracena, jako mnoho jiných, s velkým kraválem vyhlášených rozkazu. Treba si sami dají zavolat maníka k bezpecákovi. Prece se s ním nebude posílat celé družstvo! Nebo si potrebuješ skocit do proviantu pro vlastní potraviny, nac já bych chodit s tebou? Nebo tamhleten by zase rád na kulturu precíst si noviny, kdo by tam s ním chodil? Tenhle jde dát válenky do správký, ten jde do sušárny, nekdo chce proste z baráku do baráku (to se zakazuje ze všeho nejvíc!) — copak je nekdo udrží?

Tímhle rozkazem chtel náčelník sebrat lidem poslední svobodu, ale pohorel s tím, pupkác.

Cestou do baráku potkal Šuchov dozorce a pro jistotu pred ním smekl. Vbehl do baráku a v baráku binec: nekomu šlohli pres den přídel — chlapi rvou na službu a služba na ne. Kout, kde spí stoctyrka, je prázdný.

Šuchov pokládá vecer za vydarený už tehdy, když po návratu do tábora nejsou slamníky zprevraceny, když se pres den v baráku nefilcovalo.

Ted se vrhl ke své palande — cestou honem ze sebe shazoval kabát. Kabát nahoru, palcáky s pilkou nahoru, hmat po slamníku, hodne hluboko — ranní kousek chleba je na míste! Byl ted rád, že ho zašil.

A hned zase trapem ven! Do jídelny!

Prosmýkl se tam jako lasicka, nenarazil cestou na jediného dozorce. Potkával jen vezne, potloukali se táborem a dohadovali se o přídelu.

Venku je v měsíční záři čím dál svetleji. Všechny lucerny pobledly a baráky vrhají černé stíny. Do jídelny se jde po ctyrech širokých schodech, ty jsou ted taky ve stínu. Ale nad nimi se kejklá malá lucerna a v mrazu to píská. Žárovky mají kolem sebe duhu, snad to delá mráz, snad špína.

Existovalo další přísné narízení náčelníka tábora: do jídelny necht chodí party v dvojstupu. A když party dojdou až k jídelne, nesmejí nahoru na schody, musí se preradit do petic a cekat, dokud je služba nustí dovnitr.

Služby v jídelne se jako klíšte držel Kulhavec. Zarídil si to, že mu kulhání uznali jako invaliditu, ale je to, mrcha, chlap jako hora. Porídil si brezový klacek a tím cepuje ze schodu každého, kdo tom leze jinak než na jeho povel. Každého prece ne. Kulhavec má oci jako rys, pozná cloveka i ve tme a odzadu a neuhodí nikoho, kdo by mohl natlouct hubu jemu. Bije jen ty vecne bité! Šuchova taky jednou praštil.

Má titul „služba“. Ale když se to uváží, je to šlechta! — je prece jedna ruka s kuchari!

Dnes jsou schody obsypané — bud že se všechny party prihrnuly najednou, nebo že je moc dlouho mustrovali. Na schodech stojí Kulhavec, Kul-havcuv poskok a sám vedoucí jídelny. Dovedou si poradit i bez dozorce, cuby.

Vedoucí jídelny je vyžraná bestie, hlavu má jako dýni, ramena metr široká. Ta síla v nem tak hraje, že chodí, jako by byl na pérách, jako by je mel v rukou i v nohou. Nosí cepici z bílé kožešiny, bez císla, ani jeden civil takovou nemá. Nosí taky kožešinovou vestu z beránka a na té má na prsou malinkaté císlu, jak poštovní známku — to delá milost Volkovému, ale na zádech nemá ani takové císlu.

Vedoucí jídelny nikoho nezdraví a všichni kárové se ho bojí. Ten má v rukou tisíce životu. Jednou ho chteli zmlátit, ale všichni kuchari mu jako jeden vyrazili na pomoc, a to jsou samí vybraní vrahouni.

Ted by bylo neštěstí, kdyby stoctyrka už byla vevnitr. Kulhavec zná v táboře každého, pred vedoucím živou duši s jinou partou dovnitr nepustí, a ještě cloveka

osolí.

Nekdy se dá přelézt přes zábradlí za Kulhavcovými zády, to Šuchov už taky zkusil. Ale dnes, když je tu vedoucí, to radši nezkoušet, nebo ti rozštěluje kušnu, že se pohrabeš na marodku.

Honem, honem ke schodům, zjistit ve tme mezi všemi temi stejnými černými hazukami, jestli je tu ještě stoctyrka.

Ale teď se najednou hrne parta za partou (nic jiného jim nezbyvá, za chvíli je večerka!), berou schody útokem jako pevnost — první, druhý, třetí, a už se vyvalili nahoru na plošinu před vchodem.

„Stát, kurvy!“ rve Kulhavec a rozpráhl se klackem na ty vpředu. „Zpátky! Nebo nekomu rozmašíruju palici!“ „Copak my za to mužem?“ ječí ti vpředu. „Zezadu do nás strkají!“ Je to pravda, zadní tlačí jak berani, ale ti přední se dvakrát nebrání, rádi by se dali dostrkat do jídelny.

Nato popadl Kulhavec svůj klacek, nastavil ho před prsa, jako když se spustí závora, a hej rup! vši silou se vrhl proti předním! Kulhavcův poskok se do klacku oprel taky a dokonce vedoucí neváhat ušpinit si rucicky, přidal se k nim.

Obuli se do toho vši silou — síly mají, že nevedí co s ní, však se živí masem — a zástup odtlačili. Ty přední svrhli shora dolu rovnou na zadní, svalili je jako snopy.

„Ty kurvo kulhavá, devko prožraná!“ rve kdosi z davu, ale schovává se. Ostatní upadli mlčky a mlčky vstávají, zcerstva, aby je neušlapali.

Uvolnili schody. Vedoucí vykročil ke dveřím a Kulhavec stojí na nejvyšším schode a dělá kázání: „Seradte se po peti, berani pitomí, kolikrát vám to má clovek říkat?! Až bude potřeba, tak vás pustím!“

Šuchovovi najednou připadlo, že vidí tesně před vchodem hlavu Senky Klevšina. Dostal ukrutnou radost a ryc pic, už se k němu dere lokty. Ale před ním záda na zádech jako hradba, kdepak, vyplival se, ale neprorazil.

„Sedmadvacítka!“ křičí Kulhavec. „Dovnitř!“

Sedmadvacítka honem na schody a ke dveřím. A za ní už se to zase všechno dere po schodech vzhůru a zadní se do toho opírají. Šuchov se dere taky, zuby nehty. Schody se tresou, lucerna nad nimi pohvizduje.

„Už zas, dobytkové?“ zurí Kulhavec. A prásk kohosi, prásk klackem přes ramena, přes záda a marš dolu, shazuje jedny na druhé.

Zase má schody prázdné.

Teď Šuchov zdola vidí, jak se vedle Kulhavce objevil Pavlo. Sem vodí partu on, Turin se do takové mackanice špinit nepujde.

„Stoctyrka, po peti ná-stup!“ křičí Pavlo shora. „A vy se pošoupnete kamarádi!“ Starou belu se ti kamarádi pošoupnou!

„Pust, sakra, ty hrbe! Jsem z té party!“ cloumá chlapem Šuchov.

Ten by ho rád pustil, ale sám je ze všech stran jako v kleštích.

A dav se kymácí a dusí — aby dostal šlichtu. Šlichtu, na kterou má zákonitě právo.

Šuchov to zkusil jak: chytil se z levé strany zábradlí, šplhal až ke sloupu podpírajícímu přístřešek a povесil se za ruce. Nohy mel ve vzduchu a odrazil se jimi od necího kolena — nekdo ho praštil do žeber, nekolik chlapu ho zpucovalo, ale už se prodral nahoru. Jednou nohou si stoupl na parapet u vrchního schodu a ceká. Uvideli ho mládenci z party a podali mu ruce.

Vedoucí jídelny se ve dverích otocil: „Chromajzl, ještě dve party, pohyb!"

„Stoctyrka!" krikl Kulhavec. „Co ty, kam lezeš, dobytku!" A tuk jednoho cizího klackem po hlave.

„Stoctyrka!" kricí Pavlo a pouští svoje lidi.

„Uf!" prorazil Šuchov konecne do jídelny. Necekal, až mu rekne Pavlo, a hned jde sám pro tácy, rozhlíží se, kde by sehnal nějaké volné.

V jídelne je všechno jako vždycky, oblaka páry kolem dverí, u stolu to sedí jeden vedle druhého jako semínka ve slunecnici, mezi stoly se pořád nekdo motá, strká, nekdo si klestí cestu s plným tácem. Ale Šuchov je na to za ta dlouhá léta zvyklý, oci má jako káne a vidí, že Šc —dve ste osm nese na tácu jen pet misek. To znamená, že je to poslední tác, proc by jinak nebyl plný?

Dohonil ho a špitá mu zezadu, premlouvá ho: „Bráško! Ten tác mám po tobe, jo?"

„Tamhle u okýnka už na to jeden ceká, slíbil jsem mu ho..." „Na toho se vysejri, at ceká, má si to hlídat!" Dohodli se.

Chlapík odnesl misky na místo a prenal je na stul. Šuchov popadl tác, ale ten, co ho mel slíbený, už je tu taky a chytil se ho z druhé strany. Jenže je slabší než Šuchov. A Šuchov rýp do neho tácem — práve tím smerem, kam ho chlap tahal. Maník odletel až ke sloupu, ruce se mu z tácu sesmekly. A Šuchov — tácek pod paži a šupito k okýnku.

Pavlo stoji ve fronte a ukousal by se, že nemá tácy. Ted je na koni „Ivane Denisovici!" a už odstrkuje zástupce ze sedmadvacítky, který stojí pred ním. „Pust! Co zabíráš místo? Já mám tácy!" A vida, Gopcik, hadimrška, taky vlece tácek. „Nedávali bacha," hihná se, „tak jsem jim ho šmajznul!" Z Gopcika bude správný táborový sekác. Tak tri roky se ještě bude za-ucovat, povyroste a dotáhne to nejmín na krájece chleba — kdekdo mu to prorokuje.

Druhý tác strcil Pavlo Jermolajevovi, ourezkovi ze Sibire (taky vyfasoval deset let za zajetí). Gopcika poslal, aby se poohlédl, u kterého stolu už dojírají. A Šuchov postavil svuj tác bokem do výdejního okýnka a ceká. „Stoctvrtá!" hlásí Pavlo do okýnka.

Celkem je v jídelne pet okýnek: ve trech se vydává normální strava, jedno je pro ty, kdo se stravují podle seznamu (asi deset s žaludečními vtedy a z protekce celá úctárna), a poslední okýnko, kterým se vrací nádobí (u neho se perou ti, co vylizují misky). Okýnka nejsou vysoko, kousek nad pás. Kuchare jimi videt není, jen jejich ruce a naberacky.

Kuchar má ruce bílé, pestené, ale chlupaté a jako kladiva. Ucinený boxer, a ne

kuchar. Vzal tužku a zatrhl si v seznamu na stene: „Stoctyrka — čtyriadvacet!"

Aha, Pantelejev, v jídelne je jako na koni. Nic mu není, cube. Kuchar popadl velikánskou naberacku, tak třílitrovou, ponoril ji do šlichty a míchá v kruhu — nahoru dolu, nahoru dolu, nahoru dolu (kotel je cerstve naplnený, skoro po okraj, pára se z neho zrovna valí). Pak si vymenil naberacku, vzal si trictvrtelitrovou a zacal nabírat z horní čtvrtiny. „Jedna, dve, tri, čtyri..."

Šuchov si všiml, které misky kuchar naplnil, dokud se husté ze šlichty ještě neusadilo na dno, a které vyšly naprázdno — v tech je samá ridina. Naložil si na svůj táč deset misek a už je nese. Gopcik na neho mává od druhé rady sloupu: „Tady, Ivane Denisovici, tady!"

Misky nosit není trávu kosit. Šuchov jde pomaloucku polehoucku, aby se táč krokem ani trošku nezhoupl, zato hlasivky nešetří: „Haló, ty tam, Ch—devet set dvacet! Pozor, strejdo!... Z cesty, chlapce!"

V takové mackanici je kumšt donést jednu misku a neprelít, natož deset. A prece to dokázal, postavil tácek mekounce na konec stolu, který vyklidil Gopcik, ani kapku neucvrkl. A ještě si stacil uvedomit, jak ho staví, aby na tom rohu tácu, ke kterému si ted sedne, byly dve nejhustší šlichty.

Jermolajev prinesl dalších deset mlsek. Pak odbehl ještě Gopcik a prinesli s Pavlem čtyri poslední v rukou.

Nakon prinesl Kilgas na tácu chleba. Dnes se řasuje podle práce, nekdo dostal dve ste, nekdo tri sta a Šuchov čtyri sta, patku, a ještě dve ste z prostredka, za Césara.

Ted se parta zacíná scházet ze všech koutu jídelny, každý jen popadne svou porci a sní ji pak, až najde místo. Šuchov dává misky, vede v patrnosti, komu už dal, a hlídá si svůj roh tácu. Do jedné husté porce strčil svou lžici — tak si ji zabral pro sebe. Fetukov si vzal svou misku mezi prvními a odešel. Spocítal si, že z party ted nic nekouká, že bude lepší porozhlíd-nout se po celé jídelne a urvat, kde se co dá. Treba nekdo nedojí (když nekdo nedojí a odšoupne od sebe misku, vrhnou se na ni jak supi, casto nekolik káru najednou).

Prepocítali s Pavlem porce, zdá se, že je to v porádku. Pro Andreje Pro-kořjevice podstreil Šuchov jednu z hustých misek a Pavlo ji prelil do plochého nemeckého kotlíku s víckem. Když se pritiskne na prsa, dá se pronést pod kabátem.

Tácy dali jiným. Pavlo si sedl ke své dvojité porci a Šuchov ke svým dvema. A víc už si nerekli ani slovo, nastaly posvátné chvílky.

Šuchov sundal cepici a položil si jí na klín. Presvedcil se lžicí, jak hustou šlichtu dostal, hrábl do jedné misky, hrábl do druhé. Ujde to, sem tam se vyskytne i rybicka. Celkem vzato bývá vecerní šlichta vždycky daleko ridší než ranní. Ráno se musí dát vezni neco do žaludku, aby pracoval, kdežto vecer usne tak jako tak.

Šuchov se pustil do jídla. Zacal ridinou, pil a pil ji rovnou z misky, a jak se v nem to horké zacalo rozcházet, až se mu rozlilo po tele, v tu chvíli se mu celé útroby zrovna roztrásly dychtivostí po šlichte. To blaho! To je ona, ta kratická chvílka, pro

kterou vezen žije!

Ted nežehrá Šuchov na nic — ani na dlouhý trest, ani na dlouhý den, ani na to, že už zase nebude nedele. Ted si myslí: přežijem to! Všechno přežijeme, snad dá pánbuh a jednou to skončí!

Když odpil horkou ridinu z jedné i z druhé mlsky, prelil zbytek z druhé do první, vytrepal a ještě vyškrábal lžicí. Takhle je to nejak klidnější, clovek aspon nemusí myslet na druhou misku a nemusí ji hlídat ocima ani rukou.

Oci má ted volné, stocil je na misky svých sousedu. Ten zleva má ciro-cirou vodu. Bestie, tohle prosím delají veznové veznum!

Ted se Šuchov pustil do zelí se zbytkem ridiny. Z obou misek vylovil jen jeden bramburek, z té Césarovy takový prostrední, samo sebou namrzlý, tvrdkavý a nasládlý. A po rybicce skoro ani památky, jen obcas se mihne holá kostricka. Ale i každou tu rybí kostricku a ploutvicku musí clovek sežvýkat, vycucá z ní šťávu a šťáva je zdravá. Na to na všecko je, samozrejme, potreba mít cas, ale Šuchov už ted nikam nespechá, má dnes svá-tek: urval si dve porce v poledne a dve vecer. Kvuli necemu takovému muže všechno ostatní pockat.

Leda snad, že by si zašel k Lotyšovi pro ten tabák. Možná že ráno už žádný nebude mít.

Chleba Šuchov k polévce nejedl — dve šlichty a ještě chleba, to by byl moc velký prepych, chleba si nechá na zítra. Bricho je prevít, cos mu dal dnes, o tom zítra neví, znova se přihlásí o své.

Šuchov dojídal svou šlichtu a nevšimal si příliš, koho má kolem sebe, protože to nebylo zapotřebí; po nicem dalším už nepásl, jedl svůj rádny přídel. Ale presto si všiml, že se přímo proti nemu uvolnilo místo, na které si sedl vysoký stavec Ju — osmdesát jedna. Šuchov vedel, že je z ctyria-šedesáté party, a když stál frontu ve výdejne balicku, dovedel se, že právě ctyriašedesátka dnes byla na Socmestecku místo stoctyrky a celý den, bez chvilky v teple, natahovala ostnatý drát, stavela si sama pro sebe hlídané pásmo.

O tom starci nekdo Šuchovovi říkal, že sedí v táborech a veznicích nepocítaných let. Jedna jediná amnestie že se ho netkla, a jak mu jedna desítka koncila, hned že mu pokaždé neparili další.

Ted se na neho Šuchov podíval zblízka. Mezi všemi prihrbenými táborovými zády jediná jeho záda byla rovná jako jedle. Když sedel u stolu, vypadalo to, jako by mel pod sebou na lavici ještě neco podloženého. Na jeho holé hlave už dávno nebylo co stríhat, všechny vlasy mu vypadaly — to delá ten blahobytný život. Starcovy oci netekaly po všem možném, co se delo v jídelnebyly upreny nekam do prázdna nad Šuchovovu hlavu. Jedl pomalu a s rozmyslem jalovou šlichtu naštipnutou drevenou lžicí. Nestrkal pritom hlavu do misky jako všichni ostatní, ale zdvihal lžicí vysoko k ústům. Zuby nemel žádné, ani nahore, ani dole — zrohovatelé dásne žvýkaly chleba místo zubu. Tvár mel celou vychudlou, ale nebyla v ní slabost nejakého

chcípáka, invalidy, byla jak vytesaná z tmavého kamene. Podle rukou, velkých, rozpraskaných a zcernalých, bylo videt, že se za celá ta léta jen velice zřídkakdy dostal mezi prominenty. A prece se v nem cosi vzprí-cilo, nedá se zlomit: nepoloží svých tri sta gramu chleba na pobryndaný stul jako jiní, ale na vypraný hadřík.

Šuchov však nemel kdy dlouho si starce prohlížet. Když dojedl, olízl lžici, zasunul ji do válenky, narazil si cepici, vstal, vzal si svůj a Césaruv přídel chleba a vyšel ven. Z jídelny se vycházelo zase po jiných schudcích. I zde stála služba, dva chlápci, kteří nemeli na práci nic jiného než pokaždé sundat háček, pustit lidi ven a zase zaháknout. Šuchov vyšel ven. Bricho mel nacpané, byl spokojený a rozhodl se, že si prece jen zabehne k Lotyšovi, i když vecerka už bude každou chvíli. Nešel si proto odnést chleba do devátého baráku, ale rázoval dlouhými kroky smerem k sedmicce.

Mesíc už stál pekne vysoko a byl na nebi jak vykrojený, cistý a bílý. Celé nebe bylo cisté. A tu a tam hvezda, všechny jasne zářily. Ale koukat po nebi, na to mel Šuchov ještě mín casu. Jedno mu bylo jasné, že mráz nepovoluje. Ti, co to slyšeli od civilu, říkali, že navecer se ceká tricet stupnu a ráno kolem ctyriceti.

Z veliké dálky bylo slyšet, jak nekde v osade hucí traktor a od silnice kvílí rypadlo. A každý pár válenek, co jich kde v tábore šlo nebo prebíhalo, na snehu skrípal.

Ale vítr nebyl.

Šuchov pocítal, že mu domovina neprijde draž než dřív, rubl za sklenku, i když by stejné množství stálo venku tri ruble a podle jakosti i víc. Kárný tábor mel svoje vlastní ceny, jiné než byly kdekoli jinde, protože peníze tu byly zakázané, málokdo nějaké mel, a hodne platily. Za práci v tomto tábore nevypláceli ani vindru (v Ust-lžme dostával Šuchov aspon tricet rublu mesícne). A když nekomu poslali peníze příbuzní, stejne je vezen nedostal, prevedli mu je na osobní účet. Z osobního účtu si mohl clovek jednou do mesíce koupit ve stánku toaletní mýdlo, plesnivé pernícky a cigarety „Prima“. At je ti zboží po chuti nebo ne — musíš koupit za tolik, o kolik sis u nácelníka zažádal. Když nekoupiš, peníze stejne propadnou, jednou už jsou odepsané.

Šuchov prišel k penezum, jen když si je vydelal nejakým melouchem: tadyhle ušije zákazníkovi z jeho hadříku tapky — dva ruble, tamhle nekomu vyspraví bluzu — taky podle dohody.

Sedmý barák vypadá jinak než devítka, neskládá se ze dvou velkých pulek. V sedmicce je dlouhá chodba a z ní vedou desatery dvere do svetnic. V každé svetnici je jedna parta, nacpali tam po sedmi dvojácích. No, a pak ještě jedna komurka na kýbly a jedna pro vedoucího baráku. Taky malíři mají komoru pro sebe.

Šuchov vešel do svetnice, ve které je ten jeho Lotyš. Lotyš si leží na dolní palande, nohy má nahore, oprel si je o šikmý trámek a brebentí se sousem lotyšsky.

Šuchov si prisedl. Járku, budte zdráv. On taky, budte zdráv, nohy nechal nahore. Svetnice je malá, všichni hned špicují uši, kdo to prišel o proc. To oba dobre vedí, a

Šuchov proto sedí a souká ze sebe rec: tak co, jak se porád darí? Ujde to. Je dnes zima. To je.

Šuchov pockal, až se všichni zase rozpovídají, prou se o válku v Koreji. Jestli bude světová válka kvuli tomu, že se do toho zamíchali Čínané, nebo nebude. Pak se naklonil k Lotyšovi: „Máš domovinu!”

„Mám.”

„Ukaž.”

Lotyš sundal nohy z prčky, spustil je do ulicky a pomalu vstal. Je to hamoun, ten Lotyš, když odmeruje tabák, vždycky se celý trese strachy, aby nedal o špetku víc.

Ukázal Šuchovovi pytlík, uvolnil zdrhnutou šnurku.

Šuchov si vzal špeticku na dlan a vidí, že je to týž tabák jako minule, stejně hnedavý a stejně krájený. Zvedl ho k nosu a pricichl — je to on. Ale Lotyšovi řekl:

„To není ten co posledne.”

„Ten sám! Ten sám!” rozzlobil se Lotyš. „Jiný sorta nemám nikdy, vždycky jenom tenhle.”

„Tak platí,” souhlasil Šuchov. „Napechuj mi mírku, zapálím si a možná že si pak vezmu ještě jednu.”

Rekl napechuj proto, že Lotyš tabák do odmerky jen tak zlehka nasypává.

Lotyš vytáhl zpod podhlavníku další pytlík, naducanejší než ten první, a ze skrinky vytáhl svou odmerku. Je to sice kelímek z umelé hmoty, ale Šuchov si ho premeril, vejde se do neho stejně jako do broušené sklínky.

Lotyš sype.

„Jen prtlac, prtlac, clovece!” strká mu Šuchov prst do kelímku.

„Já sám vím!” utrhuje Lotyš vztekle kelímek a pechuje sám, ale jen zlehýnka. A zas prisypává.

Šuchov si mezitím rozepjal bluzu a našel vevnitř, v podšívkové vate papírek, který tam nahmátla jen jeho ruka. Ted ho začal obema rukama postrkovat, strká a šoupe ho dál po vate, až k malické dírci, protržené na úplně jiném místě a jen zapošíté dvema stehy. Když ho pristrčil až k dírci, roztrhl nit nehty, složil papírek ještě jednou po délce (byl už predtím složený na dlouho) a dírkou ho vytáhl ven.

Dvourublovka. Ošoupaná, nešustí.

A ve svetnici nekdo huláká; „To víte, dedek s fousama, ten se nad váma akorát ustrne! Ten neverí vlastnímu bráchovi, nerku-li vám, vy mameluci!”

Co je v kárném tábore dobré — svobody je tady až do aleluja. V ust-ižmenském tábore clovek jenom špitl, že venku nejsou k dostání sirky, a už sedel, už mu přišívali další desítku. Ale tady si mužeš z horejší palandy hulákat, co te napadne — práskaci to nepíchnou, bezpečáci nad tím udelali kríž.

Jenže na dlouhé reci ted není kdy...

„Zas už jenom sypeš,” postežoval si Šuchov.

„No tady máš, na!” pridal Lotyš navrch ještě špeticku.

Šuchov vytáhl z vnitřní kapsičky svůj pytlík a presypal do něho tabák z kelímku. „Tak dobrá," rozhodl se, protože nechtel první cigaretu, tu nejsladší, kourit v behu. „Nacpi mi ještě jeden."

Ještě chvíli se s Lotyšem handrkoval, pak si presypal i druhý kelímek, dal dva ruble, kývl na Lotyše a šel.

Hned jak vyšel ven, se rozbehl a utíkal do svého baráku. Aby nepropásl Césara, až se vrátí.

Ale César už sedel na své dolní palandě a lebedil si nad svým balíčkem. Všechno, co přinesl, mel rozložené po lužku a na skřínce. Bylo to však v polotmě, protože tam nedopadalo přímé světlo ze žárovky, které zachycovala Šuchovova horní palanda.

Šuchov se sehnul, vkročil mezi kapitánovo a Césarovo lužko a podával mu večerní přídel.

„Váš chleba, Césare Markovici."

Nerekl: „Tak co, dostal jste?“, protože to by byla narážka, že držel Césarovi místo ve fronte a že má teď právo na svůj díl. Vedel, že je má. Ale nebyl vyžírka ani po osmi letech života v táborech a čím dál víc se v téhle hrdosti utvrzoval.

Ale marná sláva, očím porucit nemohl. Jeho oči, ostríží oči protrelého vezne, ve vterince prelítly a prošmejdily celý Césaruv balík rozložený na posteli a na skřínce. A přestože obaly nebyly úplně rozbalené a některé pytlíčky zavázané, zjistil Šuchov bezdeky, tím bleskurychlým pohledem i cichem doplňujícím zrak, že César dostal salám, kondenzované mléko, tlustou uzenou rybu, slaninu, vonavé sušenky a cukroví, které melo zase jinou vuni, asi dvě kila kostkového cukru a nejspíš i cajové máslo, cigarety, lulkový tabák— a ani to ještě nebylo všechno.

A to vše si Šuchov uvedomil za kratický okamžik, než dorekl: „Váš chleba, Césare Markovici."

Ale César, celý rozrušený, rozčuchaný a jako opilý (každý, kdo dostane balík s potravinami, se takhle vyjeví), jen mávl rukou: „Nech si ho, Ivane Denisovici!"

Šlichta a k tomu dvě ste gramu chleba, to byla kompletní večere a samozřejmě taky Šuchovuv vrchovatý podíl na Césarove balíku.

A Šuchov, jako když utne, rázem si zakázal očekávat, že by mu mohlo kápnout cokoli z rozložených Césarových dobrot. Není nic horšího než si takhle zbytečně navnadit žaludek.

V ruce má čtyři sta gramu, dvě ste k tomu a v slamníku nejmín dalších dvě ste.

Co chce víc. Dvě ste splivne teď, zítra ráno sporádá pet set padesát, čtyři sta si vezme do práce — život jak v ráji! A ty dvě stovečky ve slamníku at tam ještě zůstanou. Dobře že je Šuchov stacil zašít, tamhle v petasedmdesátce nekomu šlohli chleba ze skřínky — a teď si utíkej žalovat trebatému Petrovi.

Jsou takoví, co si říkají: balíčkář je magnát, trhni na něm co se dá! Ale když to clovek uváží, ten jak lehko nabyl, tak lehko pozbyl. Stává se, že si i balíčkáři, než

jim přijde další zásilka, rádi vyslouží nějakou tu kaši navíc. I na špacka si políci. Dozorci se musí dát, partákovi taky a co poskokovi od balíku? Copak to jde mu nedat? Ten by ti, kamaráde, podruhé mohl balík zašantročit tak, že se týden nedostane do seznamu. A co skladníkovi z úschovny, kterému se všechny potraviny odevzdávají, tomu, co k nemu zítra ráno před nástupem ponese César svůj balík v pytli (kvůli zlodejům a kvůli filcování v baráku, ostatně je to taky nařízení) — toho kdybys porádně nepodmazal, tak ti po trochách uzože víc. Sedí tam celý den zavřený s cizími potravinami, kontroluj ho, krysu! A za všelijaké služby, jako třeba Šuchovovi? A lázenskému, aby mu podstrkoval porádné prádlo — třeba seabemín, ale dát se musí! A holici, který ho holí s papírkem (to znamená, že otírá britvu o papírek a ne o tvé vlastní holé koleno) — nemusí to být moc, ale tři čtyři cigarety na to padnou. A na KVO, aby mu nechávali dopisy stranou a neztráceli je? Nebo když se chceš na nějaký ten den ulejt, dát si v tábore légo. To zas musíš podstrčit doktorovi. A co souseď, který s tebou sedá a jí u jedné skřínky, jako kapitán s Césarem — copak to jde mu nedat? Ten prece pocítá každé tvoje sousto, tomu nedat, to by snad neudělal ani ten nejhorší lakomec.

Takže at si závidí, komu se zdá souseďova kráva vždycky lepší. Šuchov rozumí životu a jeho bricho si na cizí koláče chute nedělá.

Mezitím se zul, vylezl nahoru na svou palandu, vytáhl z palečnice kousek pilky, prohlédl si ho a rozhodl se, že si od zejtrka začne hledat šikovný kamínek a na něm že si pak z pilky vybrousí ševcovský knejp. Za nějaké čtyři dny, když si k tomu sedne ráno i večer, může mít kudlicku jedna radost, s pekne zakrivenou ostrou cepelí.

Ale zatím, až do zítřka do rána, musí pilku schovat. Zastrcit ji do pelesti své palandy pod příčné prkýnko. Kapitán tady ještě není, aspon mu nenapadá smetít do ocí. Šuchov odklopil z hlav postele svůj těžký slamník, mel v něm místo hoblin piliny — a dal se do schovávání pilky.

Uvideli to souseďé z horejška: baptista Aljoška a pres ulicku na vedlejším dvojáku oba bratri Estonci. Ale z tech Šuchov strach nemá.

Barákem prošel Fetukov. Vzlykal a byl celý shrbený. Na rtu mel rozmazanou krev. Zase už mu nekde napráskali kvůli miskám. Fetukov se na nikoho nepodíval a nesnažil se ukrýt slzy. Prošel pred ocima celé party, vydrápal se nahoru a zaboril oblicej do slamníku.

Když se nad ním clovek zamyslí, přijde mu ho líto. Ten se konce trestu nedožije. Neumí si porucit a držet se.

Ted se objevil i kapitán. Byl veselý, nesl si v kotlíku opravdový caj. V baráku stojí dva sudy s cajem, ale copak to je nějaký caj! Jediné, co na něm je, že je teplý a pribarvený, ale je to brecka a smrdí sudem, spareným a zpuch-relým drevem. To je caj pro obycejné pracanty. No, a Bujnovskij dostal od Césara hrstičku skutečného caje, hodil ji do kotlíku a doskocil si ke kotli pro varící vodu. Ted září spokojeností

a uvelebuje se za skrínkou.

„Div jsem si pod kohoutem neoparil prsty!“ vychloubá se.

Tam dole rozkládá César list papíru, klade na něj to a ono — Šuchov spustil slamník, aby nevidel a zbytečně se netrápil. Jenže bez Šuchova jim to zase nejde.

César se postavil do ulicky, narovnal se, oči má přímo proti Šuchovovi a mrká:

„Denisyci! Dej sem.. deset vestrejch!“

Címž myslí malý zavírací nožík. Ten má Šuchov taky a taky si ho schovává v pelesti. Je ten zavíráček menší, než když ohneš prst v prostředním kloubu, ale krájí, mrcha, slaninu pet prstu tlustou. Šuchov si ho sám udelal, opracoval a sám si ho přibrušuje.

Šmátl pod slamník, vytáhl nuž, podal ho Césarovi. Ten kývl a zmizel dolu.

Takový nuž je taky kus výdelku. Za prechovávání nože je prece korekce. A říct: dej nám nožejcek, my si budem krájet salám a na tebe se vysejříme — to by mohl říct jenom nekdo, kdo už nemá kouska lidského svedomí. Tak má César u Šuchova zas o dluh víc.

Ted když si Šuchov odbyl chleba a nože, přišel na ru tabák. Vytáhl pytlík a hned z neho vzal špetku, stejne velkou, jako byla to, co si vypujcil, a podává ji pres ulicku Estonci, že jako nechá dekovat.

Estonec roztáhl rty, bylo to neco jako úsmev, pak cosi broukl sousedovi, svému bráškovvi, a ubalili si z té špetky cigárko extra. Jako že si zprubnou, co to má Šuchov za tabák.

Jen to zkuste, at vám slouží, není o nic horší než ten váš. Šuchov by ho sám rád ochutnal, ale jakési hodiny, co má nekde vevnitř v sobe, mu říkají, že už každou chvilicku musí přijít proverka. Ted je právě ta doba, kdy se dozorcí poflakuji po barácích. Když si ted clovek chce zakourit, musí jít správne na chodbu, a Šuchovovi je nahore na palande nejak tepleji. Ne že by bylo v baráku teplo, na strope je pořád stejný snehový závojicek. V noci clovek vymrzne, ale zatím se to zdá jakžtakž snesitelné.

Tak delal Šuchov jedno po druhém a ted si zacal pomalu ulamovat z toho dvestegramového krajíce. Pritom volky nevolky poslouchal, jak se pod ním pri caji rozpovídali kapitán s Césarem.

„Jezte, kapitáne, jezte, jen si klidne berte! Tady tu uzenou rybu. A salám si vezmete!“ „Dekuju, už si беру.“

„Namažte si veku máslem! Pravá moskevská !“

„Ach jo, cloveku se ani verit nechce, že se nekde ještě pecou bílé veki. Víte, tahle nenadálá hojnost mi pripomíná jednu historii. Octnu se vám jednou v Archangelsku...“

Dve ste hrdel delalo v baráku ukrutný rámus, presto se však Šuchovovi zazdalo, že slyší, jak rincí kolejnice. Ale nikdo si toho nevšiml. Hned nato Šuchov zpozoroval, že do baráku vešel dozorce. Byl to Pršáček, droboucký, rumený mládenec. V ruce

držel nějaké lejstro a podle toho i z celého jeho chování se dalo usoudit, že nepřišel lovit kuráky, ani vyhnat barák na proverku, ale že někoho hledá.

Pršáček se koukl do papírku a zeptal se: „Kde je stocyrka?”

„Tady,” odpověděli mu. A Estonci honem ztopili cigaretu a rozehnali kour.

„A kde je parták?”

„Co je?” řekl Turin z palandy a svesil nohy jen tak napul.

„Napsali vysvětlení všichni, co ho měli napsat?”

„Píší!” odpověděl s jistotou Turin.

„Už to melo být odevzdané.”

„Nejde to tak honem, pulka chlapu mi neumí císt ani psát.” (To jako César a kapitán. Parták je pašák, jakživ pro odpověd daleko nejde.) „Nemáme péra, nemáme inkoust.”

„Máte je mít.”

„Zabavujou nám je!”

„Ty si dej pozor, partáku, jestli budeš mít moc recí, pujdeš taky sedet!” pohrozit Turinovi Pršáček dobromyslne. „Zítří rána před nástupem at jsou vysvětlení na strážnici! A at tam stojí, že všechny nepovolené věci byly odevzdány do skladu osobních věcí. Rozumels?”

„Rozumel.”

(Tak to kapitánovi prošlo, pomyslíl si Šuchov. Ale kapitán nic neslyší, ten tam hlaholí nad salámem.) „Ted dá-ál,” řekl dozorce. „Šc — tri sta jedenáct, máš takové číslo?”

„Musím se podívat do seznamu,” delá parták hloupého. „Hrom do tech numer, kdopak si je má pamatovat?” (Parták schválně otálí, chce to protáhnout aspon do proverky, zachránit Bujnovskému aspon tuhle noc.) „Bujnovskij — je tady?”

„Co? Zde!” ozval se kapitán zpod Šuchovovy palandy, kde byl schovaný. Takhle se moc ciperná veška chytí na hřebínek vždycky první.

„To jsi ty? Správne, Šc — tri sta jedenáct. Seber se a pojd.”

„Kam!”

„Však ty dobre víš.”

Kapitán si jenom povzdechl a hekl. Urcite se mu snáz vyvádela v tmavé noci na rozbourené more eskadra minonosek, než se mu ted jde od přátelské besedy do ledové korekce.

„Kolik mám dní?” zeptal se skleslým hlasem, „Deset. Tak šup, šup, šup, delej!”

A služba začala vykrikovat: „Proverka! Proverka! Všichni ven na proverku!”

Ta znamená, že dozorce, kterého poslali, aby provedl proverku, už je v baráku.

Kapitán se ohlédl — má si brát kabát? A co, kabát tam z cloveka stejne stáhnou, nechají jen bluzu. Nejspíš, aby šel tak, jak je. Už si kapitán říkal, že Volkovoj zapomene (jenže Volkovoj ještě jakživ nikomu nic nezapomnel), a nepripravil se, ani trochu toho tabáku si do bluzy neschoval. A brát si tabák do ruky nemá cenu,

pri prohlídce by mu ho stejne hned vzali.

Ale než nasadil cepici, César mu prece jen pár cigaret podstrcil.

„Tak sbohem, kamarádi," kývl kapitán stoctyrce rozpacite a vykročil za dozorcem. Odpovedelo mu pár hsu, nekdo, aby se držel, jiný, aby neztrácel hlavu, ale co mu clovek muže říct? Sami korekci staveli a stoctyrka ví dobre, že zdi jsou tam z kamene, podlaha cementová, žádné okno a v peci se topí jenom proto, aby led odtál ze zdi a aby se z neho dole udelala louže. Spí se tam na holých prcnách, pokud to cloveku zuby dovolí a samým cvakotem mu nevypadnou, denní prídel chleba tri sta gramu a šlichta jenom každý tretí, šestý a devátý den.

Deset dní! Deset dní zdejší korekce, když si je clovek odsedí jaksepatri a až do konce, to znamená ztratit zdraví nadosmrti. Máš tuberu, a ze špitálu už nevylezeš.

A ti, co si odsedeli v tomhle bunkru patnáct dní, ti už hryžou hlínu.

Dokud žiješ v baráku, modli se samou radostí a koukej, aby te pri nicem nenachytali.

„Všichni ven, pocítám do trí!" kricí vedoucí baráku.

„Kdo nebude venku, než reknu tri, toho zapíšu a číslo dám obcanu dozorcí!"

Vedoucí baráku, taky jedna vedoucí svine. Jak to přijde — zavírají ho do baráku na celou noc stejne jako nás, a on ze sebe delá orgána, nikoho se nebojí. Naopak, všichni se bojí jeho. Jednoho shodí u dozorce, druhému natluce hubu sám. Je uznán jako invalida, ve rvacce mu kdysi utrhli jeden prst, ale podle tlamy je to zlocinec.

Ostatne to taky skutecný zlocinec je, sedí na paragraf trestního zákona, jenže mezi ostatními paragrafy mu prisolili taky osmapadesát— ctrnáct, a tak se dostal do tohoto tábora. Klidne si te ted zapíše na papírek, ten dá dozorcí, a než se nadeješ, máš dva dny korekce s vyvádením. Predtím se to táhlo ke dverím líne, a ted jako když strelí, chlapi se zahemžili, ti, co byli na horních palandách, skácou dolu jak veverky a všichni se hrnou do úzkých dverí.

Šuchov mel v ruce už ubalené cigáro, po kterém tak dlouho toužil. Ted s ním šikovne seskocil, strcil nohy do válenek a už chtel jít, ale bylo mu líto Césara. Nechtel si ted od neho zas neco privydelat, prišlo mu ho opravdu líto. Myslí si o sobe jiste buhví co, ten César, ale v živote se nevyzná ani trochu. Když dostal balík, nemel nad ním vysedávat a lebedit si, ale honem ho pred proverkou odtáhnout do úschovny. Hodování — to se dá vždycky odložit. Ale co ted César s balíkem? Táhnout celý ten mech na proverku, bude pro legraci, pet set chlapu se mu vyrehtá. A nechat ho tady, klidne se muže stát, že ho ztopí nekdo, kdo vbehne do baráku od proverky první. (V Ust-ižme byly moresy jeste krutejší. Tam když se šlo z práce, kriminálnici predbehli ostatní, a než došli ti zadní, už meli skrinky vyrabované.)

Šuchov kouká — César neví, kam drív skocit, rád by neco, neví co, a už je pozde. Strká si salám a špek za nadra — aspon to zachránit, vzít to s sebou na proverku.

Šuchov se nad ním ustrnul a poradil mu, jak na to: „Césare Markovici, sed až do poslední chvilicky, zalez tam do tmy a sed doposledka. A teprve až bude dozorce

se službou obcházet palandy a strkat nos do každé škvíry, pak teprve vylez. Jako že jsi marod! A já vybehnu první a první se vrátím. Tak to udeláme..." A odběhl.

Nejdřív se musel Šuchov drát ze všech sil (ubalené cigáro držel v pesti a nepustil). Ale pak, v chodbe, společné pro obe pulky baráku, a v predsíni už se netlacil nikdo. Prilepilo se to na steny, lišky práskané, dve rady na levou, dve na pravou a jen ve stredu nechali volnou ulicku pro jednoho cloveka. Kdo je osel, at jde, my si pockáme tady. Stejne je clovek na mraze celý den, má zbytecne mrznout dalších deset minut? Tudle, nejsme padlí na hlavu. Dneska chcípni ty, já až zítra!

Jindy se takhle přiřmajchluje ke zdi i Šuchov. Ale ted si jde jako generál a ještě se zubí: „Ceho se bojíte, tatrmani? To neznáte sibirskou zimu? Racte se jít ohrát na vlcí slunicko. Dej mi pripálit, pantáto, slyšíš?" Zapálil si v predsíni a vyšel na schudky pred barák. „Vlcí slunicko" se u nich doma nekdy říkává žertem mesíci. Mesíc už se vyšplhal vysoko. Ješte tolikhle a bude na samém vršícku! Nebe je bílé, skoro do zelenkava, hvezdy jasné, ale je jich málo. Bílý sníh se trpytí, steny baráku jsou taky bílé — lucerny si v tom jase neškrtnou.

Tamhle u baráku je chlapu cerno, vycházejí na nástup. A tam u toho taky. A od baráku k barákupíš povrzává sníh, než by to hucelo zábavou. Pet maníku slezlo ze schudku a postavilo se oblicejem ke dverím. Za ne si stoupli tri další. A k tem trem, do druhé petice, se priradil Šuchov. Když má clovek v žaludku kus chleba a mezi zuby cigaretu, dá se to tu vydržet. Tabák je dobrý, Lotyš ho neošidil. Má sílu, mrška, a voní taky.

Pomalicku se to ze dverí trousí dál, za Šuchovem už stojí další dve tri petice. Ty, co už jsou venku, ted bere cert: co se ta banda krcí v chodbe, co nejdou ven? Clovek aby za ne mrzl.

Nikdo z káru nikdy nevidí žádné hodiny, ostatne nac by mu taky byly! Kára potrebuje jenom vedet, brzo-li bude budícek. A kolik casu zbývá do nástupu, do obeda, do vecerky.

Všeobecne se říká, že vecerní proverka bývá v devet. Jenomže v devet nikdy nekončí, patlají se s tím podruhé a potretí. Pred desátou clovek neusne. A v pet prý už je zas budícek. Tak jaký div, že ten Moldavan dnes pred houkáním usnul. Kde se kára zahreje, tam v tu ránu usne. Za týden se nashromáždí toho nedospaného spánku tolik, že v nedeli, když lidi zrovna nevyženou do práce, spí všichni jak zabítí, barák vedle baráku.

Aha, už se to valí! Už se chlapi hrnou ze schodu! To je vedoucí baráku s dozorcem vykopávají ven! Dobre jim tak, hovadum!

„Špekulujete, smradi, co?" kricí na ne první rady. „Z hovna smetanu byste sbírali. Dávno už jste meli vypadnout a bylo by to dávno v suchu." Vykourili ven celý barák. V baráku je ctyri sta chlapu, to je osmdesát petic. Seradilo se to do zástupu, nejdřív presne po peticích, ale vzadu už je bordel.

ABC Amber Text Converter Trial version

Please register to remove this banner.

<http://www.processtext.com/abcbxt.html>

„Do petic tam vzadu!" rve vedoucí baráku ze schudku.

Kurvapísek, nehne se to, mrchy!

Ted jde ze dverí César — hodil se marod, za ním služba, dva chlapi z druhé pulky baráku, dva z téhle a ještě jeden chromý. Ti se postavili do první petky, takže Šuchov se ted octnul v třetí. A Césara zahnali až na konec.

Ted vyšel na schudky dozorce.

„Po peti ná-stup!" huláká na ty vzadu, hlas má jak bombardón.

„Po peti ná-stup!" rve vedoucí baráku, hlas jako ještě větší bombardón.

A zase se nepohne ani noha, kurvapísek.

Vedoucí baráku skocil ze schodu jako tygr a už tam letí a kleje a mlátí to jak žito.

Ale dává si dobrý pozor koho. Tríská jenom ty chudinky, co se neozvou.

Konecne se to seradilo. Vrátil se. A pocítá zároveň s dozorcem: „První! Druhá!

Třetí !..."

Jak je petice odpocítaná, už beží do baráku. Pro dnešek nám orgáni mužou vlézt na záda.

Mohli by, ale jen když se nebude prepocítávat podruhé. Ti darmožrouti, lebky sražené, pocítají hur než kdejaký pasák. Ten neumí cítit ani psát, ale když žene stádo, ví celou cestu, jestli má všechna telata nebo ne. A temhle to v jednom kuse tlucou do hlavy a stejne jim to není nic platné.

Lonskou zimu nebyly v tomhle táboře vubec žádné sušárny. Válenky si všichni nechávali na noc v baráku. A tenkrát se i na druhou, na třetí i na čtvrtou proverku vyhánelo ven. To už se ani neoblékali, chodili jen tak zabalení do dek. Letos postavili sušárny, ne pro všechny, ale jednou za tři dny přijde se sušením na radu každá parta. Tak od té doby, když to nevyjde napoprvé, prepocítává se to v barácích: honí lidi z jedné pulky baráku na druhou.

Šuchov nevbehl sice první, ale z prvního nespustil oci. Dobehl k Césarově palande a sedl si na ni. Shodil válenky, vylezl na palandu u kamen a odtud si postavil válenky na kamna. Tady platí, kdo dřív přijde, ten dřív mele. A honem zpátky k Césarově palande. Sedí, nohy má složené pod sebou a hlídá — jedním okem, aby nekdo nevyfoukl Césarovi pytel zpod podhlavníku, a druhým, aby mu chlapi, kteří

berou šturmem kamna, neshodili válenky.

„Hoj!“ musel houknout. „Zrzku! Chceš válenkou do huby? Svoje si postav a na cizí nemakej!“

A dveře se netrhnou, chlapi se v jednom kuse courají do baráku. Ve dvacáté parte někdo křičí: „Odevzdávat válenky!“

Ted je pustí s válenkami z baráku ven a barák zamknou. A oni pak budou behat a prosit: „Obcane veliteli, pusťte nás do baráku!“

Pak se dozorcí sejdou ve štábním a začnou podle prkýnek mastit to svoje účetnictví: jestli jim někdo utekl, nebo mají všechno pod strechou.

Ale o to se dneska Šuchov houby stará. A tady už mezi palandami páuje na své místo i César.

„Dekuju, Ivane Denisovici!“

Šuchov kývl a vylezl nahoru rychle jako veverka. Ted může dojít těch dve ste gramu, může si dát ještě jednu cigaretku, nebo může jít spát.

Jenže ten šťastný den Šuchova tak rozveselil, že se mu nějak ani na kute nechce.

Stlaní mu moc práce nedá: ze slamníku strhne chatrnou šedocernou pokrývku, lehne si na slavník (na prosteradle Šuchov nespál snad od jedna-ctyricátého roku, co odešel z domova; případně mu to ted dokonce divné, že se ženské párají s prosteradly, zbytečné praní), hlavu na podhlavník s hoblinami, nohy do bluzy, přes deku kabát a chvála pánu na výsostech, zas jeden den je pryč!

Zaplatpánbuh že nemusí spát v korekci, tady to ještě ujde.

Šuchov si lehl hlavou k oknu a Aljoška, který leží na dvojáku hned vedle a od Šuchova ho dělí jen hrana prkna, zase obrácene, aby měl světlo od žárovky. Zas už cte evangelium.

Žárovku mají dost blízko, dá se při ní cítit a dokonce šít.

Aljoška uslyšel, jak Šuchov chválí nahlas jméno boží, a otocil se: „Vidíte to, Ivane Denisovici, vždyť si vám duše sama říká o modlitbu, proč jí nepopřejete sluchu?“

Šuchov se po něm ohlédl. Oci Aljoškovi mekce svítí, jako dve svíčky. Povzdechl si.

„Proto, Aljoško, že ty modlitby jsou jako žádosti. Bud nedojdou, nebo ,stížnost se zamítá.“

Před štábním barákem jsou takové čtyři zapečené kastlícky. Jednou za měsíc je zmocnenec vybírá. Mnozí do těch kastlícku házejí žádosti. Čekají, pocítají dny — za měsíc za dva určite přijde odpověď!

Ale odpověď nikde. A když, tak: zamítá se.

„To je tím, Ivane Denisovici, že jste se modlil málo a špatně, nemodlil jste se usilovně, a proto bylo oslyšeno, zač jste v modlitbách prosil. Modlit se musí clovek horlive a vytrvale, a když budete verit a reknete hore této: pohni se, ona se pohne.“

Šuchov se pousmál a ubalil si ještě jednu cigaretu. Pripálil si od Estonce.

„Nech tech svých recícek, Aljoško. Já ještě nevidel, aby hory chodily. Ostatně

abych se priznal, hory jsem ještě vůbec nikdy nevidel. Podívej, tam u vás na Kavkaze se modlili všichni v tom vašem klubu — a hnula se jedna jediná?"

Taky nešťastníci, k pánu bohu se modlili, komu překáželi? Jeden jak druhý vyfasovali petadvacet. Je teď zkrátka taková doba — petadvacet, jedna míra pro všechny.

„O to jsme v modlitbách neprosili, Denisyci," mluví do něho Aljoška. Prelezl se svým evangeliem k Šuchovovi blíž, až k jeho obliceji. „Jediné ze všeho pozemského a pomíjejícího, zač se máme z úradku božího modlit, je vezdejší chleba; Chléb náš vezdejší dejž nám dnes!" „To jako přidel?" zeptal se Šuchov.

Ale Aljoška vede svou, domlouvá mu víc očima než slovy a ještě ho tahá za ruku a hladí mu ji: „Ivane Denisovici! Modlit se nemáme za to, aby nám přišel balíček, nebo za misku šlichty navíc. Co je pro lidi nejvíc žádoucí, to je před Bohem ohavnost! Modlit se má člověk za věci duchovní: aby Hospodin z duše naší snímal penu zla..." „Poslechni si radši tohle. U nás v Polomne v kostele pop..." „O tvém popovi nic neríkej!" prosí Aljoška, až se mu bolestí stáhla kuže na cele.

„Ne, ne, jen si to poslechni." Šuchov se oprel o loket. „U nás v Polomne není v celé farnosti bohatší člověk než pop. Když třeba jdeme krejt strechu, od lidí bereme za den petatřicet rublu, a od popa sto. A pop ani nemrkne. Tenhle pop z Polomni platí třem ženským ve třech mestech alimenty a se čtvrtou žije a má rodinu. Ten drží v šachu i biskupa. Však si taky biskup jeho mastné rucicky považuje. A všechny popy, co k nemu kdy poslali, hned vykousal, se žádným se nechce delit..." „Proc mi vykládáš o popovi? Pravoslavná církev se vzdálila Písmu svatému. Ty nezavírají, protože nejsou pevní ve víře." Šuchov pokuroval a klidně pozoroval, jak se Aljoška rozčiluje. „Aljošo," odsunul mu ruku a foukl mu kour do obliceje. „Já prece nejsem proti Bohu, chápeš to? V Boha já rád verím. Ale na co neverím, to je nebe a peklo. Proc nás pokládáte za hlupáky a slibujete nám nebe a peklo? To se mi nelíbí."

Šuchov si zase lehl na záda. Odklepává popel opatrně do díry mezi dvojákem a oknem, aby nespálil kapitánovi věci. Pohroužil se do myšlenek a neslyší, co Aljoška drmolí.

krátka," uzavřel nakonec, „at se modlíš jak chceš, trest ti nesníží. Musíš si ho odkroutit od zvonění do zvonění."

„Ale kvůli tomu se prece nemusíš modlit," zdesil se Aljoška. „Nac je ti svoboda! Na svobodě ti poslední zbytek víry zaroste hloží! Raduj se, že jsi ve vedení! Tady máš čas pomyslet na duši! Apoštol Pavel prece pravil: ‚Co to děláte, placíce a rozrývající srdce mé? Vždyť já jsem hotov nejen svázati se dáti, nýbrž i zemřítí v Jeruzaléme pro jméno Pána Ježíše.'"

Šuchov se mlčky díval do stropu. Sám už vlastně nevedel, jestli touží po svobodě, nebo ne. Zpočátku po ní toužil velice a pocíтал každý večer, kolik dní z trestu už minulo a kolik mu zbývá. Ale potom ho to omrzelo. Potom se začalo ukazovat, že

takové, jako je on, domu nepouštějí. Ty že posílají do vyhnanství. A kde bude život lepší, tady nebo tam, to je ve hvězdách.

Jediné, co by si prál, až ho propustí, aby smel domu. Ale domu ho nepustí...

Aljoška nelže, po hlase i podle očí se pozná, že sedí ve vedení rád.

„To máš tak, Aljoško," vysvětluje mu Šuchov. „Tobe to všechno pekne klape: Kristus ti poručil sedet a tak tady za Krista sedíš. Ale za co sedím já! Za to, že jsme v jednactyřicátém nebyli připraveni na válku? Za to? Ale jak já k tomu přijdu?"

„Nejak dnes není druhá proverka..." zabručel ze své palandy Kilgas.

„Pane jo!" ozval se Šuchov. „To se musí zapsat černou křídou do komína, že není druhá proverka." A zívá: „Už to vypadá, že se bude spát."

Ale sotva to dorekl, uslyšeli všichni v tichnoucím a uklidněném baráku, jak na vnejších dveřích zarachotila závora. Přibehli dva chlapi z chodby, ti co byli odnést válenky, a křičí: „Druhá proverka!"

A hned za nimi dozorce: „Všichni na druhou pulku!"

A nekterí už spali. Zamruceli, začali se hýbat, strkají nohy do válenek (vatované kalhoty si stejně nikdo nesvléká, pod tou ubohou dekou by to bez nich clovek nevydržel, celý by ztuhl).

„Fuj, banda mizerná!" zaklel si Šuchov. Ale nijak zvlášť se nezlobil, protože ještě neusnul.

César vystřel ruku nahoru a položil mu na lužko dva kousky cukroví, dve kostky cukru a jedno kolečko salámu.

„Dekuju, Césare Markovici," nahnul se Šuchov dolu do ulicky. „Víte co, hodte mi ten pytlík radši nahoru, dám si ho pod hlavu, jistota je jistota." (Shora se v chuzi jen tak snadno capnout nedá, ostatne kdo by ho taky hledal u Šuchova?) César mu podal svůj bílý, nahore svázaný pytel. Šuchov ho šoupl pod slavník a ještě chvílku cekal, až vyženou víc lidí, aby nemusel stát tak dlouho bosý na chodbe. Ale dozorce zavrcl: „Bude to?tam, v koute!"

A Šuchov seskocil mekce bosýma nohama na zem. (Válenky s onucemi mel tak krásne zapasované na peci, prišlo mu líto je sundávat!) Co se našil backurek, ale všechno pro jiné, sobe nenechal ani jedny. Ale je na to zvyklý a tu chvílku to vydrží.

Backory taky zabavují, když je ve dne u nekocho najdou.

A z tech part, co mají válenky v sušárne, jsou na tom taky dobre ti, co mají backory, ostatní jsou jenom v onucích, nebo i bosí.

„Tak co je! Co je!" hulákal dozorce.

„Chce nekdo pres hubu, svináci?" pridává se hned vedoucí baráku.

Vyhodili všechny do druhé poloviny baráku, poslední — do chodby. Šuchov se tam postavil ke stene, hned vedle komory s kýbly. Pod jeho nohama byla podlaha trochu mokrá a z predsíne spodem ledove táhlo.

Všechny tak vyhнали a dozorce s vedoucím se šli znova podívat, jestli se nekdo

neschoval, nezalezl do tmavého kouta a nespí. Protože když bude někdo chybet, bude zle, a když bude přebývat, bude taky zle, začne nová proverka.

Všechno prosmejčili a vrátili se ke dverím.

„Jeden, dva, tři, čtyři...“ teď pouštějí už rychle, po jednom. Šuchov se protlačil osmnáctý. A kalupem ke svému dvojáku, nohu na stupátko, hop! — a je nahore.

A je to. Nohy zase do rukávu od bluzy, prikryt dekou, přes deku kabát a už se spí! Teď budou zas tamtu pulku baráku pouštet na naši pulku, ale to nás nesvrbí.

Vrátil se César. Šuchov mu podal pytel.

Vrátil se Aljoška. Je nešika, každému by udelal pomyšlení, ale privydelat si neumí.

„Na, Aljoško!“ dal mu jeden kousek cukroví.

Aljaška se zubí.

„Dekuju. Vždyt sám nic nemáte!“

„Jez!“

My když nemáme, však my sydeláme.

A sám si vzal kousek salámu o šup s ním do pusy. A kousat! Kousat! Voní to masem! A štáva z masa, opravdická. Šup dolu do bricha.

A je po salámu.

To ostatní, řekl si Šuchov, až ráno před nástupem.

A pretáhl si přes hlavu deku, tenkou a nepranou. Neposlouchal už, jak se mezi palandy nacpali kárové z druhé pulky a čekají, až je začnou kontrolovat.

Šuchov usínal úplně spokojen. Tolik věcí se mu dnes poštěstilo: nezavřeli ho do korekce, partu nevyhnali na Socmestecko, v poledne ulil kaši, parták dobře sfoukl výkaz, zdilo se mu jedna radost, pilku mu u prohlídky nenašli, navečer si privydelal u Césara a koupil si tabáček. A nerozstonal se, zahnal nemoc.

Minul den, nicím nezkalený, skoro šťastný.

Takových dní bylo v jeho trestu od zvonění do zvonění tři tisíce šest set triapadesát.

A že jsou přestupné roky — o tři dny víc...

alexandr solženicyn jeden den ivana denisovice Z ruského originálu Odin den Ivana Denisovica přeložil Sergej Machonin. Obálku, vazbu a ilustrace navrhl Stanislav Kolíbal, grafickou úpravu Vanda Suková. Vydání I, Praha 1963. Vydalo Nakladatelství politické literatury v Praze jako svou 1931. publikaci. Odpovědná redaktorka Hana Volfová. Technický redaktor L. Svášek. Vytiskla tiskárna Rudé právo, vydavatelství ústředního výboru KSC, Praha. AA 7,56, VA 8,80. D-M*30232. Náklad 70 250. Tematická skupina 13;9. Cena kari;, výt. 7,— Kcs. C3/VIII-
</HTML>

ABC Amber Text Converter Trial version

Please register to remove this banner.

<http://www.processtext.com/abcbct.html>